

คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
ของนิติกรสำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล

รายงานวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14
สถาบันพระปกเกล้า
พ.ศ. 2565
ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

**คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
ของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**

โดย

นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล

รหัสประจำตัว 65-14-04

สถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกร
สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อาจารย์ที่ปรึกษา :

.....
(นายวิทวัส ชัยภาคภูมิ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม :

.....
(อาจารย์กัญเกียรติ ภูมิรัตน์)

อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14

.....
(นายวิทวัส ชัยภาคภูมิ)
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

- ชื่อผู้จัดทำ : นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล
 นักศึกษาศาสนาชั้นพระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับ
 ข้าราชการรัฐสภาสามัญฯ รุ่นที่ 14
- ชื่อหัวข้อเอกสาร : คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงาน
 เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์วิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ
- อาจารย์ที่ปรึกษา (ร่วม) : อาจารย์กัญเกียรติ ภูมิรัตน์

รายงานเรื่อง คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงาน
 เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้
 คดีล้มละลายอันมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป เสนอแนะแนวทางการบังคับชำระหนี้ในคดี
 ล้มละลายให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็วและมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งมีกระบวนการที่แตกต่างไปจากการ
 บังคับคดีแพ่งในสาระสำคัญหลายประการ โดยมีเจตนาารมณ์เพื่อประโยชน์ในการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้
 ให้แก่เจ้าหนี้ทุกคน ขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย อาทิเช่น กระบวนการการยื่น
 คำขอรับชำระหนี้ การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้ การทวงหนี้ การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สิน
 และการแบ่งทรัพย์สิน มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีล้มละลาย
 จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
 แนวคำวินิจฉัยของศาล ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จาก
 การศึกษาดังกล่าวมาพิจารณาและสรุปวิเคราะห์ในการจัดทำคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของ
 นิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ
 ศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยการเก็บรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลได้จาก ตำราทาง
 วิชาการ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดี
 ล้มละลาย พ.ศ. 2542 แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย ขั้นตอนและวิธีการรวมถึง
 แนวทางปฏิบัติของกรมบังคับคดี

โดยผลการศึกษาจากการพิจารณาดำราทางวิชาการและเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลจากแนวคิด
 ทฤษฎีการบังคับคดีล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย
 และวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย ขั้นตอน
 และวิธีการรวมถึงแนวทางปฏิบัติของกรมบังคับคดี จนนำมาสรุปวิเคราะห์ และนำไปสู่การจัดทำคู่มือการ
 บังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานเรื่อง คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และการแก้ไข
ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาจาก อาจารย์วิหวัศ ชัยภาคภูมิ เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึง คณาจารย์ทุกท่านที่ได้ร่วมให้คำแนะนำในวันนำเสนอเพื่อให้รายงาน
มีเนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสถาบันพระปกเกล้าและคณะเจ้าหน้าที่ ที่ได้จัดการศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหาร
ระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14 และได้ให้ความช่วยเหลือตลอดจน
อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดีจนจบการศึกษาอบรม

นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล

นักศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง

สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14

สถาบันพระปกเกล้า

กรกฎาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	3
1.3 ประเด็นการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี	
2.1 หลักการและเหตุผลของการบังคับคดีในกฎหมายล้มละลาย	5
2.2 หน้าที่อาจขอรับชำระหนี้ได้	7
2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการบังคับคดีล้มละลาย	8
2.4 บทบาทของเจ้าหนี้ในการบังคับคดีล้มละลาย	13
2.4.1 บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์	13
2.4.2 อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย	15
2.5 มาตรการในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย	15
2.5.1 การยื่นคำขอรับชำระหนี้	15
2.5.2 การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้	18
2.5.3 การทวงหนี้	22
2.5.4 การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย	23
2.5.5 การแบ่งทรัพย์ในคดีล้มละลาย	24
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
3.1 วิธีการศึกษา	26
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	27

3.3	การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4	ผลการศึกษา	
4.1	ผลการศึกษา	33
4.2	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	47
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1	สรุปผลการศึกษา	49
5.2	ข้อเสนอแนะ	50
5.2.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	50
5.2.2	ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	50
5.2.3	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	50
บรรณานุกรม		52
ภาคผนวก		53
ประวัติผู้ศึกษา		103

สารบัญภาพ

ภาพที่

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายโดยสังเขป

หน้า

25

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

ระบบล้มละลาย (bankruptcy system) ได้เกิดขึ้นจากการที่สังคมได้พัฒนาวิธีการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ระบบล้มละลายเริ่มต้นจากการที่ผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ออกคำสั่งยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างเป็นธรรม ส่วนลูกหนี้โดยธรรมชาติก็พยายามหาทางหลุดพ้นจากหนี้สิน แนวความคิดในทางตรงกันข้ามอย่างสุดขั้วระหว่างการติดตามหนี้สิน และการหลุดพ้นจากหนี้สิน คือ รากฐานของระบบล้มละลาย การติดตามหนี้สินอยู่ในหลักการเบื้องต้นของระบบล้มละลายที่ว่า กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และจัดสรรแบ่งปันด้วยความเป็นธรรมให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ส่วนการหลุดพ้นจากหนี้สินตามระบบล้มละลายได้พัฒนาจากการลงโทษลูกหนี้อย่างรุนแรงมาสู่การให้อภัย การดำเนินคดีล้มละลายมีระบบและวิธีพิจารณาเป็นพิเศษโดยเฉพาะ กล่าวคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 เป็นหลักซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 นั้นให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางโดยความเห็นชอบของประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดสำหรับใช้ในการพิจารณาคดีล้มละลาย เหตุนี้ในปัจจุบันนับแต่ 18 มิถุนายน 2542 เป็นต้นมา ระบบและวิธีพิจารณาคดีล้มละลายจึงต้องกระทำโดยศาลล้มละลายกลาง อีกทั้งมีแบบแผนเป็นพิเศษแตกต่างไปจากที่เคยถือปฏิบัติมาแต่เดิม ดังนั้นการดำเนินคดีล้มละลายจึงมีความซับซ้อนแก่ผู้ปฏิบัติงาน ตั้งแต่กระบวนการชั้นรับคำฟ้องหรือคำร้อง ชั้นพิจารณาของศาล ชั้นพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไปจนถึงชั้นบังคับคดี

กฎหมายล้มละลายจึงเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งที่ต่างไปจากระบบกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ในระบบกฎหมายแพ่งทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้นี้อยู่ยืมถือได้ว่าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ นอกจากนี้ กฎหมายยังให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการปกป้องกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ด้วยมาตรการการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และการเพิกถอนการฉ้อฉล ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยสมบูรณ์ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้

เจ้าหน้าที่ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้มีเจ้าหน้าที่หลายราย การฟ้องเพื่อการบังคับชำระหนี้ย่อมเป็นไปตามลำดับก่อนหลังของมูลหนี้ ซึ่งกรณีอาจเป็นไปได้ว่าไม่มีทรัพย์สินเหลือพอให้เจ้าหน้าที่รายหลังๆ ได้ เช่นนี้ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่เสียหายได้ ฉะนั้น ระบบกฎหมายล้มละลายจึงเกิดขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฟ้องเป็นคดีล้มละลายและบังคับเอาทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหน้าที่ทั้งปวง ซึ่งย่อมเป็นผลดีกว่าที่จะไม่ได้รับชำระหนี้เลย ทำให้ไม่เกิดการเสียเปรียบได้เปรียบแก่บรรดาเจ้าหน้าที่ของลูกหนี้ อาจกล่าวได้ว่า การมีกฎหมายล้มละลายจึงเป็นหลักประกันต่อการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ นอกเหนือไปจากที่มีอยู่ในระบบกฎหมายแพ่ง เพื่อประโยชน์ในการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคนของลูกหนี้ในแง่ที่ว่าถึงอย่างไรก็ยังคงได้รับชำระหนี้ เพราะหากไม่มีระบบกฎหมายล้มละลายแล้วย่อมจะทำให้อาจไม่ได้รับชำระหนี้เลยก็ได้

สำนักกฎหมายในฐานะที่เป็นส่วนราชการภายในของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีภารกิจสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีความทั้งปวง ตามประกาศรัฐสภา เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2563 การดำเนินคดีล้มละลายจึงเป็นภารกิจสำคัญของสำนักกฎหมายและเป็นส่วนหนึ่งของการรักษามลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักกฎหมายมีความจำเป็นต้องดำเนินคดีล้มละลายกับข้าราชการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคู่สัญญาของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แต่ยังมีหนี้สินค้างชำระกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในปัจจุบันยังมีคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาที่ทำกับสำนักงานฯ แต่ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ทำให้นิติกรผู้ปฏิบัติต้องดำเนินการในชั้นบังคับคดีล้มละลาย โดยการดำเนินงานมีความซับซ้อนและยุ่งยากแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป

ทั้งนี้ ไม่ปรากฏว่าสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีแนวทางในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายมาก่อน ดังนั้น การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ รวมถึงแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ ในคดีล้มละลาย อาทิเช่น กระบวนการยื่นคำขอรับชำระหนี้ การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้ การทวงหนี้ การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย และการแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลาย อันเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้ปฏิบัติงานด้านคดีล้มละลายจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งนิติกรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อให้งานคดีล้มละลายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษามลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้ในล้มละลายอันมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป และเป็นกรณีที่ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของนิติกรผู้ปฏิบัติงาน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางให้การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กับคดีล้มละลาย เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็วและมีมาตรฐานเดียวกัน
3. เพื่อมีคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ด้านการบังคับคดีล้มละลายสำหรับนิติกรผู้ปฏิบัติงานด้านคดีล้มละลาย

1.3 ประเด็นการศึกษา

ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งของกรมบังคับคดี และแนวคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของนิติกรสำนักกฎหมายเพื่อเป็นองค์ความรู้ ในการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

เอกสารวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หรือหลักการเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย รวมถึงขั้นตอนและมาตรการในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายหรือเจ้าหนี้ทั่วไป โดยมุ่งศึกษาถึงมาตรการและแนวทางปฏิบัติในการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย ทั้งในเรื่องของระยะเวลาการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ และขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายสัมฤทธิ์ผล โดยมีระยะเวลาในการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2565 ถึงมีนาคม 2566

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย และขั้นตอนในการบังคับคดีล้มละลาย จากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีล้มละลาย เช่น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พ.ศ. 2520 คำสั่งกรมบังคับคดี ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีล้มละลาย ตลอดจน คำพิพากษาและแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นการศึกษาครั้งนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นเจ้าหนี้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายล้มละลาย
2. ทำให้มีมาตรการหรือแนวทางในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อให้นิติกร สามารถปฏิบัติงานเป็นไปตามลำดับและถูกต้องตามกำหนดระยะเวลา และใช้เป็นมาตรฐานในการ บังคับชำระหนี้คดีล้มละลายของสำนักกฎหมายต่อไป
3. คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่ สนับสนุนภารกิจการงานด้านคดีล้มละลายของสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี

2.1 หลักการและเหตุผลของการบังคับคดีในกฎหมายล้มละลาย

การบังคับคดีล้มละลาย มีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าหนี้ทุกรายได้รับส่วนเฉลี่ยอย่างเสมอเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเจ้าหนี้นั้นจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ในคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติคดีล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในการที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ ขึ้นต้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่จัดการคดีล้มละลายให้กิจการดำเนินไปตามคำสั่งศาล นับแต่เวลาที่ศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเป็นต้นไป หรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าจะเสร็จคดี หรือศาลยกเลิกการล้มละลาย หรือเพราะลูกหนี้พ้นจากล้มละลาย

พระราชบัญญัติคดีล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การแต่งตั้งให้รัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในการรวบรวมยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อรวมเข้ากองทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้เอง หรือจะมีบันทึกเป็นหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดแทน โดยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เป็นผู้นำยึด ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ต่างจังหวัดและในเขตอำนาจของศาลจังหวัดอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะแจ้งขอให้ศาลนั้นๆ สั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลดำเนินการให้ (สุพร อิศรเสนา, 2552, น. 15)

การบังคับคดีล้มละลายเริ่มต้นเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากศาล ซึ่งการพิทักษ์ทรัพย์แบ่งเป็น การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 มุ่งไปในทางควบคุมทรัพย์สินโดยเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวศาลก็จะดำเนินการไต่สวนโดยทันที ถ้าเห็นว่าคดีมีมูลเพียงพอที่จะพิทักษ์ทรัพย์ก็จะสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวได้ ก่อนจะมีคำสั่งตั้งว่านี่ศาลจะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางประกันค่าเสียหายของลูกหนี้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวแล้ว ก็จะแจ้งคำสั่งไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ต่อจากนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะดำเนินการประกาศแจ้งยึดทรัพย์สินและอื่นๆ เหมือนกับพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทุกประการ ผิดกันแต่ว่า

(1) การโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ชั่วคราวนั้น ไม่ต้องกำหนดให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ ภายใน 2 เดือน อย่างพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

(2) นอกจากนี้ยังไม่ต้องประชุมเจ้าหนี้ ยังไม่ต้องให้ลูกหนี้อื่นกิจการทรัพย์สิน โดย เพียงแต่เรียกตัวมาสอบสวนไว้เท่านั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจตามพระราชบัญญัติ ส้มละลายฯ มาตรา 19 และมาตรา 20

นอกจากนี้ กระบวนพิจารณาก็ดำเนินการเหมือนพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทุกประการ (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 47)

ขั้นตอนต่อมาหากศาลพิจารณาได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 แล้วแต่กรณี ศาลจะยังไม่พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที แต่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสียก่อนตาม มาตรา 45 หากการประนอมหนี้ไม่สำเร็จ จึงจะพิพากษาให้ล้มละลายมาตรา 61 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ ทรัพย์เด็ดขาดแล้วก็จะแจ้งคำสั่งนี้ไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กระบวนพิจารณาชั้นศาลก็จะยุติลง ชั่วคราว ต่อจากนี้ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการต่อไป (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 51) โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องส่งคำสั่งไปโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาหรือหนังสือรายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ (มาตรา 28) เพื่อให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนด 2 เดือน ถ้าเป็นเจ้าหนี้ อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขยายเวลาให้อีกไม่เกิน 2 เดือน (มาตรา 91) เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ (ไม่ว่าพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาด) แล้วลูกหนี้ไม่มีสิทธิจัดการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตน (มาตรา 24) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการแทนลูกหนี้ (มาตรา 22) นอกจากนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย ในชั้นแรกนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหมายเรียกลูกหนี้ มาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน และให้ลูกหนี้อื่นคำชี้แจงพร้อมด้วยบัญชีทรัพย์สิน รายละเอียดของธุรกิจที่ลูกหนี้ปฏิบัติมา ภายใน 7 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาดนั้น ลูกหนี้มีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตราสมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินและ กิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (มาตรา 23) หากลูกหนี้ ประสงค์จะไม่ให้ศาลสั่งเป็นบุคคลล้มละลายก็ให้ยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้อื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน (มาตรา 45) เพื่อเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์จะได้เสนอให้ที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาต่อไป (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 58-60)

2.2 หนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้

หนี้ไม่มีประกัน (มาตรา 94) หนี้ใดก็ตามที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หนี้นั้นย่อมขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าหนี้เงินนั้นจะเป็น

- ก. หนี้ที่ยังไม่กำหนดจำนวนโดยแน่นอน เช่น หนี้ละเมิด
- ข. หนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ
- ค. หนี้ที่มีเงื่อนไข ไม่ว่าจะเงื่อนไขบังคับก่อนหรือบังคับหลัง แต่การจะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินคดีล้มละลายหรือไม่ ย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด

ง. หนี้ที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น ทั้งที่เจ้าหนี้รู้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่เจ้าหนี้ก็ยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้ เช่น การที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กู้เป็นจำนวน 1 ล้านบาท ทั้งที่รู้ว่าลูกหนี้อยู่ในภาวะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ทั้งนี้เพื่อให้ลูกหนี้นำเงินกู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อพยุงฐานะให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ดังนี้ หากต่อมาปรากฏว่าลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ก็สามารถที่ยื่นขอรับชำระหนี้ในจำนวน 1 ล้านบาทได้ เป็นหลักการใหม่ที่เกิดจากการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542

- จ. หนี้ในอนาคต ได้แก่ หนี้ซึ่งลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันอาจใช้สิทธิในภายหน้าตาม มาตรา 101

ส่วนหนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้ ได้แก่

- ก. หนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าชั่วคราวหรือเด็ดขาด
- ข. หนี้ที่เกิดขึ้นฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี หรือหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับไม่ได้

ค. หนี้ที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น โดยเจ้าหนี้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแต่ไม่ใช้ในกรณีเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้

หนี้มีประกัน (มาตรา 95-96)

มาตรา 95 เจ้านี้ยมีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ ฉะนั้นจึงไม่ต้องขอรับชำระหนี้แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น (ว่ามีราคามากน้อยเพียงใดคุ้มกับหนี้หรือไม่)

การกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันตามมาตรา 95 นั้นมิได้บังคับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเสมอไป โดยพิจารณาจากราคาหลักทรัพย์สินอันเป็นประกันว่ามีราคามากกว่าจำนวนหนี้หรือไม่ ถ้าหลักทรัพย์สินอันเป็นประกันมีราคามากกว่าจำนวนหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะมีหน้าที่ต้องดำเนินการยึดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันออกขายตามคำร้องของเจ้าหนี้ แต่ถ้าหลักประกันมีราคา

น้อยกว่าจำนวนหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่มีควมจำเป็นต้องดำเนินการเกี่ยวกับหลักประกันนั้นก็ได้

แต่ถ้าเจ้าหนี้มีประกันประสงค์ขอรับชำระหนี้ก็ต้องดำเนินการตามมาตรา 96 ฉะนั้นจะเห็นว่าเจ้าหนี้มีประกันมีทางเลือก 2 ทาง คือ

- ก. บังคับชำระหนี้เอาตามหลักทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน
- ข. ขอรับชำระหนี้ภายในเงื่อนไขตามมาตรา 96

มาตรา 96 การขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้มีประกัน มีเงื่อนไขดังนี้

1. ยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้เต็มจำนวน (กลายเป็นเจ้าหนี้สามัญ)
2. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่บังคับเอาจากทรัพย์ที่เป็นประกันแล้ว
3. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน
4. ตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แล้วขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ซึ่งในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิ
 - ก. โฉ่ถอนทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน ตามราคาที่เขาหนี้ตีมา เมื่อเห็นว่าราคาไม่สมควรหรือ

ข. ขายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยวิธีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน จะตกลงโดยวิธีขายทอดตลาดก็ได้ แต่ต้องไม่ให้เสียหายแก่เจ้าหนี้คือจะขายต่ำกว่าราคาที่เขาหนี้ตีมาไม่ได้ และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดได้หากขายได้ในจำนวนสุทธิเท่าใดให้ถือว่าเป็นราคาที่เขาหนี้ตีมา ในคำขอถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าหนี้ทราบว่าจะใช้สิทธิโฉ่ถอน หรือตกลงให้ขายทรัพย์สินเป็นหลักประกันภายใน 4 เดือน นับแต่เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ต้องถือว่ายอมให้ทรัพย์สินเป็นของเขาหนี้ในราคาที่เขาหนี้ตีมา (มาตรา 96 วรรค 2) (สุธีร์ ศุภนิตย์, 2552, น. 126-138)

2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการบังคับคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน จากนิยามนี้มิได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม คำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายถึงเจ้าพนักงานของศาลซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่บังคับคดีหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย นอกจากนี้บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามบทนิยาม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั่นเอง เมื่อได้รับหมายแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากศาลล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ส่วนกลาง

1. ประกาศแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โดยทางหนังสือพิมพ์รายวัน และในราชกิจจานุเบกษาพร้อมทั้งส่งประกาศไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจะประกาศแจ้งให้บรรดาเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลา 2 เดือน นับแต่วันประกาศโฆษณาคำสั่ง

2. กรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา จะแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงการต่างประเทศเพื่อห้ามมิให้ลูกหนี้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

3. หมายเรียกลูกหนี้มาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ ทำบัญชีกิจการและทรัพย์สิน พร้อมทั้งส่งมอบทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในการให้การสอบสวน หากลูกหนี้ประสงค์จะประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ให้ยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อนำเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาต่อไป

ในกรณีลูกหนี้ไม่มาให้การสอบสวนตามหมายเรียก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลขอให้ออกหมายจับลูกหนี้

4. การตรวจคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดบรรดาเจ้าหนี้และลูกหนี้มาพร้อมกันเพื่อตรวจคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้และลูกหนี้มีสิทธิโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ได้

5. การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายและปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป

6. การไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย ศาลจะกำหนดนัดและทำการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย ก่อนพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ไม่ได้จนกว่าจะมีการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้ว

7. การประกาศแจ้งคำพิพากษาล้มละลายหรือคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ จะประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์รายวันและในราชกิจจานุเบกษาพร้อมทั้งส่งประกาศไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. การประนอมหนี้หลังล้มละลาย ลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จะพิจารณาในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น เมื่อศาลเห็นชอบกับการประนอมหนี้หลังล้มละลายจะมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายของลูกหนี้

9. การยกเลิกการประนอมหนี้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ปฏิบัติตามคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

10. การแบ่งทรัพย์สิน เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เพียงพอ จะทำการแบ่งทรัพย์สินให้บรรดาเจ้าหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้แล้ว

11. การปิดคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว และปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้และไม่มีกิจการและทรัพย์สินใดที่ต้องปฏิบัติต่อไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งปิดคดี

12. การยกเลิกการล้มละลาย เมื่อมีเหตุยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการรายงานขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะประกาศโฆษณาคำสั่งตามระเบียบ

13. การปลดจากล้มละลาย บุคคลล้มละลายอาจยื่นคำขอต่อศาลให้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ เมื่อศาลมีคำสั่งแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะประกาศแจ้งคำสั่งตามระเบียบ

14. การจัดการทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้ที่ตาย เมื่อศาลมีคำสั่งให้จัดการทรัพย์สินมรดก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการประกาศโฆษณาตามระเบียบ และหมายเรียกทายาทหรือผู้จัดการมรดกหรือผู้ปกครองทรัพย์สินมาสอบสวนกิจการและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้ที่ตาย และทำการรวบรวมทรัพย์สินเพื่อแบ่งให้แก่บรรดาเจ้าหนี้

สำนวนกิจการและทรัพย์สิน

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด อำนาจในการรวบรวมและจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว ในการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องตั้งสำนวนกิจการและทรัพย์สิน เพื่อดำเนินการจัดการเกี่ยวกับกิจการและรวบรวมทรัพย์สินที่เป็นของลูกหนี้ โดยมีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกให้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น ประนอมประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น การยึดอายัดทรัพย์ การขายทรัพย์

สำนวนคำขอรับชำระหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามแบบพิมพ์ของกรมบังคับคดี โดยเจ้าหนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยื่น

คำขอรับชำระหนี้จำนวน 200 บาท เว้นแต่เป็นคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ ไม่เกิน 50,000 บาท ตามมาตรา 179 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการดังนี้

1. คำขอรับชำระหนี้ที่ไม่มีผู้โต้แย้ง มีอำนาจพิจารณาสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่เหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น

2. คำขอรับชำระหนี้ที่มีผู้โต้แย้ง ต้องทำการสอบสวนก่อนมีคำสั่งให้ยกคำขอรับชำระหนี้หรืออนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนหรือบางส่วน

ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ต่อศาลได้ภายในกำหนด 14 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เมื่อคำสั่งมีคำสั่งคัดค้านอย่างไรแล้ว เจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อาจอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ไปยังศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ และการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ พิเศษ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ฉะนั้น การฎีกาจึงต้องขออนุญาตต่อศาลฎีกาเสียก่อน

สำนวนเจ้าหนี้มีประกัน มาตรา 95

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องว่าเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้ในฐานะเจ้าหนี้มีประกัน โดยไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามกำหนดเวลา ตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 และประสงค์จะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการยึดทรัพย์อันเป็นหลักประกัน โดยขอใช้สิทธิเหนือทรัพย์อันเป็นหลักประกัน ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการตั้งสำนวนเพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการสอบสวนคำร้องขอของเจ้าหนี้
2. ทำคำสั่ง และนัดฟังคำสั่ง
3. คู่ความอาจใช้สิทธิคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลได้ภายใน 14 วันนับแต่วันนัดฟังคำสั่ง

สำนวนร้องขัดทรัพย์

ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ หากผู้มีส่วนได้เสียคนใดเห็นว่าทรัพย์ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไม่ใช่ทรัพย์ของลูกหนี้ และยื่นคำคัดค้านต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อได้รับคำคัดค้านเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะงดการขายไว้ก่อนแล้วตั้งสำนวนร้องขัดทรัพย์เพื่อดำเนินการสอบสวนและทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นคำสั่ง ก่อนวันนัดสอบสวนพยานหากมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำคัดค้านนั้นไม่มีมูล หรือประวิงคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจสั่งให้

ผู้ยื่นคำร้องคัดค้านวางเงินประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่กองทรัพย์สินสำหรับความเสียหายที่อาจมีขึ้นนั้นได้และดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งสำเนาคำร้องให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ และระบุให้ผู้ยื่นคำคัดค้าน (หากประสงค์จะยื่นคำคัดค้าน) ภายในกำหนด พร้อมแจ้งนัดสอบสวน
2. ทำการสอบสวนผู้ร้อง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยนัดคู่ความฝ่ายอื่นมาชี้คำค้านพยานด้วย
3. ทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นคำสั่ง และนัดผู้ร้อง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ฟังคำสั่ง
4. คู่ความอาจใช้สิทธิคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันฟังคำสั่ง

สำนวนเพิกถอนการโอน

เมื่อปรากฏจากการสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือโดยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้ร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่า ลูกหนี้ได้โอนหรือกระทำการอย่างใดเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้อันเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจร้องต่อศาลให้เพิกถอนการโอนเสียได้ ตามมาตรา 113-116 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนเพิกถอนการโอนหรือการกระทำ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการสอบสวนผู้รับโอน, บุคคลภายนอก, ผู้รับโอนต่อจากผู้รับโอนต่อไปทุกคนจนตลอดสาย, เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์, เจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้เพิกถอน, เจ้าหนี้มีประกัน และลูกหนี้
2. ทำความเห็นว่าจะเพิกถอนหรือไม่ กรณีมีความเห็นให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำ จะดำเนินการยื่นคำร้องขอต่อศาลในคดีล้มละลาย หากมีคำสั่งไม่เพิกถอน ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่ง

การเพิกถอนการโอนในกรณีที่ทำให้เจ้าหนี้อื่นเสียเปรียบ ตามมาตรา 115 ผู้ถูกเพิกถอนสามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ภายใน 2 เดือน นับจากวันที่คดีถึงที่สุด

สำนวนทวงหนี้

เมื่อทางสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ความว่า ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนทวงหนี้ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบหลักฐานแห่งหนี้ จำนวนหนี้ และที่อยู่ของผู้ถูกทวงหนี้
2. ออกหนังสือทวงหนี้
3. เมื่อครบกำหนดเวลาตามหนังสือทวงหนี้

3.1 กรณีลูกหนี้มิได้ปฏิเสธหนี้มายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถือว่าลูกหนี้ตกเป็นหนี้เด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับและออกหมายบังคับคดีเอากับทรัพย์สินของผู้ถูกทวงหนี้

3.2 กรณีปฏิเสธหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดสอบสวนผู้ถูกทวงหนี้เกี่ยวกับคำปฏิเสธหนี้ และสอบสวนลูกหนี้ประกอบสำนวนทวงหนี้ เมื่อสอบสวนเสร็จเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

จะดำเนินการให้ความเห็น ในกรณีเห็นว่าไม่มีหนี้ต่อกันจะมีความเห็นให้จำหน่ายหนี้ หรือในกรณีเห็นว่า เป็นหนี้ต่อกันจะมีความเห็นยืนยันหนี้

4. ผู้ถูกทวงหนี้มีสิทธิร้องคัดค้านความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาล ภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันทราบคำสั่ง

สำนวนขอปฏิบัติตามสัญญา

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญาที่ลูกหนี้ได้ทำไว้กับผู้ร้อง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนขอปฏิบัติตามสัญญาเพื่อดำเนินการสอบสวนและมีคำสั่ง กรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามสัญญา ผู้ร้องขอปฏิบัติตามสัญญามีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ และผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ภายใน 2 เดือน นับแต่วันทราบคำสั่ง

สำนวนร้องขอกันส่วน

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องว่าผู้ร้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมมา ร่วมกับลูกหนี้ ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กันส่วนในทรัพย์สินของผู้ร้องให้แก่ผู้ร้อง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนร้องขอกันส่วน ส่งสำนวนคำร้องให้โจทก์และลูกหนี้ และดำเนินการสอบสวน ทำคำสั่ง และนัดฟังคำสั่ง โดยผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้

สำนวนขอหักกลบลบหนี้

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องว่า ผู้ร้องเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ของลูกหนี้ประสงค์ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการหักกลบลบหนี้ให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนหักกลบลบหนี้ เพื่อดำเนินการสอบสวน ทำคำสั่งและนัดฟังคำสั่ง โดยผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้

สำนวนสาขาคดีแพ่ง

สำนวนสาขาคดีแพ่งเป็นสำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีแพ่งที่ค้างดำเนินการ อยู่ในชั้นศาลแทนลูกหนี้ หรือกรณีดำเนินการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้ (ประวิณวัชร อิศรางกูล ณ อยุธยา, 2545, น. 23-30)

2.4 บทบาทของเจ้าหนี้ในการบังคับคดีล้มละลาย แยกออกเป็น

2.4.1 บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในที่นี้หมายถึงบุคคล 2 ประเภทคือ

1. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เสนอคำฟ้องคดีล้มละลาย
2. เจ้าหนี้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ด้วยเหตุสอง

ประการ คือ

ก. แต่งตั้งขึ้นด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามข้อ 1 ละเลยไม่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่วางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง (มาตรา 145, 146)

ข. แต่งตั้งขึ้นโดยที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีที่ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลล้มละลาย (มาตรา 88) (วิชา มหาคุณ, 2553, น. 219)

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 11 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลเป็นจำนวนห้าพันบาทในขณะที่ยื่นคำฟ้องคดีล้มละลาย และจะถอนคำฟ้องนั้นไม่ได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาต” และมาตรา 155 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ระวางประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้และรับผิดชอบบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าเสียหาย และค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลายนั้น เพื่อประกันการรับผิดชอบนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกประกันจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามจำนวนที่เห็นว่าจำเป็น” แสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่สำคัญ คือ

1. เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลาย 2 ประการ คือ

(1) วางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลพร้อมกับฟ้อง จำนวนห้าพันบาท และ

(2) วางเงินประกันค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าจำเป็น ซึ่งตามประกาศกรมบังคับคดี กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่ายขึ้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังนี้ (1) คดีล้มละลายที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเป็นเงิน 8,000 บาท (2) คดีล้มละลายที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เป็นเงิน 10,000 บาท โดยค่าใช้จ่ายนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะได้รับคืนในภายหลังหากสามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้

ในทางปฏิบัตินั้น เงินประกันค่าใช้จ่ายที่โจทก์วางไว้ต่อศาลก็คือค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั่นเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้วิธีไปเบิกเงินจำนวนหนึ่งพันบาทจากศาลมาเป็นค่าใช้จ่ายเบื้องต้นสำหรับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อเงินจำนวนนั้นหมดไปแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะใช้อำนาจตามมาตรา 155 ให้โจทก์นำเงินมาวางเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นว่าจำเป็น หากโจทก์ขัดขึ้นก็หมายความว่ากระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายไม่อาจดำเนินการไปได้ เพราะไม่มีค่าใช้จ่าย มาตรา 156 จึงบัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ขัดขึ้น หรือละเลยไม่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่ให้ประกันตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 155 ภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความแจ้งความ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมเจ้าหนี้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหนี้คนอื่นเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แทนต่อไป” อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเจ้าหนี้คนใดยอมรับทำหน้าที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลของขอให้ยกเลิกคดีล้มละลายตามมาตรา 135 (1)

2. คอยระวางประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

3. ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย (คอยสืบหาทรัพย์สิน เป็นผู้นำเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์สิน (ถ้าหากมีโดยเร็ว) หลักฐานประกอบหนี้สินมีอะไรบ้าง ช่วยหาผู้ซื้อ ผู้สุราคา)

4. ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย ที่ถูกยึดหรืออายัดในคดีอื่น และคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล (ถ้ามี) เพื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้เข้าไปดำเนินคดีแทน

จึงกล่าวได้ว่า เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสนอคำฟ้องก็ดี หรือได้รับการแต่งตั้งในที่ประชุมเจ้าหนี้ก็ดี เป็นผู้มีส่วนที่สำคัญหลายอย่างในการบังคับคดีล้มละลาย และมีสิทธิพิเศษกว่าเจ้าหนี้อื่นบางประการ เพราะลำพังแต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นไม่อาจจะทราบถึงกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ได้จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ช่วยเหลือให้ความรู้ งานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะดำเนินไปได้ด้วยดี

2.4.2 อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

1. แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและที่อยู่ของลูกหนี้และผู้ล้มละลาย
2. ติดตามสอดส่องทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการ
3. ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย
4. ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ภายใน 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ไปตรวจคำขอรับชำระหนี้ตามวันเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด ต้องไปประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งเมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และต้องไปศาลในวันไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยตามวันเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด (สุพร อิศรเสนา, 2552, น. 26-27)

2.5 มาตรการในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

2.5.1 การยื่นคำขอรับชำระหนี้

เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ก็ได้โดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายล้มละลายโดยยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จะรับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยวิธีอื่นไม่ได้ ถึงแม้จะเป็นเจ้าหนี้ซึ่งศาลพิพากษาคดีแล้ว หรือฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณา ก็ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ใน

พระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาก็ตาม” และมาตรา 91 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน ...”

คำขอรับชำระหนี้ต้องทำตามแบบพิมพ์โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สิน และข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามมาตรา 179 ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย สองร้อยบาท เว้นแต่เป็นคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกินห้าหมื่นบาท

ในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องขอรับชำระหนี้ ให้เสียค่าธรรมเนียมสองร้อยบาท

กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ จำแนกตามประเภทของเจ้าหนี้ ดังนี้

ก. เจ้าหนี้ในราชอาณาจักร (มาตรา 91) จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด “วันโฆษณา” หมายถึงวันซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ลงประกาศโฆษณา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวัน มาตรา 28 (ตามทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องปิดประกาศ ณ สำนักงานเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ หรืออาจจะส่งไปโฆษณาทางวิทยุ และก็ยังส่งไปประกาศคำสั่งไปให้หน่วยราชการต่างๆ เช่น กระทรวงการคลัง กรมศุลกากร กรมสรรพากร หอทะเบียน หุ่นส่วนบริษัทกลาง เป็นต้น) ซึ่งเว้นแต่ว่าวันใดเป็นวันโฆษณาครั้งสุดท้าย

ข. เจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร หมายถึงเจ้าหนี้ที่เป็นคนไทยหรือต่างประเทศอยู่นอกราชอาณาจักร อาจร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขยายเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ได้อีกไม่เกิน 2 เดือน ซึ่งรวมแล้วต้องไม่เกิน 4 เดือน นับแต่วันโฆษณา

ค. กรณีมีเหตุตามมาตรา 91/1 หมายถึง เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง แต่ยื่นคำร้องต่อศาลว่าประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้และแสดงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา หากศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งเจ้าหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการแบ่งทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงการใดที่ศาลเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว

ง. ผู้ได้รับความเสียหาย (ตามมาตรา 92) เพราะการที่ทรัพย์สินถูกยึดตามมาตรา 109 (3) หรือเพราะถูกเพิกถอนการโอนตามมาตรา 115 หรือเพราะถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธ ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาตามมาตรา 122 ก็นับให้ยื่นขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันอาจขอใช้สิทธิหรือนับแต่คดีถึงที่สุด

จ. เจ้าหนี้ผู้ชนะคดีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (ตามมาตรา 93) เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีที่ค้างพิจารณาแทนลูกหนี้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แพคดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่คดีถึงที่สุด

ฉ. เจ้าหนี้ซึ่งเกิดในระหว่างเวลาศาลสั่งเห็นชอบการประนอมหนี้จนถึงวันที่ศาลสั่งยกเลิกการล้มละลาย (มาตรา 60, 63) กฎหมายมิได้กำหนดโดยเฉพาะให้ขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาเท่าใดควรเอาที่กำหนดเวลาตามมาตรา 91 มาใช้อนุโลม คือ ภายใน 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำพิพากษาให้ล้มละลาย

ช. เจ้าหนี้ซึ่งเกิดในระหว่างศาลสั่งปลดการล้มละลายจนถึงเวลาที่ศาลสั่งเพิกถอนการปลดการล้มละลาย (มาตรา 81) เจ้าหนี้ควรขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่โฆษณาคำสั่งเพิกถอนปลดการล้มละลาย

ซ. การขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ต่างประเทศ (ตามมาตรา 178) หมายถึงคนต่างประเทศโดยเฉพาะโดยไม่กำหนดว่าหนี้เกิดขึ้นที่ใด กำหนดเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้เป็นไปตามมาตรา 91

ณ. การขอรับชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกัน (ตามมาตรา 101) ถ้าลูกหนี้ร่วมถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามส่วนที่มีสิทธิไต่เบี่ย เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้แล้วเต็มจำนวน (รวมทั้งผู้ค้ำประกัน, ผู้ค้ำประกันร่วม)

ข้อสังเกต 1. หากเจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน ตามมาตรา 27 มาตรา 91 เจ้าหนี้ก็จะมาฟ้องลูกหนี้ให้รับผิดชอบในทางแพ่งมิได้ (หมายความว่าหนี้เต็มระงับ)

2. ในกรณีที่ประกันด้วยบุคคล (ค้ำประกัน) เมื่อเจ้าหนี้ไม่ยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 27, 91 เจ้าหนี้ก็หมดสิทธิบังคับชำระหนี้เอากับลูกหนี้ แต่ยังสามารถฟ้องบังคับผู้ค้ำประกันได้ เพราะผู้ค้ำประกันยังคงรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 688 อยู่

3. ถ้าไม่ใช้หนี้เงิน เจ้าหนี้ก็ไม่ต้องยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 27, 91 แต่เจ้าหนี้ต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติในการชำระหนี้ให้ได้ตามมาตรา 22 (1) เช่นกรณีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ร้องขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติตามคำบังคับในเรื่องการโอนที่ดินของลูกหนี้ให้ตน(สุธีร์ ศุภนิตย์, 2552, น. 117-123)

การพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ มีกระบวนการพิจารณาเป็นขั้นตอนดังนี้

ก. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดตรวจคำขอ ตามมาตรา 104 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายมาพร้อมกันเพื่อตรวจคำขอรับชำระหนี้โดยแจ้งความให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

ข. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน ตามมาตรา 105 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการพิจารณาและมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ ไม่ว่าจะป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้หรือบุคคลใดมาสอบสวนหรือให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารเพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินได้”

ค. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งคำขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 106 ซึ่งบัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้รายใด ถ้าเจ้าหนี้อื่น ลูกหนี้ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อื่นไม่ได้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น

คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใด ถ้ามีผู้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนแล้วมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้ (2) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน (3) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน และมาตรา 108 ซึ่งบัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้มีคำสั่งอนุญาตแล้วนั้น ถ้าต่อมาปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ส่งไปโดยผิดหลง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยกคำขอรับชำระหนี้หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้มีคำสั่งอนุญาตไปแล้วได้”

คำสั่งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ภายใน 14 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคัดค้าน ให้ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนคำขอรับชำระหนี้มาตรวจและสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำคำชี้แจงในเรื่องที่เป็นปัญหาตามที่เห็นสมควรได้ หากศาลเห็นสมควรไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ให้ดำเนินการไต่สวนโดยเร็วเท่าที่จำเป็น

2.5.2 การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้

กฎหมายล้มละลายคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในอันที่จะให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 หรือเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น ตลอดจนเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้มุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่นในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น ซึ่งหากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวนี้แล้วกฎหมายล้มละลายในส่วนที่ต้องการคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้

ก็จะไร้ความหมาย เพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์จะไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ เนื่องจากลูกหนี้สามารถยกย้ายถ่ายเทหรือโอนทรัพย์สินของตนไปได้ตามใจชอบนั่นเอง

ก. การเพิกถอนการฉ้อฉล (มาตรา 113)

การเพิกถอนการฉ้อฉลนั้นเป็นไปตามหลักที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ซึ่งนิติกรรมใดๆ อันลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งที่รู้ว่าจะเป็นการให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลาภยกแต่การนั้นมีรู้เท่าถึงข้อความจริงอันเป็นการให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการทำให้โดยเสน่หาท่านว่าเพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับแก่นิติกรรมใดอันมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน”

ส่วนมาตรา 113 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติไว้ว่า “การขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอได้โดยทำเป็นคำร้อง” แสดงให้เห็นว่าในคดีล้มละลายนั้น ผู้ที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ใช่เจ้าหนี้ ของลูกหนี้ แต่อย่างใด (สุธีร์ ศุภนิตย, 2552, น. 173-174)

ในมาตรา 113 นั้นหมายความว่า เจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 มีสิทธิเพียงไร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีสิทธิเพียงนั้นกล่าวคือ ร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ถ้า

- (1) ลูกหนี้ได้กระทำนิติกรรมใดๆ ลง
- (2) ทั้งรู้ว่าเป็นการให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ
- (3) ผู้เป็นคู่สัญญาหรือผู้ได้รับประโยชน์จากนิติกรรมนั้นได้รู้ถึงข้อความจริงอันเป็นการให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย เว้นแต่กรณีให้โดยเสน่หา เพียงแต่ลูกหนี้รู้ฝ่ายเดียวก็พอที่จะขอเพิกถอนได้

กำหนดอายุความการขอให้เพิกถอน มาตรา 113 วรรคสอง ห้ามมิให้ขอเมื่อพ้น 1 ปีนับแต่เวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รู้ต้นเหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือพ้น 10 ปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมนั้น

การเพิกถอนการฉ้อฉลอันมีข้อสันนิษฐาน (มาตรา 114)

มาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติว่า “ถ้านิติกรรมที่ขอเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 113 นั้นเกิดขึ้นภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย และภายหลังนั้น หรือเป็นการทำให้โดยเสน่หาหรือเป็นการที่ลูกหนี้ได้รับค่าตอบแทนน้อยเกินสมควร

ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ลูกหนี้และผู้ที่ได้ลาภนอกแต่การนั้นรู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบ”

ซึ่งหมายความว่า หากนิติกรรมที่ขอเพิกถอนการฉ้อฉลนั้น เกิดขึ้นภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น หรือเป็นการทำให้โดยเสนาหา หรือเป็นการที่ลูกหนี้ได้รับค่าตอบแทนน้อยเกินสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ลูกหนี้และผู้ที่ได้ลาภนอกแต่การนั้นรู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบ อันเป็นข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 114 ซึ่งจะทำได้ง่ายต่อการพิสูจน์ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการดำเนินการเพื่อเพิกถอนการฉ้อฉลของลูกหนี้

ข. การเพิกถอนการให้เปรียบ (มาตรา 115)

มาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติว่า “การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใดๆ ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้นได้

ถ้าเจ้าหนี้ผู้ได้เปรียบเป็นบุคคลภายในของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามวรรคหนึ่งที่ได้กระทำขึ้นในระหว่างระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น”

หลักการตามมาตรานี้ต่างจากกรณีการเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 113 และมาตรา 114 เพราะเป็นการเพิกถอนการโอนหรือการกระทำที่ลูกหนี้ได้กระทำต่อเจ้าหนี้ของตน (ต้องเป็นเจ้าหนี้อยู่ก่อน) โดยไม่คำนึงถึงความสุจริตของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะเจตนาของลูกหนี้เท่านั้นว่าการชำระหนี้เป็นผลให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างเจ้าหนี้ มาตรการนั้นกฎหมายล้มละลายได้สร้างขึ้นมาเป็นการเฉพาะ ไม่ปรากฏหลักการนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการที่ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้คนใดยอมเป็นสิทธิของลูกหนี้ แต่การที่กฎหมายล้มละลายถือหลักการว่าหากมีการปฏิบัติการชำระหนี้ในช่วงเวลา 3 เดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลาย โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้คนอื่นนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้น เพราะเหตุว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่ลูกหนี้รู้ตัวว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงรีบทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งไปยอมเป็นการให้เปรียบแก่เจ้าหนี้ได้ ซึ่งการเพิกถอนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้กระทำให้แก่เจ้าหนี้คนใด ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้คนนั้น ทั้งนี้เพราะยังสามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ในหนี้ดังกล่าวได้ตามมาตรา 92

มาตรา 115 วรรคสอง ได้ขยายหลักการออกไปอีกกล่าวคือถ้าเจ้าหนี้ผู้ได้เปรียบ เป็นบุคคลภายในของลูกหนี้อันลูกหนี้ได้โอนหรือกระทำการใดในช่วงระยะเวลา 1 ปี ก่อนมีการขอให้ ล้มละลายและภายหลังนั้น ย่อมสามารถที่จะเพิกถอนได้ บุคคลภายในของลูกหนี้หมายความว่า

- (1) กรรมการ ผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด บุคคล ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการ หรือผู้สอบบัญชีของลูกหนี้
- (2) ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นเกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของ กิจการของลูกหนี้
- (3) คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของลูกหนี้หรือของบุคคลตาม (1) หรือ (2)
- (4) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) เป็นหุ้นส่วน
- (5) ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) เป็นหุ้นส่วนจำพวก ไม่จำกัดความรับผิด หรือเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดที่มีหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของหุ้น ทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัด
- (6) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (4) หรือ (5) ถือหุ้นรวมกันเกินกว่าร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ แล้วทั้งหมดของบริษัทนั้น
- (7) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) ถึง (6) ถือหุ้น รวมกันเกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทนั้น
- (8) กรรมการ ผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด บุคคล ผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจการ หรือผู้สอบบัญชีของห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ตาม (4) (5) หรือ (6) หรือ (7) แล้วแต่กรณี หรือคู่สมรสและบุตรที่ยัง ไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลดังกล่าว (สุธีร์ ศุภนิธย์, 2552, น. 177-178)

อนึ่ง การร้องขอให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามมาตรา 115 ย่อมไม่ กระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอก (ผู้รับโอนคนที่สอง) อันได้มาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนก่อนมีการ ขอให้ล้มละลาย ตามมาตรา 116

ค. การเพิกถอนตามมาตรา 24

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 24 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะ ได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้น หากลูกหนี้กระทำนิติกรรมภายหลังศาลมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ นิติกรรมย่อมตกเป็นโมฆะตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 โดยไม่สนใจว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะสุจริตหรือ

เสียค่าตอบแทนหรือไม่ เพราะถือว่าเป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ตกเป็นโมฆะ

การร้องขอให้เพิกถอนอาจจะมีเจ้าหนี้ผู้ร้องขอเพิกถอน แต่การยื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว โดยการร้องศาล ไม่ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าการชำระหนี้หรือการทำนิติกรรมตกเป็นโมฆะ เพราะโมฆะเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายอยู่แล้ว แต่ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการชำระหนี้หรือการโอนทรัพย์สิน และผลของนิติกรรมที่ตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 วรรคสอง ถ้าจะต้องคืนทรัพย์สินอันเกิดจากโมฆะกรรม ให้ใช้หลักเรื่องลาภมิควรได้ ซึ่งมาตรา 419 การฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินฐานลาภมิควรได้นั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น (เกิดเหตุโมฆะ)

2.5.3 การทวงหนี้ (มาตรา 119)

หากปรากฏว่าลูกหนี้ผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้ลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะติดตามทวงหนี้สินนั้นเข้ามาในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ วิธีการทวงหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 119 คือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหนังสือทวงหนี้ไปยังผู้นั้นในหนังสือทวงหนี้จะระบุไว้ว่า หากจะปฏิเสธหนี้ให้ปฏิเสธภายใน 14 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือทวงหนี้ หากไม่ปฏิเสธถือเป็นหนี้เด็ดขาด ในทางปฏิบัติหากผู้ถูกทวงหนี้ไม่ปฏิเสธหนี้ภายในกำหนดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือเตือนให้ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ชำระหนี้อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกคำสั่งบังคับเสมือนหนึ่งผู้นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากบุคคลนั้นยังไม่ชำระหนี้อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อทำการยึดทรัพย์ชำระหนี้ต่อไป

แต่ถ้าหากว่าผู้ได้รับหนังสือทวงหนี้ปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 14 วัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดสอบสวน โดยให้ผู้ถูกทวงหนี้นำพยานมาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนทำนองเดียวกับคดีในศาล แต่เป็นเรื่องการสอบสวนเท่านั้น ถ้าสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ถูกทวงหนี้เป็นหนี้ก็จะแจ้งยืนยันหนี้ไปยังผู้ถูกทวงหนี้พร้อมทั้งแจ้งไปด้วยว่าหากจะคัดค้านประการใดก็ให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งยืนยันหนี้ แต่ถ้าหากสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้ถูกทวงหนี้ไม่ได้เป็นหนี้ให้จำหน่ายชื่อผู้ถูกทวงหนี้ออกจากบัญชีพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกทวงหนี้ทราบ

หากผู้ได้รับหนังสือยืนยันหนี้ได้นั้นได้ไปร้องคัดค้านต่อศาล ศาลจะแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อต่อสู้คดีกับผู้ถูกทวงหนี้ต่อไป การพิจารณาคดีก็เหมือนอย่างคดีปกติ เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็อาจอุทธรณ์ฎีกาไปตามรูปคดี (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 133-134)

2.5.4 การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเช่นเดียวกับการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีแพ่ง ทรัพย์ที่จะทำการยึดได้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์ของลูกหนี้ หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้โอนให้บุคคลภายนอกจะต้องมีการร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนเสียก่อนดังมาตรการที่กล่าวไว้ในข้างต้น เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้วางเงินประกันค่าใช้จ่ายแล้วและประสงค์จะทำการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไปทำการยึดเองหรือขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดให้ก็ได้ ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มักจะขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดให้ โดยมีเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือผู้แทนเป็นผู้นำยึด การยึดจะต้องกระทำตั้งแต่เวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก จะยึดเวลากลางคืนไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุฉุกเฉินโดยได้รับอนุญาตจากศาล ถ้ามีผู้ขัดขวางให้เจ้าพนักงานร้องขอความช่วยเหลือจากตำรวจเพื่อดำเนินการได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 279 (วิชา มหาคุณ, 2553, น. 120)

คดีล้มละลายบางเรื่องเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่สามารถนำยึดทรัพย์ของลูกหนี้ได้ เนื่องจากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินให้ยึดและลูกหนี้มิได้ขอประนอมหนี้ เมื่อลูกหนี้ (จำเลย) ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถจะรวบรวมทรัพย์สินได้เจ้าหนี้ทั้งหลายตามคำสั่งศาลเพียงแต่มีได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินในคดี ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นคือลูกหนี้ล้มละลายแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่มีอะไรจะดำเนินการอีกเกี่ยวกับคดีล้มละลายเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลปิดคดีเพื่อที่จะให้ไม่เสียเวลาทำงานเรื่องนี้อีกต่อไปจนกว่าจะเกิดมีกรณีใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่นตรวจพบภายหลังว่าแท้จริงลูกหนี้ยังมีทรัพย์สินอยู่และสามารถยึดนำมาชำระหนี้ได้กรณีเช่นนี้จะมีการขอให้ศาลมีคำสั่งเปิดคดีเพื่อดำเนินงานส่วนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ต่อไป (พิชัย นิลทองคำ, 2545, น. 65)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายทรัพย์ที่ยึดไว้ในคดีล้มละลายได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ตามมาตรา 19 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เว้นแต่เป็นของเสียหายหรือหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสียความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์นั้นของเสียหายเช่นยึดผลไม้ของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการขายทอดตลาดผลไม้ที่ยึดทันทีหรือหน่วงช้าไว้จะเสี่ยงต่อความเสียหายเช่นยึดรถยนต์ของลูกหนี้ไว้นานๆ รถยนต์ที่ไม่ได้ออกวิ่งหรือติดเครื่องก็จะเสียเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะขายทอดตลาดทรัพย์ก่อนลูกหนี้ล้มละลายหรือถ้าช้าไว้จะเสียค่าใช้จ่ายเกินส่วนของทรัพย์เช่นต้องเสียค่ารักษาทรัพย์สูง หรือเสียค่าเช่าสถานที่แพ่ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็อาจจะหารื้อศาลหรือที่ประชุมเจ้าหนี้ขอขายไปก่อนมีคำพิพากษาได้ตามมาตรา 123

การขายทรัพย์ในคดีล้มละลาย หากทรัพย์ที่ยึดอยู่ในกรุงเทพมหานคร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะแจ้งให้เจ้าพนักงานกองยึดอายัดและจำหน่ายทรัพย์สินทำการขายทรัพย์ที่ยึด โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไปดูการขายทรัพย์ที่ยึดด้วย ในกรณีทรัพย์ที่ยึดอยู่ต่างจังหวัด

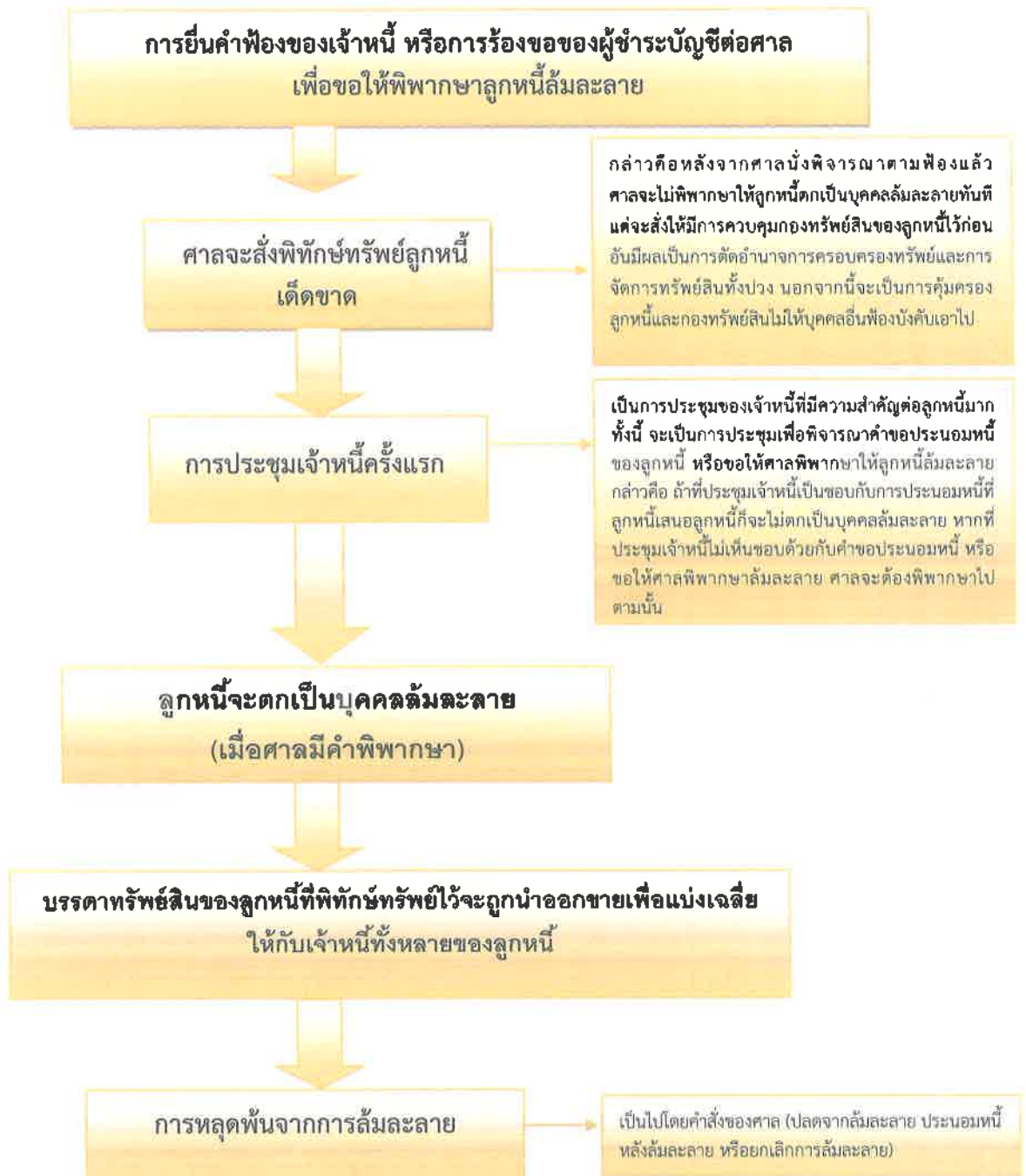
เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีที่ยึดทรัพย์ทำการขายทรัพย์ที่ยึดแต่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจขายตามวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุด การขายโดยวิธีอื่นนอกจาก การขายทอดตลาดต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ตามมาตรา 123 ประกอบด้วย มาตรา 41 (พิชัย นิลทองคำ, 2545, น. 76-77)

2.5.5 การแบ่งทรัพย์ในคดีล้มละลาย

เมื่อศาลทำคำสั่งความเห็นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้เสร็จเรียบร้อยแล้วและใน คดีนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้มากพอสมควรจะแบ่งได้ ก็จะ ดำเนินการแบ่งทรัพย์ให้แก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 124 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ ได้กำหนดให้ทำ การแบ่งทรัพย์ให้แก่ลูกหนี้ทุกระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่ ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาต่อไปโดยมีเหตุสมควรและก่อนทำการแบ่งทรัพย์ทุกครั้ง เจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์จะประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันปิดไว้ที่สำนักงานและส่งแจ้งความไปยังบรรดา เจ้าหนี้และลูกหนี้ให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อให้มาตรวจบัญชีส่วนแบ่ง หากมีผู้คัดค้าน บัญชีส่วนแบ่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่ง และถ้ามีการคัดค้านบัญชีส่วนแบ่งไปยังศาล ให้เจ้า พนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลื่อนการจ่ายเงินไปตามมาตรา 127 ลำดับการแบ่งทรัพย์ให้แก่เจ้าหนี้มีบัญญัติ ไว้ในมาตรา 130 ส่วนการแบ่งครั้งที่สุดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องดำเนินการตามมาตรา 131

ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถแบ่งทรัพย์สินในระหว่างเจ้าหนี้ได้ทุกระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานขอขยาย เวลาแบ่งทรัพย์ต่อศาลเสียก่อนวันครบกำหนด 6 เดือนนั้น เหตุที่ต้องขยายแบ่งก็อาจจะมาจากว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมทรัพย์สินไม่ได้หรือยังสอบสวนคำขอไม่เสร็จ หรือรวบรวมทรัพย์สิน ยังไม่เสร็จ จึงจำเป็นต้องขอขยายแบ่งทรัพย์ต่อศาลทุก 6 เดือน ทางปฏิบัติศาลก็จะอนุญาตให้เจ้า พนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขยายแบ่งได้ตลอดเพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่ทราบจะทำอย่างไรได้ใน เมื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ได้ ก็ย่อมจะแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ยังไม่ได้เพราะมีบางกรณี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบถามเจ้าหนี้ว่าจะขัดข้องหรือไม่ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงาน ศาลเพื่อปิดคดี เมื่อเจ้าหนี้ขอให้ชะลอการรายงานศาลปิดคดีไว้ก่อน เพื่อจะสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ ต่อไป ก็จำเป็นจะต้องขยายระยะเวลา (พิชัย นิลทองคำ, 2545, น.111-112)

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายโดยสังเขป

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” เป็นการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายซึ่งได้จากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตำราวิชาการ ระเบียบและคำสั่งของกรมบังคับคดี รวมถึงแนวคำวินิจฉัยของศาล โดยมีวิธีในการศึกษา ดังนี้

3.1 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยดำเนินการดังนี้

3.1.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบกระทรวงยุติธรรม คำสั่งกรมบังคับคดี ตลอดจนแบบฟอร์มศาล และแบบฟอร์มกรมบังคับคดี ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอย่างละเอียดครบถ้วนทุกขั้นตอน

3.1.2. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบกระทรวงยุติธรรม คำสั่งกรมบังคับคดี ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายกรณีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย

3.1.3. ปรีกษาหารือ หรือสอบถามความคิดเห็นจากนิติกรที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินคดีล้มละลาย และปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เพื่อศึกษารายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานจริง พร้อมทั้งรวบรวมปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำมาตรการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานดังกล่าว

3.1.4. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการ ศึกษา ค้นคว้า และปรึกษาหารือกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เพื่อจัดทำเป็นแนวทางหรือขั้นตอนการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายในกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของนิติกรที่ได้รับมอบหมายงานเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเรื่อง “การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” นี้ ผู้ศึกษาจะดำเนินการโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) เป็นหลัก โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary research) และใช้วิธีการวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Analysis) จากการรวบรวมข้อมูลเชิงประมุขุมิ ได้แก่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เช่น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พ.ศ. 2520 ตลอดจนคำสั่งกรมบังคับคดีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีล้มละลาย ซึ่งจะเป็นการสืบค้นข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคดีล้มละลาย กระบวนพิจารณาคดีและการบังคับคดีล้มละลาย และข้อมูลทฤษฎี เช่น ตำราวิชาการ คำพิพากษาของศาล เอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลที่สืบค้นได้จากอินเทอร์เน็ต เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษา ทั้งข้อมูลประมุขุมิและทฤษฎี โดยการสืบค้นจากเอกสาร โดยพิจารณาแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ รวมทั้งพยายามค้นหาความหมายหรือข้อเท็จจริง ทั้งที่ปรากฏชัดเจนหรือที่แฝงอยู่ในข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียดรอบคอบ และปราศจากอคติ โดยข้อมูลที่ได้ดำเนินการรวบรวมและสังเคราะห์เพื่อนำมาจัดทำเอกสารวิชาการเรื่อง การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีดังนี้

- (1) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
- (2) ข้อมูลและแนวทางปฏิบัติของกรมบังคับคดีเกี่ยวกับการบังคับคดีชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
- (3) ข้อมูลจากนิติกรที่เคยปฏิบัติงานคดีล้มละลายและการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
- (4) แนวคำวินิจฉัยของศาลล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายล้มละลาย กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย การบังคับคดีล้มละลาย กระบวนการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตาม

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ระเบียบ คำสั่งและวิธีปฏิบัติของกรมบังคับคดี ตลอดจนแนวคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

บทที่ 4 ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ด้วยวิธีการดังกล่าวมาแล้วในบทที่ ๓ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากตำราทางวิชาการและเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีของการบังคับคดีล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย ขั้นตอนและวิธีการรวมถึงแนวทางปฏิบัติของกรมบังคับคดี เพื่อนำมาพิจารณาและสรุปวิเคราะห์ นำไปสู่การจัดทำคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมายสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่

1. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นกฎหมายที่กำหนดกระบวนการพิจารณาตั้งแต่การฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายไปจนถึงปลดจากการล้มละลาย กำหนดสิทธิและหน้าที่เจ้าหนี้ทั้งหลายและลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องให้ล้มละลาย และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ การจำหน่ายทรัพย์สินเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย การแบ่งทรัพย์สิน การปิดคดี ตลอดจนการขอให้ศาลยกเลิกการล้มละลาย

2. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดเขตศาลล้มละลายกลางและศาลล้มละลายภาค และเขตอำนาจในการพิจารณาคดีของศาลล้มละลาย รวมไปถึงวิธีพิจารณาคดีล้มละลายในศาลชั้นต้น และข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล้มละลาย ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะไม่อาจนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้

3. แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย อาทิเช่น

กรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะนำหนี้ซึ่งตนหมดสิทธิในการบังคับคดีแล้วมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายไม่ได้ ศาลต้องคำพิพากษายกฟ้อง

ฎีกาที่ 1022/2538 เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2523 โจทก์ขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีภายในสิบปีนับแต่วันดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 แม้โจทก์จะได้ร้องขอให้บังคับคดีและยึดทรัพย์ของจำเลยออกขายทอดตลาดเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2526 ก็เป็นขั้นตอนของการ

ดำเนินการบังคับคดี แต่เมื่อเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไม่พอชำระหนี้และโจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีเสียภายในสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ย่อมหมดสิทธิบังคับคดีแก่จำเลย จึงไม่อาจนำหนี้ดังกล่าวมาฟ้องจำเลยให้ล้มละลายได้

มูลหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ เจ้าหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27 เท่านั้น จะมาฟ้องบังคับชำระหนี้ไม่ได้

ฎีกาที่ 686/2551 พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 26 และมาตรา 27 ที่ห้ามมิให้เจ้าหนี้ฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้นั้น ห้ามเฉพาะหนี้เงิน ส่วนหนี้ที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่กันซึ่งเจ้าหนี้ไม่อาจขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ เพราะมิใช่หนี้เงิน ไม่อยู่ในบังคับที่ห้ามมิให้ฟ้อง และโดยเหตุที่ผู้ล้มละลายไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินหรือต่อสู้อคดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองอีกต่อไป แต่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวตาม มาตรา 22 (1) (3) ทั้งหนี้ที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินก็เกิดขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โจทก์จึงฟ้องจำเลยในฐานะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ล้มละลายให้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่โจทก์ได้

หนี้ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าจะยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เจ้าหนี้ก็สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 94

ฎีกาที่ 2420/2548 บริษัท ส. ขอให้เจ้าหนี้ออกหนังสือสัญญาค้ำประกันบริษัทต่อบุคคลอื่น มีข้อตกลงว่าหากเจ้าหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลอื่นแล้ว บริษัท ส. จะชดใช้ให้เจ้าหนี้โดยมีจำเลย (ลูกหนี้) ที่ 2 ทำหนังสือสัญญาค้ำประกันบริษัท ส. ดังนี้ แม้หนี้ตามหนังสือสัญญาค้ำประกันที่จำเลย (ลูกหนี้) ที่ 2 ทำไว้กับเจ้าหนี้จะเป็นหนี้ที่มีเงื่อนไขแต่มูลหนี้ตามสัญญาดังกล่าวล้วนเกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลย (ลูกหนี้) ที่ 2 เด็ดขาด เจ้าหนี้จึงมีสิทธินำหนี้ที่มีเงื่อนไขดังกล่าวมายื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 94

การที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ยังไม่เป็นการแน่นอนว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้หรือไม่ เพียงใด เพราะคำขอรับชำระหนี้นั้นศาลอาจมีคำสั่งยกคำขอหรืออนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ดังนั้น ถ้าเจ้าหนี้ยังมีได้รับชำระหนี้อยู่เพียงใด เจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันของลูกหนี้ที่อยู่เพียงนั้น

ฎีกาที่ 5737/2545 แม้โจทก์ผู้ให้เข้าซื้อและผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ที่เข้าซื้อจะเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย ด้วยการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของบริษัทผู้รับประกันภัยในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27,91 ก็เพื่อเป็นการรักษาสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยไว้เท่านั้น และเป็นการไม่แน่นอนว่าจะได้รับชำระหนี้เพราะคำขออาจถูกยกหรืออนุญาตทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ตามมาตรา 107 การเข้าถือเอาประโยชน์ของโจทก์จึงมิใช่เป็นกรณีที่โจทก์ได้รับชดใช้ค่าเสียหายตามสิทธิเรียกร้องนั้นแล้ว เมื่อโจทก์ยังมิได้รับชดใช้

ค่าเสียหายแต่อย่างใด โจทก์จึงชอบที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้จำเลยทั้งสามร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อและสัญญาค้ำประกันได้

การที่เจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หรือยื่นคำขอรับชำระหนี้เกินกำหนดเวลา เจ้าหนีื่อย่อมไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายและหมดสิทธิที่จะเรียกร้องจากลูกหนี้ในมูลหนี้ นั้นอีกต่อไป แต่ก็ไม่ทำให้ลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันของลูกหนี้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปด้วย

ฎีกาที่ 9339/2551 ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดและพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว แต่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้มิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ย่อมเป็นผลให้โจทก์หมดสิทธิที่จะเรียกร้องหนี้รายนี้จากลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27 และมาตรา 91 โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้บัญญัติให้หนี้ที่ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ระงับไป เพียงแต่เจ้าหนี้หมดสิทธิเรียกร้องเอาหนี้ดังกล่าวจากลูกหนี้เท่านั้น เมื่อหนี้ยังไม่ระงับผู้ค้ำประกันจึงไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 698 ดังนั้น ผู้ค้ำประกันจึงยังต้องรับผิดชอบต่อโจทก์อยู่และหนี้จำนองก็ยังไม่ระงับไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 744 ผู้จำนองยังคงต้องรับผิดชอบต่อสัญญาจำนองเช่นกัน ดังนั้นจำเลยทั้งสองซึ่งได้ทำสัญญาค้ำประกันและสัญญาจำนองไว้แก่โจทก์ จึงยังคงต้องผูกพันรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันและสัญญาจำนองต่อไป โจทก์ย่อมฟ้องจำเลยทั้งสองได้

4. แนวทางปฏิบัติของกรมบังคับคดีเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย

4.1 การยื่นคำขอรับชำระหนี้

เจ้าหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามแบบ ล. 29 ซึ่งมีบัญชีรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้อัดไว้เป็นหลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้โดยเสียค่าธรรมเนียมคำยื่นคำขอรับชำระหนี้คิดตามจำนวนหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 179 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ และในกรณีที่เจ้าหนี้จะมอบอำนาจให้บุคคลใดมาดำเนินการแทนต้องทำใบมอบอำนาจตามแบบพิมพ์ ล. 53 ยื่นมาพร้อมคำขอรับชำระหนี้โดยติดอากรแสตมป์ 30 บาทมาให้ครบ

เมื่อเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่ฝ่ายคำคู่ความแล้ว เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้เจ้าหนี้ทราบกำหนดวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์กำหนดไว้ในใบคำขอรับชำระหนี้ และจะลงบัญชีตั้งสำนวนคำขอรับชำระหนี้ส่งสำนวนให้กองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบ เมื่อกองได้รับสำนวนแล้วเจ้าหน้าที่จะลงบัญชีชั่วคราวแล้วเสนอเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อพิจารณาสั่งรับหรือไม่รับคำขอรับชำระหนี้ไว้พิจารณาต่อไป (กรมบังคับคดี, 2540, น.186)

4.2 การเพิกถอนการโอนทรัพย์สินของลูกหนี้

เมื่อความปรากฏแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือเมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์, เจ้าหนี้, ลูกหนี้ (จำเลย) หรือผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำร้องพร้อมหลักฐานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าลูกหนี้ได้โอนหรือกระทำการอย่างใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เข้าเงื่อนไขตามกฎหมายที่

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการโอนเสียได้ตามมาตรา 113 - 116 และ มาตรา 22, 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะพิจารณาเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อสั่งตั้งสำนวนเพิกถอนการโอนหรือการกระทำ แต่หากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏยังไม่ครบถ้วนหรือมีข้อสงสัยก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหนังสือหรือหมายเรียกเอกสาร (ล. 51 ข) ให้ผู้ครอบครองเอกสารจัดส่งเอกสารหรือสำเนาเอกสารที่รับรองสำเนาถูกต้องเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งตั้งสำนวน เช่น ขอสำเนาหลักฐานการจดทะเบียนซื้อขายหรือสัญญาจำนองจากเจ้าพนักงานที่ดินหรือขอสำเนาคำร้องบัญชีจากธนาคาร เป็นต้น (กรมบังคับคดี, 2540, น.342)

4.3 การทวงหนี้

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทราบได้ว่าลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่นได้ดังต่อไปนี้

- 1) ปรากฏจากการสอบสวนกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้
- 2) จากการยึดและรวบรวมสมุดบัญชีและเอกสารต่างๆ ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 19
- 3) เอกสารที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอมาจากนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เช่น บัญชีผู้ถือหุ้น งบดุลฉบับล่าสุด เป็นต้น

จากหลักฐานเบื้องต้นดังกล่าวนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดส่งพนักงานบัญชี ฝ่ายบัญชีและทรัพย์สิน กองคำนวณและเฉลี่ยทรัพย์ ตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับมูลหนี้จำนวนหนี้ รวมทั้งตรวจสอบว่ามูลหนี้ดังกล่าวมีการค้ำประกันหรือมีการจดทะเบียนจำนองไว้เป็นประกันหนี้หรือไม่ แล้วให้พนักงานบัญชีรายงานพร้อมแนบเอกสารและหลักฐานแห่งนั้นเสนอเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งตั้งสำนวนทวงหนี้เพื่อใช้ปฏิบัติในการทวงหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 118, 119 (กรมบังคับคดี, 2540, น.286)

4.4 การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้เองโดยไม่ต้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทน เมื่อโจทก์หรือเจ้าหนี้ประกันมีความประสงค์จะขอให้ทำการยึด โจทก์หรือเจ้าหนี้มีประกันจะต้องยื่นคำร้องหรือคำแถลงต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อนเพื่อสั่ง แต่ในกรณีที่มี채ทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายโดยตรงเป็นทรัพย์ของผู้ถูกทวงหนี้ในสำนวนทวงหนี้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการถึงขั้นออกหมายบังคับคดีแล้วจะต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอยู่ตลอดทั่วราชอาณาจักรไม่ถูกจำกัดโดยเขตอำนาจศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้ได้ทั่วราชอาณาจักร แต่ก่อนที่จะเดินทางออกนอกศาลที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สังกัดอยู่ต้องขออนุญาตเดินทางไปปฏิบัติราชการตามระเบียบเสียก่อน (กรมบังคับคดี, 2540, น.173)

ทรัพย์ที่ยึดไว้จะขายได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 61 เว้นแต่ทรัพย์ที่ยึดไว้เป็นของเสียดง่ายหรือถ้าห่วงง้าวไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่าย จะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น หากกรณีเข้าข้อยกเว้นต้องขออนุญาตอธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับ มอบหมายก่อนดำเนินการ และเมื่อลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดำเนินการขายทอดตลาดโดยเร็ว เพื่อจะได้นำเงินมาแบ่งให้เจ้าหนี้ทั้งหลายในโอกาสแรก หากว่าไม่สามารถดำเนินการขายทอดตลาดได้เนื่องจากมีเหตุร้องขัดทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 158 แล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานเหตุที่ไม่ได้ขายทอดตลาดตามลำดับชั้นเสนออธิบดีกรม บังคับคดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมาย ภายในกำหนดไม่เกิน 1 เดือนนับแต่วันมีคำพิพากษา (กรมบังคับคดี, 2540, น.180-181)

4.5 การแบ่งทรัพย์ในคดีล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้อง ทำการแบ่งทรัพย์สินทุก 6 เดือน โดยปกติการแบ่งทรัพย์สินจะกระทำเมื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ได้เพียงพอที่จะทำการแบ่งได้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำความเข้าใจคำขอรับชำระหนี้เสนอให้ศาล สั่งเสร็จและถึงที่สุดทุกรายแล้ว แต่ในกรณีเร่งด่วนอาจแบ่งทรัพย์โดยกันเงินส่วนแบ่งไว้สำหรับเจ้าหนี้ รายที่ยังค้างดำเนินการอยู่ หรือคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ยังไม่ถึงที่สุดก็อาจกระทำได้

หากไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินได้เพียงพอที่จะแบ่งหรือรวบรวมได้มีจำนวน น้อยไม่คุ้มค่าใช้จ่ายที่จะแบ่งในขณะนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานขอขยายระยะเวลาแบ่ง ทรัพย์สินโดยรายงานรายละเอียดผลการปฏิบัติงานและเหตุที่ไม่สามารถทำการแบ่งทรัพย์สินได้เสนอ ผู้บังคับบัญชา เมื่อผู้บังคับบัญชามีคำสั่งอนุญาตแล้วให้ทำหนังสือรายงานศาลขออนุญาตขยาย ระยะเวลาแบ่งทรัพย์สิน การนับระยะเวลาการขยายแบ่งทรัพย์สิน กรณียังไม่เคยมีการแบ่งทรัพย์สิน ให้นับระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลมี คำพิพากษาให้ล้มละลายเป็นต้นไป แต่ถ้ามีการแบ่ง ทรัพย์สินแล้วระยะเวลา 6 เดือนให้นับตั้งแต่วันที่แบ่งทรัพย์สินครั้งหลังสุด (กรมบังคับคดี, 2540, น.30-32)

4.1 ผลการศึกษา

คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ระบบล้มละลาย (bankruptcy system) เกิดขึ้นจากการที่สังคมได้พัฒนา วิธีการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ระบบล้มละลายเริ่มต้นจากการที่ผู้นำ ชุมชนหรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ออกคำสั่งยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

อย่างเป็นทางการ ส่วนลูกหนี้ โดยธรรมชาติก็พยายามหาทางหลุดพ้นจากหนี้สิน แนวความคิดในทางตรงกันข้ามอย่างสุดขีดระหว่างการติดตามหนี้สิน และการหลุดพ้นจากหนี้สิน คือ รากฐานของระบบล้มละลาย การติดตามหนี้สิน อยู่ในหลักการเบื้องต้นของระบบล้มละลายที่ว่า กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และจัดสรรแบ่งปันด้วยความเป็นธรรมให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ส่วนการหลุดพ้นจากหนี้สินตามระบบล้มละลายได้พัฒนาจากการลงโทษลูกหนี้ อย่างรุนแรงมาสู่การให้อภัย การดำเนินคดีล้มละลายมีระบบและวิธีพิจารณาเป็นพิเศษโดยเฉพาะ กล่าวคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 เป็นหลัก ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 นั้น ให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางโดยความเห็นชอบของประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดสำหรับใช้ในการพิจารณาคดีล้มละลาย เหตุนี้ในปัจจุบันนับแต่ 18 มิถุนายน 2542 เป็นต้นมา ระบบและวิธีพิจารณาคดีล้มละลายจึงต้องกระทำโดยศาลล้มละลายกลาง อีกทั้งมีแบบแผนเป็นพิเศษแตกต่างไปจากที่เคยถือปฏิบัติมาแต่เดิม ดังนั้นการดำเนินคดีล้มละลายจึงมีความซับซ้อนแก่ผู้ปฏิบัติงาน ตั้งแต่กระบวนการขึ้นรับคำฟ้องหรือคำร้อง ชั้นพิจารณาของศาล ชั้นพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไปจนถึงชั้นบังคับคดี

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งที่ต่างไปจากระบบกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ในระบบกฎหมายแพ่งทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้อยู่หมดถือได้ว่าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ นอกจากนี้ กฎหมายยังให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการปกป้องกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ด้วยมาตรการการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และการเพิกถอนการฉ้อฉล ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยสมบูรณ์ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย การฟ้องเพื่อการบังคับชำระหนี้อย่อมเป็นไปตามลำดับก่อนหลังของมูลหนี้ ซึ่งกรณีอาจเป็นไปได้ว่าไม่มีทรัพย์สินเหลือพอให้เจ้าหนี้รายหลังๆ ได้ เช่นนี้ย่อมทำให้เจ้าหนี้เสียหายได้ ฉะนั้น ระบบกฎหมายล้มละลายจึงเกิดขึ้นเพื่อให้เจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีล้มละลายและบังคับเอาทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ทั้งปวง ย่อมเป็นผลดีกว่าที่จะไม่ได้รับชำระหนี้เลย ทำให้ไม่เกิดการเสียเปรียบได้เปรียบแก่บรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ อาจกล่าวได้ว่า การมีกฎหมายล้มละลายจึงเป็นหลักประกันต่อการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้นอกเหนือไปจากที่มีอยู่ในระบบกฎหมายแพ่ง เพื่อประโยชน์ในการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกคนของ

ลูกหนี้ในแง่ที่ว่าถึงอย่างไรก็ยังคงได้รับชำระหนี้ เพราะหากไม่มีระบบกฎหมายล้มละลายแล้ว ย่อมจะทำให้อาจไม่ได้รับชำระหนี้เลยก็ได้

เมื่อสำนักกฎหมายมีภารกิจสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีความ ทั้งปวง ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 การดำเนินคดีล้มละลายจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปัจจุบันสำนักกฎหมายมีคดีล้มละลายที่อยู่ในความรับผิดชอบซึ่งการดำเนินงาน มีความซับซ้อนและยุ่งยากแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป ทั้งนี้ ในอนาคตอาจมีความจำเป็นต้องดำเนินคดีล้มละลายกับข้าราชการหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีหนี้ค้างชำระกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น ฉะนั้น การรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในชั้นบังคับคดีล้มละลาย โดยจัดทำเป็นคู่มือเทคนิคการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เพื่อเป็นแนวทางในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย อาทิเช่น กระบวนการยื่นคำขอรับชำระหนี้ การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้ การทวงหนี้ การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย อันเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้ปฏิบัติงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้นิติกรผู้ปฏิบัติงานในสำนักกฎหมายสามารถนำไปใช้ในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นหน่วยงานของรัฐ

1.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.2.1 การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าหนี้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายล้มละลาย

1.2.2 มีมาตรการหรือเทคนิคในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเป็นไปตามลำดับและถูกต้องตามกำหนดระยะเวลา ไม่กลายเป็นหนี้สูญและสามารถนำมาใช้เป็นมาตรฐานในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของสำนักกฎหมาย

1.2.3 สำนักกฎหมายมีคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านการบังคับคดีล้มละลายเพื่อให้นิติกรสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.3 นิยามศัพท์

ในคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนี้

“เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมาย
ล้มละลายที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายและ
ดำเนินการแบ่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้ให้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย

“เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้
ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ

“พระราชบัญญัติ” หมายความว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓

“ศาล” หมายความว่า ศาลล้มละลาย

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมบังคับคดี

บทที่ 2 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

2.1 หลักการและเหตุผลของการบังคับคดีในกฎหมายล้มละลาย

การบังคับคดีล้มละลาย มีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าหนี้ทุกราย
ได้รับส่วนเฉลี่ยอย่างเสมอเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเจ้าหนี้รายนั้นจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ผู้
เป็นโจทก์ในคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติคดีล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่
ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในการที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ ขึ้นต้นเจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่จัดการคดีล้มละลายให้กิจการดำเนินไปตามคำสั่งศาล นับแต่เวลาที่ศาล
ล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเป็นต้นไป หรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าจะเสร็จ
คดี หรือศาลยกเลิกการล้มละลาย หรือเพราะลูกหนี้พ้นจากล้มละลาย

พระราชบัญญัติคดีล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์” หมายความว่า ตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การแต่งตั้ง
ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์ ให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในการรวบรวมยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดี
ล้มละลายเพื่อรวมเข้ากองทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้เอง
หรือจะมีบันทึกเป็นหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดแทน โดยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เป็นผู้นำ
ยึด ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ต่างจังหวัดและในเขตอำนาจของศาลจังหวัดอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์ก็จะแจ้งขอให้ศาลนั้นๆ สั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลดำเนินการให้ (สุพร อิศรเสนา, 2552,
น. 15)

การบังคับคดีล้มละลายเริ่มต้นเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากศาล ซึ่งการพิทักษ์ทรัพย์แบ่งเป็น การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 มุ่งไปในทางควบคุมทรัพย์โดยเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวศาลก็จะดำเนินการไต่สวนโดยทันที ถ้าเห็นว่าคดีมีมูลเพียงพอที่จะพิทักษ์ทรัพย์ก็จะสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวได้ ก่อนจะมีคำสั่งตั้งว่าศาลจะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางประกันค่าเสียหายของลูกหนี้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวแล้ว ก็จะแจ้งคำสั่งไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ต่อจากนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะดำเนินการประกาศแจ้งยึดทรัพย์และอื่นๆ เหมือนกับพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทุกประการ ผิดกันแต่ว่า

(1) การโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ชั่วคราวนั้น ไม่ต้องกำหนดให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน อย่างพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

(2) นอกจากนี้ยังไม่ต้องประชุมเจ้าหนี้ ยังไม่ต้องให้ลูกหนี้ยื่นกิจการทรัพย์สิน โดยเพียงแต่เรียกตัวมาสอบสวนไว้เท่านั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 19 และมาตรา 20

นอกจากนี้ กระบวนพิจารณาก็ดำเนินการเหมือนพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทุกประการ (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 47)

2.2 หนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้

หนี้ไม่มีประกัน (มาตรา 94) หนี้ใดก็ตามที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หนี้นั้นย่อมขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าหนี้เงินนั้นจะเป็น

- ก. หนี้ที่ยังไม่กำหนดจำนวนโดยแน่นอน เช่น หนี้ละเมิด
- ข. หนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ
- ค. หนี้ที่มีเงื่อนไข ไม่ว่าจะ เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนหรือบังคับหลัง แต่การจะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินคดีล้มละลายหรือไม่ ย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด

ง. หนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น ทั้งที่เจ้าหนี้รู้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่เจ้าหนี้ก็ยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้ เช่น การที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กู้เป็นจำนวน 1 ล้านบาท ทั้งที่รู้ว่าลูกหนี้อยู่ในภาวะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ทั้งนี้เพื่อให้ลูกหนี้นำเงินกู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อพยุ่ฐานะให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ดังนี้ หากต่อมาปรากฏว่าลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ก็สามารถที่จะยื่นขอรับชำระหนี้ในจำนวน 1 ล้านบาทได้ เป็นหลักการใหม่ที่เกิดจากการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542

จ. หนี้ในอนาคต ได้แก่ หนี้ซึ่งลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันอาจใช้สิทธิในภายหน้า ตามมาตรา 101

ส่วนหนึ่งที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้ ได้แก่

- ก. หนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าชั่วคราวหรือ
เด็ดขาด
- ข. หนี้ที่เกิดขึ้นฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี หรือหนี้ที่
ฟ้องร้องบังคับไม่ได้
- ค. หนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น โดยเจ้าหนี้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สิน
ล้นพ้นตัวแต่ไม่ใช้ในกรณีเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้

หนี้มีประกัน (มาตรา 95-96)

มาตรา 95 เจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่ง
ลูกหนี้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ ฉะนั้นจึงไม่ต้องขอรับชำระหนี้แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์เข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น (ว่ามีราคามากน้อยเพียงใดคุ้มกับหนี้หรือไม่)

การกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินอันเป็น
หลักประกันตามมาตรา 95 นั้นมิได้บังคับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องยึดและขายทอดตลาด
ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเสมอไป โดยพิจารณาจากราคาหลักทรัพย์สินเป็นประกันว่ามีราคา
มากกว่าจำนวนหนี้หรือไม่ ถ้าหลักทรัพย์สินเป็นประกันมีราคามากกว่าจำนวนหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์จึงจะมีหน้าที่ต้องดำเนินการยึดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันออกขายตามคำร้องของเจ้าหนี้ แต่
ถ้าหลักประกันมีราคาน้อยกว่าจำนวนหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่มีควมจำเป็นต้องดำเนินการ
เกี่ยวกับหลักประกันนั้นก็ได้

แต่ถ้าเจ้าหนี้มีประกันประสงค์ขอรับชำระหนี้ก็ต้องดำเนินการตามมาตรา
96 ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้มีประกันมีทางเลือก 2 ทาง คือ

- ก. บังคับชำระหนี้เอาตามหลักทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน
- ข. ขอรับชำระหนี้ภายในเงื่อนไขตามมาตรา 96
- มาตรา 96 การขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้มีประกัน มีเงื่อนไขดังนี้
1. ยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้เต็มจำนวน
(กลายเป็นเจ้าหนี้สามัญ)
 2. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่บังคับเอาจากทรัพย์สินที่เป็นประกัน
แล้ว
 3. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขาย
ทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน

4. ตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แล้วขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ซึ่ง
ในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิ

ก. โฉดถอนทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน ตามราคาที่เขาหนีตีมา เมื่อเห็นว่าราคา
ไม่สมควร หรือ

ข. ขายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยวิธีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และ
เจ้าหนี้อตกลงกัน จะตกลงโดยวิธีขายทอดตลาดก็ได้ แต่ต้องไม่ให้เสียหายแก่เจ้าหนี้คือจะขายต่ำกว่า
ราคาที่เขาหนีตีมาไม่ได้ และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขาย
ทอดตลาดได้หากขายได้ในจำนวนสุทธิเท่าใดให้ถือว่าเป็นราคาที่เขาหนีตีมา ในคำขอถ้าเจ้า
พนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าหนีทราบว่าจะใช้สิทธิโฉดถอน หรือตกลงให้ขาย
ทรัพย์สินเป็นหลักประกันภายใน 4 เดือน นับแต่เจ้าหนียื่นขอรับชำระหนี้ต้องถือว่ายอมให้ทรัพย์สินเป็น
ของเจ้าหนีในราคาที่เขาหนีตีมา (มาตรา 96 วรรค 2) (สุธีร์ สุภินิตย์, 2552, น. 126-138)

2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการบังคับคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์” หมายความว่าบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน
จากนิยามนี้มีได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม คำว่า
“เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายถึงเจ้าพนักงานของศาลซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่บังคับคดีหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย นอกจากนี้บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงาน
พิทักษ์ทรัพย์ก็ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามบทนิยาม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ
หน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั่นเอง เมื่อได้รับหมายแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากศาลล้มละลาย
แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีขั้นตอนการดำเนินงานตั้งสำนวนทั้งหลาย ได้แก่ สำนวนกลาง สำนวน
กิจการทรัพย์สิน สำนวนคำขอรับชำระหนี้ สำนวนเจ้าหนีมีประกัน สำนวนร้องขอจัดทรัพย์ สำนวนเพิก
ถอนการโอน สำนวนทวงหนี้ สำนวนขอปฏิบัติตามสัญญา สำนวนร้องขอกันส่วน สำนวนขอหักกลบ
ลบหนี้ และสำนวนสาขาคดีแพ่ง

2.4 บทบาทของเจ้าหนี้ในการบังคับคดีล้มละลาย

2.4.1 บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหนีผู้เป็นโจทก์

เจ้าหนีผู้เป็นโจทก์ในที่นี้หมายถึงบุคคล 2 ประเภทคือ

1. เจ้าหนีซึ่งเป็นผู้เสนอคำฟ้องคดีล้มละลาย

2. เจ้าหนี้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ด้วยเหตุสองประการ คือ

ก. แต่งตั้งขึ้นด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามข้อ 1 ละเลยไม่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่วางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง (มาตรา 145, 146)

ข. แต่งตั้งขึ้นโดยที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีที่ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลล้มละลาย (มาตรา 88) (วิชา มหาคุณ, 2553, น. 219)

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 11 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลเป็นจำนวนห้าพันบาทในขณะยื่นคำฟ้องคดีล้มละลาย และจะถอนคำฟ้องนั้นไม่ได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาต” และมาตรา 155 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ระวางประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้และรับผิดชอบบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าเสียหาย และค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลายนั้น เพื่อประกันการรับผิดชอบนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกประกันจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามจำนวนที่เห็นว่าจำเป็น” แสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่สำคัญ คือ

1. เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลาย 2 ประการ คือ

(1) วางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลพร้อมกับฟ้อง จำนวนห้าพันบาท และ

(2) วางเงินประกันค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าจำเป็น ซึ่งตามประกาศกรมบังคับคดี กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่ายขึ้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังนี้ (1) คดีล้มละลายที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว เป็นเงิน 8,000 บาท (2) คดีล้มละลายที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เป็นเงิน 10,000 บาท โดยค่าใช้จ่ายนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะได้รับคืนในภายหลังหากสามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้

ในทางปฏิบัตินั้น เงินประกันค่าใช้จ่ายที่โจทก์วางไว้ต่อศาลก็คือค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั่นเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้วิธีไปเบิกเงินจำนวนหนึ่งพันบาทจากศาลมาเป็นค่าใช้จ่ายเบื้องต้นสำหรับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อเงินจำนวนนั้นหมดไปแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะใช้อำนาจตามมาตรา 155 ให้โจทก์นำเงินมาวางเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นว่าจำเป็น หากโจทก์ขัดขึ้นก็หมายความว่ากระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายไม่อาจดำเนินการไปได้เพราะไม่มีค่าใช้จ่าย มาตรา 156 จึงบัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ขัดขึ้น หรือละเลยไม่ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่ให้ประกันตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 155 ภายใน

กำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้งความ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมเจ้าหนี้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหนี้คนอื่นเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แทนต่อไป” อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเจ้าหนี้คนใดยอมรับทำหน้าที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลของขอให้ยกเลิกคดีล้มละลายตามมาตรา 135 (1)

2. คอยระวังประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

3. ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย (คอยสืบหาทรัพย์สิน เป็นผู้นำเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์สิน (ถ้าหากมีโดยเร็ว) หลักฐานประกอบหนี้สินมีอะไรบ้าง ช่วยหาผู้ซื้อ ผู้สุ่ราคา)

4. ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย ที่ถูกยึดหรืออายัดในคดีอื่นและคดีแพ่งอื่นเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล (ถ้ามี) เพื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้เข้าไปดำเนินคดีแทน

จึงกล่าวได้ว่า เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสนอคำฟ้องก็ดี หรือได้รับการแต่งตั้งในที่ประชุมเจ้าหนี้ก็ดี เป็นผู้มีความสำคัญหลายอย่างในการบังคับคดีล้มละลาย และมีสิทธิพิเศษกว่าเจ้าหนี้อื่นบางประการ เพราะลำพังแต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นไม่อาจจะทราบถึงกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ได้จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ช่วยเหลือให้ความรู้ งานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะดำเนินไปได้ด้วยดี

2.4.2 อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

1. แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและที่อยู่ของลูกหนี้และผู้ล้มละลาย

2. ติดตามสอดส่องทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการ

3. ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย

4. ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ภายใน 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ไปตรวจคำขอรับชำระหนี้ตามวันเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด ต้องไปประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งเมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และต้องไปศาลในวันไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยตามวันเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด (สุพรรณ อิศรเสนา, 2552, น. 26-27)

2.5 มาตรการในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

2.5.1 การยื่นคำขอรับชำระหนี้

เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายล้มละลายโดยยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จะรับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยวิธีอื่นไม่ได้ ถึงแม้จะเป็นเจ้าหนี้ซึ่งศาลพิพากษาคดีแล้วหรือฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณา ก็ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม” และมาตรา 91 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน ...”

คำขอรับชำระหนี้ นั้นต้องทำตามแบบพิมพ์โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามมาตรา 179 ซึ่งคิดตามจำนวนหนี้สินที่ขอรับชำระในอัตราดังต่อไปนี้

- ก. หนี้สินไม่เกินห้าพันบาท ค่าธรรมเนียมยี่สิบห้าบาท
- ข. หนี้สินเกินห้าพันถึงสองหมื่นบาท ค่าธรรมเนียมห้าสิบบาท
- ค. หนี้สินเกินสองหมื่นถึงห้าหมื่นบาท ค่าธรรมเนียมหนึ่งร้อยบาท
- ง. หนี้สินเกินห้าหมื่นบาทขึ้นไป ค่าธรรมเนียมสองร้อยบาท

ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ฎีกาเรื่องขอรับชำระหนี้ ให้เสียค่าชั้นศาลชั้นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาตามอัตราเดียวกันนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 518/2536) และได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1013/2537 วินิจฉัยว่า เป็นคดีมีทุนทรัพย์ โดยถือตามจำนวนเงินที่ขอรับชำระหนี้ซึ่งอาจต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 ประกอบด้วย มาตรา 153 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2583 (ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชามหาคุณ, 2553, น. 224)

2.5.2 การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้

กฎหมายล้มละลายคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้โดยให้สิทธิเจ้าหนี้ยื่นคำร้องพร้อมพยานหลักฐานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามมาตรา 113 - 116 และมาตรา 22, 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ในอันที่จะให้

ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 หรือเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังจากนั้น ตลอดจนเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้มุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่นในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังจากนั้น ซึ่งหากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวนี้แล้วกฎหมายล้มละลายในส่วนที่ต้องการคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ก็จะไร้ความหมาย เพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์จะไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ เนื่องจากลูกหนี้สามารถย้ายถ่ายเทหรือโอนทรัพย์สินของตนไปได้ตามใจชอบนั่นเอง จึงมีบทบัญญัติเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ได้โอนไปยังบุคคลอื่นให้กลับคืนมายังกองทรัพย์สินของลูกหนี้

2.5.3 การทวงหนี้

นอกจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้ทราบได้เองว่าลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่น หากปรากฏว่าเจ้าหนี้สืบทราบว่าลูกหนี้ผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้ลูกหนี้ ก็อาจแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ติดตามทวงหนี้สินนั้นเข้ามาในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ วิธีการทวงหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 119 คือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหนังสือทวงหนี้ไปยังผู้นั้นในหนังสือทวงหนี้จะระบุไว้ว่า หากจะปฏิเสธหนี้ให้ปฏิเสธภายใน 14 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือทวงหนี้ หากไม่ปฏิเสธถือเป็นหนี้เด็ดขาด ในทางปฏิบัติหากผู้ถูกทวงหนี้ไม่ปฏิเสธหนี้ภายในกำหนดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือเตือนให้ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ชำระหนี้อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกคำสั่งบังคับเสมือนหนึ่งผู้นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากบุคคลนั้นยังไม่ชำระหนี้อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อทำการยึดทรัพย์ชำระหนี้ต่อไป

แต่ถ้าหากว่าผู้ได้รับหนังสือทวงหนี้ปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 14 วัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดสอบสวน โดยให้ผู้ถูกทวงหนี้นำพยานมาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนทำนองเดียวกับคดีในศาล แต่เป็นเรื่องการสอบสวนเท่านั้น ถ้าสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ถูกทวงหนี้เป็นหนี้ก็จะแจ้งยืนยันหนี้ไปยังผู้ถูกทวงหนี้พร้อมทั้งแจ้งไปด้วยว่าหากจะคัดค้านประการใดก็ให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งยืนยันหนี้ แต่ ถ้าหากสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้ถูกทวงหนี้ไม่ได้เป็นหนี้ให้จำหน่ายชื่อผู้ถูกทวงหนี้ออกจากบัญชีพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกทวงหนี้ทราบ

หากผู้ได้รับหนังสือยืนยันหนี้้นั้นได้ไปร้องคัดค้านต่อศาล ศาลจะแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อต่อสู้คดีกับผู้ถูกทวงหนี้ต่อไป การพิจารณาคดีก็เหมือนอย่างคดีปกติ เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็อาจอุทธรณ์ฎีกาไปตามรูปคดี (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 133-134)

บทที่ 3 แนวทางปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

3.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอรับชำระหนี้

เจ้าหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามแบบ ล. 29 ซึ่งมีบัญชีรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้นี้ยึดไว้เป็นหลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้โดยเสียค่าธรรมเนียมค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้คิดตามจำนวนหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 179 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ และในกรณีที่เจ้าหนี้จะมอบอำนาจให้บุคคลใดมาดำเนินการแทนต้องทำใบมอบอำนาจตามแบบพิมพ์ ล. 53 ยื่นมาพร้อมคำขอรับชำระหนี้โดยติดอากรแสตมป์ 30 บาทมาให้ครบ

เมื่อเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ที่ฝ่ายคำคู่ความแล้ว เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้เจ้าหนี้ทราบกำหนดวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์กำหนดไว้ในใบคำขอรับชำระหนี้ และจะลงบัญชีตั้งสำนวนคำขอรับชำระหนี้ส่งสำนวนให้กองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบเมื่อกองได้รับสำนวนแล้วเจ้าหน้าที่จะลงบัญชีชั่วคราวแล้วเสนอเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อพิจารณาสั่งรับหรือไม่รับคำขอรับชำระหนี้ไว้พิจารณาต่อไป (กรมบังคับคดี, 2540, น.186)

3.2 ขั้นตอนการขอให้เพิกถอนการโอนทรัพย์สินของลูกหนี้

เมื่อความปรากฏแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือเมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์, เจ้าหนี้, ลูกหนี้ (จำเลย) หรือผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำร้องพร้อมหลักฐานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่า ลูกหนี้ได้โอนหรือกระทำการอย่างใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เข้าเงื่อนไขตามกฎหมายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการโอนเสียได้ตามมาตรา 113 – 116 และมาตรา 22, 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะพิจารณาเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อสั่งตั้งสำนวนเพิกถอนการโอนหรือการกระทำ แต่หากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏยังไม่ครบถ้วนหรือมีข้อสงสัยก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหนังสือหรือหมายเรียกเอกสาร (ล. 51 ข) ให้ผู้ครอบครองเอกสารจัดส่งเอกสารหรือสำเนาเอกสารที่รับรองสำเนาถูกต้องเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งตั้งสำนวน เช่น ขอสำเนาหลักฐานการจดทะเบียนซื้อขายหรือสัญญาจำนองจากเจ้าพนักงานที่ดิน หรือขอสำเนากฎบัตรบัญชีจากธนาคาร เป็นต้น (กรมบังคับคดี, 2540, น.342)

3.3 ขั้นตอนการทวงหนี้

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทราบได้ว่าลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่นได้ดังต่อไปนี้

- 1) ปรากฏจากการสอบสวนกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้
- 2) จากการยึดและรวบรวมสมุดบัญชีและเอกสารต่างๆ ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 19
- 3) เอกสารที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอมาจากนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เช่น บัญชีผู้ถือหุ้น งบดุลฉบับล่าสุด เป็นต้น

จากหลักฐานเบื้องต้นดังกล่าวนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดส่งพนักงานบัญชี ฝ่ายบัญชีและทรัพย์สิน กองคำนวณและเฉลี่ยทรัพย์ ตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับมูลหนี้ จำนวนหนี้ รวมทั้งตรวจสอบว่ามูลหนี้ดังกล่าวมีการค้ำประกันหรือมีการจดทะเบียนจำนองไว้เป็นประกันหนี้หรือไม่ แล้วให้พนักงานบัญชีรายงานพร้อมแนบเอกสารและหลักฐานแห่งนั้นเสนอเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งตั้งสำนวนทวงหนี้เพื่อใช้ปฏิบัติในการทวงหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 118, 119 (กรมบังคับคดี, 2540, น.286)

3.4 ขั้นตอนการยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้เองโดยไม่ต้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทน เมื่อโจทก์หรือเจ้าหนี้ประกันมีความประสงค์จะขอให้ทำการยึด โจทก์หรือเจ้าหนี้มีประกันจะต้องยื่นคำร้องหรือคำแถลงต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อนเพื่อสั่ง แต่ในกรณีที่มีไชทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายโดยตรงเป็นทรัพย์ของผู้ถูกทวงหนี้ในสำนวนทวงหนี้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการถึงขั้นออกหมายบังคับคดีแล้วจะต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอยู่ตลอดทั่วราชอาณาจักรไม่ถูกจำกัดโดยเขตอำนาจศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้ได้ทั่วราชอาณาจักร แต่ก่อนที่จะเดินทางออกนอกศาลที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สังกัดอยู่ต้องขออนุญาตเดินทางไปปฏิบัติราชการตามระเบียบเสียก่อน (กรมบังคับคดี, 2540, น.173)

ทรัพย์ที่ยึดไว้จะขายได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 61 เว้นแต่ทรัพย์ที่ยึดไว้เป็นของสดเสีงง่ายหรือถ่านวงงเข้าไว้จะเป็นการเสีงความเสีงหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น หากกรณีเข้าข่ายกเว้นต้องขออนุญาตอธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายก่อนดำเนินการ และเมื่อลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการขายทอดตลาดโดยเร็ว เพื่อจะได้นำเงินมาแบ่งให้เจ้าหนี้ทั้งหลายในโอกาสแรก หากว่าไม่สามารถดำเนินการขายทอดตลาดได้เนื่องจากมีเหตุร้องขัดทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 158 แล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานเหตุที่ไม่ได้ขายทอดตลาดตามลำดับชั้นเสนออธิบดีกรมบังคับคดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมาย ภายในกำหนดไม่เกิน1เดือนนับแต่วันมีคำพิพากษา (กรมบังคับคดี, 2540, น.180-181)

3.5 ขั้นตอนการแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องทำการแบ่งทรัพย์สินทุก 6 เดือน โดยปกติการแบ่งทรัพย์สินจะกระทำเมื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เพียงพอที่จะทำการแบ่งได้และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำความเข้าใจคำขอรับชำระหนี้เสนอให้ศาลสั่งเสร็จและถึงที่สุดทุกรายแล้ว แต่ในกรณีเร่งด่วนอาจแบ่งทรัพย์สินโดยกันเงินส่วนแบ่งไว้สำหรับเจ้าหนี้รายที่ยังค้างดำเนินการอยู่ หรือคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ยังไม่ถึงที่สุดก็อาจกระทำได้

หากไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินได้เพียงพอที่จะแบ่งหรือรวบรวมได้มีจำนวนน้อยไม่คุ้มค่าใช้จ่ายที่จะแบ่งในขณะนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานขอขยายระยะเวลาแบ่งทรัพย์สินโดยรายงานรายละเอียดผลการปฏิบัติงานและเหตุที่ไม่สามารถทำการแบ่งทรัพย์สินได้เสนอผู้บังคับบัญชา เมื่อผู้บังคับบัญชามีคำสั่งอนุญาตแล้วให้ทำหนังสือรายงานศาลขออนุญาตขยายระยะเวลาแบ่งทรัพย์สิน การนับระยะเวลาการขยายแบ่งทรัพย์สิน กรณียังไม่เคยมีการแบ่งทรัพย์สินให้นับระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลมี คำพิพากษาให้ล้มละลายเป็นต้นไป แต่ถ้ามีการแบ่งทรัพย์สินแล้วระยะเวลา 6 เดือนให้นับตั้งแต่วันแบ่งทรัพย์สินครั้งหลังสุด (กรมบังคับคดี, 2540, น.30-32)

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

คู่มือเทคนิคการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ซึ่งจัดทำแล้วเสร็จจะช่วยเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย โดยนิติกรผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้ประโยชน์จากคู่มือนี้ทั้งในแง่ของการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวทางปฏิบัติประกอบการดำเนินงานด้านคดีล้มละลายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีมาตรฐานเดียวกัน

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันเป็นกระบวนการในชั้นบังคับคดีนั้น ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญกฎหมายเฉพาะด้าน ดังนั้น นิติกรผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีความรู้และประสบการณ์พอสมควร ฉะนั้น หากกำหนดให้มีกลุ่มงานคดีเพื่อปฏิบัติงานด้านคดีเป็นการเฉพาะ จะทำให้นิติกรมีความเชี่ยวชาญอันเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคดี ซึ่งทำให้การดำเนินคดีต่างๆ มีความถูกต้องครบถ้วน และไม่เกิดความผิดพลาด นอกจากนี้ เมื่อมีคู่มือเทคนิคการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้นิติกรสำนักกฎหมายทราบถึงคู่มือดังกล่าว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายให้มีมาตรฐานเดียวกัน

4.2.2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรจัดให้มีการอบรมแก่นิติกร ในการดำเนินคดีประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะการดำเนินการขึ้นบังคับคดีในคดีล้มละลาย เพราะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนยุ่งยากและสลับซับซ้อนแตกต่างไปจากการบังคับคดีแพ่งทั่วไป หากนิติกรผู้ปฏิบัติงานไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินการและระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้สิ้นสุดลง อาจเกิดความเสียหายแก่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

4.2.3 การบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายซึ่งเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการสืบทรัพย์ นิติกรผู้ปฏิบัติงานควรรับดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปยังหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมที่ดิน ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ หรือตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ นิติกรของสำนักกฎหมายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาคู่มือเทคนิคการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานดังกล่าว และควรจัดให้มีการรวบรวมกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งและแนวคำพิพากษาคดีล้มละลาย รวมถึงแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของนิติกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง และสอดคล้องกับการดำเนินงานด้านคดีล้มละลายในปัจจุบัน คู่มือเทคนิคการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อสามารถนำไปใช้อ้างอิงในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

4.2.4 การขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด แม้กฎหมายที่แก้ไขใหม่จะเพิ่มเติมมาตรา 91/1 ในกรณีที่เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้อาจยื่นคำร้องต่อศาลโดยอ้างเหตุสุดวิสัยขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ก็ตาม แต่ก็เป็นครุพินิจของศาล ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาด นิติกรผู้ปฏิบัติงานควรตรวจสอบรายชื่อลูกหนี้ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในเว็บไซต์ของราชกิจจานุเบกษาอยู่เสมอว่าลูกหนี้ดังกล่าวถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือไม่ เพื่อป้องกันมิให้มีการยื่นคำขอรับชำระหนี้เมื่อพ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด

4.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

4.2.1 การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย

4.2.2 มาตรการในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเป็นไปตามลำดับและถูกต้อง สามารถนำมาใช้เป็นมาตรฐานการบังคับคดีล้มละลายของสำนักกฎหมาย

4.2.3 สำนักกฎหมายมีคู่มือดังกล่าว เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรเป็นไปอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

4.2.4 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้เพิ่มองค์ความรู้ ความชำนาญ ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน ได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎรต่อไป

4.2.5 ก่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนิติกรผู้รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายซึ่งมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากกว่าคดีแพ่งทั่วไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักเกณฑ์การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย การรวบรวมขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวดเร็ว และมีมาตรฐานเดียวกัน โดยมีสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจัดทำแล้วเสร็จนั้น จะเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ทั้งในส่วนที่เป็นหลักกฎหมายและในส่วนที่เป็นแนวทางปฏิบัติในงานบังคับคดีล้มละลายที่เจ้าหน้าที่ในคดีล้มละลายมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม และจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อให้การดำเนินการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายโดยมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าหน้าที่ มีประสิทธิภาพ รวมถึงถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

5.1.1 ศึกษา วิเคราะห์ และประมวลสรุปผลจากแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำวินิจฉัยของศาล และแนวทางปฏิบัติของกรมบังคับคดีที่เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

5.1.2 กำหนดเค้าโครงในการเขียนคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

5.1.3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานบังคับคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ของนิติกรภายในสำนักกฎหมายและสรุปผลการแลกเปลี่ยนความเห็นภายในสำนักกฎหมายเป็นคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อประกอบการปฏิบัติงานต่อไป

5.1.4 สรุปผลและจัดทำเอกสารรายงานผลการศึกษา โดยจัดทำเป็นคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
 นิยามศัพท์

บทที่ 2 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

บทที่ 3 แนวทางปฏิบัติงานและคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันเป็นกระบวนการในชั้นบังคับคดีนั้น ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญกฎหมายเฉพาะด้าน ดังนั้น นิติกรผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีองค์ความรู้และประสบการณ์พอสมควร ฉะนั้น หากกำหนดให้มีกลุ่มงานคดีเพื่อปฏิบัติงานด้านคดีเป็นการเฉพาะ จะทำให้นิติกรมีความเชี่ยวชาญอันเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคดี ซึ่งทำให้การดำเนินคดีต่างๆ มีความถูกต้องครบถ้วน และไม่เกิดความผิดพลาด นอกจากนี้ เมื่อมีคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้นิติกรสำนักกฎหมายทราบถึงคู่มือดังกล่าว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายให้มีมาตรฐานเดียวกัน

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรจัดให้มีการอบรมแก่นิติกร ในการดำเนินคดีต่างๆ โดยเฉพาะการดำเนินการชั้นบังคับคดีในคดีล้มละลาย เพราะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนยุ่งยากและสลับซับซ้อนแตกต่างไปจากการบังคับคดีแพ่งทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายซึ่งเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการสืบทรัพย์ นิติกรผู้ปฏิบัติงานสามารถมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปยังหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมที่ดิน ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ หรือ ตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ นิติกรของสำนักกฎหมายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานดังกล่าว และควรจัดให้มีการรวบรวมกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งและแนวคำพิพากษาคดีล้มละลายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง และสอดคล้องกับการดำเนินงานด้าน

คดีล้มละลายในปัจจุบันของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หากผู้ปฏิบัติงานมีข้อเท็จจริงหรือ
ข้อกฎหมายเพิ่มเติมที่จะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงานเห็นควรให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของ
นิติกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการดำเนินการอย่างถูกต้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณะวิชาการ The Justice Group. (2559). กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.
- ประวิณวัชร อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2545). คู่มือการปฏิบัติงานบังคับคดี. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: ธรรม
กมลการพิมพ์.
- พิชัย นิลทองคำ. (2544). กฎหมายล้มละลายภาคปฏิบัติและคู่มือเตรียมสอบ คำถาม-คำตอบ. กรุงเทพฯ: อพตยา มิเลนเนียม.
- พิชัย นิลทองคำ. (2545). 43 ขั้นตอนในการดำเนินคดีล้มละลาย ปลดหนี้ : มิใช่โกง. กรุงเทพฯ: อพตยา มิเลนเนียม.
- วิชา มหาคุณ. (2553). คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. กรุงเทพฯ :
นิติบรรณการ.
- สุธีร์ ศุภนิตย์. (2552). หลักกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุพร อิศรเสนา. (2552). คู่มือการบังคับคดี. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

ราชกิจจานุเบกษา

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (11 พฤศจิกายน 2468). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 42. น. 1-323.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (20 มิถุนายน 2478). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 52. น. 723-978.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 (8 เมษายน 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 25ก. น. 10.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547. (12 พฤศจิกายน 2547). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 70 ก. น. 56.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548. (28 พฤศจิกายน 2548). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนที่ 111 ก. น. 1-5.
- พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483. (30 ธันวาคม 2483). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 57. น. 9.
- พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542. (21 เมษายน 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 29 ก. น. 31-43.

ภาคผนวก

คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย
ของนิติกรสำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โดย

นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล

คำนำ

ปัจจุบันสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีการดำเนินคดีกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ และบุคคลภายนอก รวมถึงมีกรณีที่สำนักงานฯ มีสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้เหนือบุคคลต่างๆ ซึ่งการบังคับชำระหนี้แก่ลูกหนี้ในคดีล้มละลายดังกล่าวมีความเป็นอยู่อย่างยั้งเพื่อให้สำนักงานฯ ซึ่งเป็น เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ หากเกิดกรณีที่ลูกหนี้ของสำนักงานฯ ถูกฟ้องคดีล้มละลายและมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะ ป้องกันมิให้เกิดปัญหาหนี้สูญได้ โดยที่การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเป็นกระบวนการพิเศษซึ่งมี ขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อนนอกเหนือไปจากการบังคับคดีแพ่งทั่วไป ดังนั้น นิติกรผู้ปฏิบัติงานจึงต้อง มีองค์ความรู้ทั้งในส่วนของหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานชัดเจน คู่มือ การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหอันเกิดจากการบังคับ ชำระหนี้ในคดีล้มละลาย โดยได้รวบรวมขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อให้ การปฏิบัติงานด้านนี้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และมีมาตรฐานเดียวกัน

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานโดยใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินงานบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

กิริณา กิตติอนุกุล

กรกฎาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	53
สารบัญ	54
สารบัญภาพ	55
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	56
1.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	58
1.3 นิยามศัพท์	58
บทที่ 2 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย	
2.1 หลักการและเหตุผลของการบังคับคดีในกฎหมายล้มละลาย	59
2.2 หนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้	60
2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการบังคับคดีล้มละลาย	62
2.4 บทบาทของเจ้าหนี้ในการบังคับคดีล้มละลาย	67
2.5 มาตรการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย	69
2.5.1 การยื่นคำขอรับชำระหนี้	69
2.5.2 การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้	72
2.5.3 การทวงหนี้	76
2.5.4 การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย	76
2.5.5 การแบ่งทรัพย์ในคดีล้มละลาย	78
บทที่ 3 แนวทางปฏิบัติงานและคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย	
3.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอรับชำระหนี้	80
3.2 ขั้นตอนการขอให้เพิกถอนการโอนทรัพย์สินของลูกหนี้	88
3.3 ขั้นตอนการทวงหนี้	91
3.4 ขั้นตอนการยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย	94
3.5 ขั้นตอนการแบ่งทรัพย์ในคดีล้มละลาย	98
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
4.1 บทสรุป	101
4.2 ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	102

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายโดยสังเขป	79
2. การยื่นคำขอรับชำระหนี้	87
3. การเพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้	90
4. การทวงหนี้	93
5. การยึดทรัพย์	96
6. การขายทอดตลาดทรัพย์	97
7. การแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลาย	100

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบล้มละลาย (bankruptcy system) เกิดขึ้นจากการที่สังคมได้พัฒนาวิธีการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ระบบล้มละลายเริ่มต้นจากการที่ผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ออกคำสั่งยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างเป็นธรรม ส่วนลูกหนี้โดยธรรมชาติก็พยายามหาทางหลุดพ้นจากหนี้สิน แนวความคิดในทางตรงกันข้ามอย่างสุดขั้วระหว่างการติดตามหนี้สิน และการหลุดพ้นจากหนี้สิน คือ รากฐานของระบบล้มละลาย การติดตามหนี้สินอยู่ในหลักการเบื้องต้นของระบบล้มละลายที่ว่า กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และจัดสรรแบ่งปันด้วยความเป็นธรรมให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย ส่วนการหลุดพ้นจากหนี้สินตามระบบล้มละลายได้พัฒนาจากการลงโทษลูกหนี้อย่างรุนแรงมาสู่การให้อภัย การดำเนินคดีล้มละลายมีระบบและวิธีพิจารณาเป็นพิเศษโดยเฉพาะ กล่าวคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 เป็นหลัก ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายกลางและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 นั้น ให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางโดยความเห็นชอบของประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดสำหรับใช้ในการพิจารณาคดีล้มละลาย เหตุนี้ในปัจจุบันนับแต่ 18 มิถุนายน 2542 เป็นต้นมา ระบบและวิธีพิจารณาคดีล้มละลายจึงต้องกระทำโดยศาลล้มละลายกลาง อีกทั้งมีแบบแผนเป็นพิเศษแตกต่างไปจากที่เคยถือปฏิบัติมาแต่เดิม ดังนั้นการดำเนินคดีล้มละลายจึงมีความซับซ้อนแก่ผู้ปฏิบัติงาน ตั้งแต่กระบวนการขึ้นรับคำฟ้องหรือคำร้อง ชั้นพิจารณาของศาล ชั้นพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไปจนถึงชั้นบังคับคดี

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งที่ต่างไปจากระบบกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ในระบบกฎหมายแพ่งทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ นอกจากนี้ กฎหมายยังให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการปกป้องกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ด้วยมาตรการการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และการเพิกถอนการฉ้อฉล ทั้งนี้

เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้โดยสมบูรณ์ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้มีเจ้าหน้าที่หลายราย การฟ้องเพื่อการบังคับชำระหนี้ย่อมเป็นไปตามลำดับก่อนหลังของมูลหนี้ ซึ่งกรณีอาจเป็นไปได้ว่าไม่มีทรัพย์สินเหลือพอให้เจ้าหน้าที่รายหลังๆ ได้ เช่นนี้ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่เสียหายได้ ฉะนั้น ระบบกฎหมายล้มละลายจึงเกิดขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฟ้องเป็นคดีล้มละลายและบังคับเอาทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหน้าที่ทั้งปวง ย่อมเป็นผลดีกว่าที่จะไม่ได้รับชำระหนี้เลย ทำให้ไม่เกิดการเสียเปรียบได้เปรียบแก่บรรดาเจ้าหน้าที่ของลูกหนี้ อาจกล่าวได้ว่า การมีกฎหมายล้มละลายจึงเป็นหลักประกันต่อการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ นอกเหนือไปจากที่มีอยู่ในระบบกฎหมายแพ่ง เพื่อประโยชน์ในการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคนของลูกหนี้ในแง่ที่ว่าถึงอย่างไรก็ยังคงได้รับชำระหนี้ เพราะหากไม่มีระบบกฎหมายล้มละลายแล้ว ย่อมจะทำให้อาจไม่ได้รับชำระหนี้เลยก็ได้

เมื่อสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีภารกิจสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีความทั้งปวง ตามประกาศรัฐสภา เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2563 การดำเนินคดีล้มละลายจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร สำนักกฎหมายมีความจำเป็นต้องดำเนินคดีล้มละลายกับข้าราชการหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคู่สัญญาของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แต่ยังมีหนี้ค้างชำระกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในปัจจุบันยังมีคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาที่ทำกับสำนักงานฯ แต่ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ดังนั้น การรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในชั้นบังคับคดีล้มละลาย เพื่อเป็นแนวทางในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย อาทิเช่น กระบวนการยื่นคำขอรับชำระหนี้ การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้ การทวงหนี้ การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย อันเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้ปฏิบัติงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้นิติกรผู้ปฏิบัติงานในสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สามารถนำไปใช้ในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นหน่วยงานของรัฐ

1.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.2.1 การบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอันมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าหนี้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายล้มละลาย

1.2.2 มีมาตรการหรือวิธีการในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเป็นไปตามลำดับและถูกต้องตามกำหนดระยะเวลา ไม่กลายเป็นหนี้สูญและสามารถนำมาใช้เป็นมาตรฐานในการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของสำนักกฎหมาย

1.2.3 สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านการบังคับคดีล้มละลายเพื่อให้นิติกรผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.3 นิยามศัพท์

ในคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนี้

“เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่า เจ้าพนักงานตามกฎหมายล้มละลายที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายและดำเนินการแบ่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้ให้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย

“เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ

“พระราชบัญญัติ” หมายความว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

“ศาล” หมายความว่า ศาลล้มละลาย

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมบังคับคดี

บทที่ 2

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

2.1 หลักการและเหตุผลของการบังคับคดีในกฎหมายล้มละลาย

การบังคับคดีล้มละลาย มีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าหนี้ทุกรายได้รับส่วนเฉลี่ยอย่างเสมอเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเจ้าหนี้นั้นจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ในคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติคดีล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในการที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ ขึ้นต้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีอำนาจหน้าที่จัดการคดีล้มละลายให้กิจการดำเนินไปตามคำสั่งศาล นับแต่เวลาที่ศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเป็นต้นไป หรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าจะเสร็จคดี หรือศาลยกเลิกการล้มละลาย หรือเพราะลูกหนี้พ้นจากล้มละลาย

พระราชบัญญัติคดีล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การแต่งตั้งให้รัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การแต่งตั้งหรือถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในการรวบรวมยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อรวมเข้ากองทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้เอง หรือจะมีบันทึกเป็นหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดแทน โดยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เป็นผู้นำยึด ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ต่างจังหวัดและในเขตอำนาจของศาลจังหวัดอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะแจ้งขอให้ศาลนั้นๆ สั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลดำเนินการให้ (สุพร อิศรเสนา, 2552, น. 15)

การบังคับคดีล้มละลายเริ่มต้นเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากศาล ซึ่งการพิทักษ์ทรัพย์แบ่งเป็น การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 มุ่งไปในทางควบคุมทรัพย์สินโดยเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวศาลก็จะดำเนินการไต่สวนโดยทันที ถ้าเห็นว่าคดีมีมูลเพียงพอที่จะพิทักษ์ทรัพย์ก็จะสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราวได้ ก่อนจะมีคำสั่งตั้งว่านี่ศาลจะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางประกันค่าเสียหายของลูกหนี้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวแล้ว ก็จะแจ้งคำสั่งไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ต่อจากนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะดำเนินการประกาศแจ้งยึดทรัพย์สินและอื่นๆ เหมือนกับพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทุกประการ ผิดกันแต่ว่า

(1) การโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ชั่วคราวนั้น ไม่ต้องกำหนดให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ ภายใน 2 เดือน อย่างพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

(2) นอกจากนี้ยังไม่ต้องประชุมเจ้าหนี้ ยังไม่ต้องให้ลูกหนี้ยื่นกิจการทรัพย์สิน โดย เพียงแต่เรียกตัวมาสอบสวนไว้เท่านั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจตามพระราชบัญญัติ ล้มละลายฯ มาตรา 19 และมาตรา 20

นอกจากนี้ กระบวนพิจารณาที่ดำเนินการเหมือนพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทุกประการ (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 47)

ขั้นตอนต่อมาหากศาลพิจารณาได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 แล้วแต่กรณี ศาลจะยังไม่พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที แต่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสียก่อนตาม มาตรา 45 หากการประนอมหนี้ไม่สำเร็จ จึงจะพิพากษาให้ล้มละลายมาตรา 61 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ ทรัพย์เด็ดขาดแล้วก็จะแจ้งคำสั่งนี้ไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กระบวนพิจารณาชั้นศาลก็จะยุติลง ชั่วคราว ต่อจากนี้ก็เป็นที่ของเจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการต่อไป (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 51) โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องส่งคำสั่งไปโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาหรือหนังสือรายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ (มาตรา 28) เพื่อให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนด 2 เดือน ถ้าเป็นเจ้าหนี้ อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขยายเวลาให้อีกไม่เกิน 2 เดือน (มาตรา 91) เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ (ไม่ว่าพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาด) แล้วลูกหนี้ไม่มีสิทธิจัดการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตน (มาตรา 24) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการแทนลูกหนี้ (มาตรา 22) นอกจากนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย ในชั้นแรกนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหมายเรียกลูกหนี้ มาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน และให้ลูกหนี้ยื่นคำชี้แจงพร้อมด้วยบัญชีทรัพย์สิน รายละเอียดของธุรกิจที่ลูกหนี้ปฏิบัติมา ภายใน 7 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาดนั้น ลูกหนี้มีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตราสมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินและ กิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (มาตรา 23) หากลูกหนี้ ประสงค์จะไม่ให้ศาลสั่งเป็นบุคคลล้มละลายก็ให้ยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน (มาตรา 45) เพื่อเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์จะได้เสนอให้ที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาต่อไป (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 58-60)

2.2 หนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้

หนี้ไม่มีประกัน (มาตรา 94) หนี้ใดก็ตามที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หนี้ นั้นย่อมขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าหนี้เงินนั้นจะเป็น

- ก. หนี้ที่ยังไม่กำหนดจำนวนโดยแน่นอน เช่น หนี้ละเมิด
- ข. หนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ
- ค. หนี้ที่มีเงื่อนไข ไม่ว่าจะ เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนหรือบังคับหลัง แต่การจะได้รับชำระ

หนี้จากกองทรัพย์สินคดีล้มละลายหรือไม่ ย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด

ง. หนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น ทั้งที่เจ้าหนี้รู้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่เจ้าหนี้ก็ยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้ เช่น การที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กู้เป็นจำนวน 1 ล้านบาท ทั้งที่รู้ว่าลูกหนี้อยู่ในภาวะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ทั้งนี้เพื่อให้ลูกหนี้นำเงินกู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อพยุงฐานะให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ดังนี้ หากต่อมาปรากฏว่าลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ก็สามารถที่จะยื่นขอรับชำระหนี้ในจำนวน 1 ล้านบาทได้ เป็นหลักการใหม่ที่เกิดจากการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542

จ. หนี้ในอนาคต ได้แก่ หนี้ซึ่งลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันอาจใช้สิทธิในภายหน้าตาม มาตรา 101

ส่วนหนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้ ได้แก่

- ก. หนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าชั่วคราวหรือเด็ดขาด
- ข. หนี้ที่เกิดขึ้นฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี หรือหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับไม่ได้
- ค. หนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้น โดยเจ้าหนี้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแต่ไม่ชี้ในกรณีเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้

หนี้มีประกัน (มาตรา 95-96)

มาตรา 95 เจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ ฉะนั้นจึงไม่ต้องขอรับชำระหนี้แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าตรวจดูทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น (ว่ามีราคามากน้อยเพียงใดคุ้มกับหนี้หรือไม่)

การกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันตามมาตรา 95 นั้นมิได้บังคับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเสมอไป โดยพิจารณาจากราคาหลักทรัพย์สินอันเป็นประกันว่ามีราคามากกว่าจำนวนหนี้หรือไม่ ถ้าหลักทรัพย์สินอันเป็นประกันมีราคามากกว่าจำนวนหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะมีหน้าที่ต้องดำเนินการยึดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันออกขายตามคำร้องของเจ้าหนี้ แต่ถ้าหลักประกันมีราคาน้อยกว่าจำนวนหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับหลักประกันนั้นก็ได้

แต่ถ้าเจ้าหนี้มีประกันประสงค์ขอรับชำระหนี้ก็ต้องดำเนินการตามมาตรา 96 ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้มีประกันมีทางเลือก 2 ทาง คือ

- ก. บังคับชำระหนี้เอาตามหลักทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

ข. ขอรับชำระหนี้ภายในเงื่อนไขตามมาตรา 96

มาตรา 96 การขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้มีประกัน มีเงื่อนไขดังนี้

1. ยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้เต็มจำนวน (กลายเป็นเจ้าหนี้สามัญ)
 2. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่บังคับเอาจากทรัพย์สินที่เป็นประกันแล้ว
 3. ขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ หลังจากที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน
 4. ตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แล้วขอรับชำระหนี้ที่ยังขาดอยู่ซึ่งในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิ
- ก. ไถ่ถอนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ตามราคาที่เขาหนีตีมา เมื่อเห็นว่าราคาไม่สมควร หรือ

ข. ขายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยวิธีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน จะตกลงโดยวิธีขายทอดตลาดก็ได้ แต่ต้องไม่ให้เสียหายแก่เจ้าหนี้นี้คือจะขายต่ำกว่าราคาที่เขาหนีตีมาไม่ได้ และเจ้าหนี้นี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดได้หากขายได้ในจำนวนสุทธิเท่าใดให้ถือว่าเป็นราคาที่เขาหนีตีมา ในคำขอถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าหนี้อธิบายว่าจะใช้สิทธิไถ่ถอน หรือตกลงให้ขายทรัพย์สินเป็นหลักประกันภายใน 4 เดือน นับแต่เจ้าหนี้อื่นขอรับชำระหนี้ต้องถือว่ายอมให้ทรัพย์สินเป็นของเจ้าหนี้นี้ในราคาที่เขาหนีตีมา (มาตรา 96 วรรค 2) (สุธีร์ ศุภนิตย์, 2552, น. 126-138)

2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการบังคับคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน จากนิยามนี้มิได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม คำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายถึงเจ้าพนักงานของศาลซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่บังคับคดีหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย นอกจากนี้บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามบทนิยาม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั่นเอง เมื่อได้รับหมายแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากศาลล้มละลายแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ส่วนกลาง

1. ประกาศแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โดยทางหนังสือพิมพ์รายวัน และในราชกิจจานุเบกษาพร้อมทั้งส่งประกาศไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจะประกาศแจ้งให้บรรดาเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลา 2 เดือน นับแต่วันประกาศโฆษณาคำสั่ง

2. กรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา จะแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงการต่างประเทศเพื่อห้ามมิให้ลูกหนี้เดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

3. หมายถึงลูกหนี้มาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ ทำบัญชีกิจการและทรัพย์สิน พร้อมทั้งส่งมอบทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในการให้การสอบสวนหากลูกหนี้ประสงค์จะประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ให้ยื่นคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อนำเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาต่อไป

ในกรณีลูกหนี้ไม่มาให้การสอบสวนตามหมายเรียก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลขอให้ออกหมายจับลูกหนี้

4. การตรวจคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดบรรดาเจ้าหนี้และลูกหนี้มาพร้อมกันเพื่อตรวจคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้และลูกหนี้มีสิทธิโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ได้

5. การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายและปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป

6. การไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย ศาลจะกำหนดนัดและทำการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยก่อนพิจารณาคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย ศาลจะพิจารณาคำขอประนอมหนี้ไม่ได้จนกว่าจะมีการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้ว

7. การประกาศแจ้งคำพิพากษาล้มละลายหรือคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ จะประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์รายวันและในราชกิจจานุเบกษาพร้อมทั้งส่งประกาศไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. การประนอมหนี้หลังล้มละลาย ลูกหนี้มีสิทธิยื่นคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จะพิจารณาในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น เมื่อศาลเห็นชอบกับการประนอมหนี้หลังล้มละลายจะมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายของลูกหนี้

9. การยกเลิกการประนอมหนี้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ปฏิบัติตามคำขอประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลยกเลิกการประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

10. การแบ่งทรัพย์สิน เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เพียงพอ จะทำการแบ่งทรัพย์สินให้บรรดาเจ้าหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้แล้ว

11. การปิดคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว และปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้และไม่มีกิจการและทรัพย์สินใดที่ต้องปฏิบัติต่อไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งปิดคดี

12. การยกเลิกการล้มละลาย เมื่อมีเหตุยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการรายงานขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะประกาศโฆษณาคำสั่งตามระเบียบ

13. การปลดจากล้มละลาย บุคคลล้มละลายอาจยื่นคำขอต่อศาลให้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ เมื่อศาลมีคำสั่งแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะประกาศแจ้งคำสั่งตามระเบียบ

14. การจัดการทรัพย์มรดกของลูกหนี้ที่ตาย เมื่อศาลมีคำสั่งให้จัดการทรัพย์มรดก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการประกาศโฆษณาตามระเบียบ และหมายเรียกทายาทหรือผู้จัดการมรดกหรือผู้ปกครองทรัพย์มาสอบสวนกิจการและทรัพย์สินที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดกของลูกหนี้ที่ตาย และทำการรวบรวมทรัพย์สินเพื่อแบ่งให้แก่บรรดาเจ้าหนี้

สำนวนกิจการและทรัพย์สิน

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด อำนาจในการรวบรวมและจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว ในการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องตั้งสำนวนกิจการและทรัพย์สิน เพื่อดำเนินการจัดการเกี่ยวกับกิจการและรวบรวมทรัพย์สินที่เป็นของลูกหนี้ โดยมีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น ประนอมประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น การยึดอายัดทรัพย์ การขายทรัพย์

สำนวนคำขอรับชำระหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามแบบพิมพ์ของกรมบังคับคดี โดยเจ้าหนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอรับชำระหนี้จำนวน 200 บาท เว้นแต่เป็นคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกิน 50,000 บาท ตามมาตรา 179 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการดังนี้

1. คำขอรับชำระหนี้ที่ไม่มีผู้โต้แย้ง มีอำนาจพิจารณาสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่เหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น

2. คำขอรับชำระหนี้ที่มีผู้โต้แย้ง ต้องทำการสอบสวนก่อนมีคำสั่งให้ยกคำขอรับชำระหนี้หรืออนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนหรือบางส่วน

ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ต่อศาลได้ภายในกำหนด 14 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เมื่อคำสั่งมีคำสั่งคัดค้านอย่างไรแล้ว เจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อาจอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ไปยังศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ และการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ หรือนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ฉะนั้น การฎีกาจึงต้องขออนุญาตต่อศาลฎีกาเสียก่อน

สำนวนเจ้าหนี้มีประกัน มาตรา 95

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องว่าเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้ในฐานะเจ้าหนี้มีประกัน โดยไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามกำหนดเวลา ตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 และประสงค์จะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการยึดทรัพย์อันเป็นหลักประกัน โดยขอใช้สิทธิเหนือทรัพย์อันเป็นหลักประกัน ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการตั้งสำนวนเพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการสอบสวนคำร้องขอของเจ้าหนี้
2. ทำคำสั่ง และนัดฟังคำสั่ง
3. คู่ความอาจใช้สิทธิคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลได้ภายใน 14 วันนับแต่วันนัดฟังคำสั่ง

สำนวนร้องขัดทรัพย์

ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ หากผู้มีส่วนได้เสียคนใดเห็นว่าทรัพย์ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไม่ใช่ทรัพย์ของลูกหนี้ และยื่นคำคัดค้านต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อได้รับคำคัดค้านเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะงดการขายไว้ก่อนแล้วตั้งสำนวนร้องขัดทรัพย์เพื่อดำเนินการสอบสวนและทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นคำสั่ง ก่อนวันนัดสอบสวนพยานหากมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำคัดค้านนั้นไม่มีมูล หรือประวิงคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจสั่งให้ผู้ยื่นคำร้องคัดค้านวางเงินประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่กองทรัพย์สินสำหรับความเสียหายที่อาจมีขึ้นนั้นได้และดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งสำเนาคำร้องให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ และระบุให้ยื่นคำคัดค้าน (หากประสงค์จะยื่น คำคัดค้าน) ภายในกำหนด พร้อมแจ้งนัดสอบสวน
2. ทำการสอบสวนผู้ร้อง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยนัดคู่ความฝ่ายอื่นมาซักค้านพยานด้วย
3. ทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นคำสั่ง และนัดผู้ร้อง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ฟังคำสั่ง

4. คู่ความอาจใช้สิทธิคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันฟังคำสั่ง

สำนวนเพิกถอนการโอน

เมื่อปรากฏจากการสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือโดยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้ร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่า ลูกหนี้ได้โอนหรือกระทำการอย่างใดเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้อันเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจร้องต่อศาลให้เพิกถอนการโอนเสียได้ ตามมาตรา 113-116 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนเพิกถอนการโอนหรือการกระทำ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการสอบสวนผู้รับโอน, บุคคลภายนอก, ผู้รับโอนต่อจากผู้รับโอนต่อไปทุกคนจนตลอดสาย, เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์, เจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้เพิกถอน, เจ้าหนี้มีประกัน และลูกหนี้
2. ทำความเห็นว่า จะเพิกถอนหรือไม่ กรณีมีความเห็นให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำ จะดำเนินการยื่นคำร้องขอต่อศาลในคดีล้มละลาย หากมีคำสั่งไม่เพิกถอน ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่ง

การเพิกถอนการโอนในกรณีที่ทำให้เจ้าหนี้อื่นเสียเปรียบ ตามมาตรา 115 ผู้ถูกเพิกถอนสามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ภายใน 2 เดือน นับจากวันที่คดีถึงที่สุด

สำนวนทวงหนี้

เมื่อทางสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ความว่า ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนทวงหนี้ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบหลักฐานแห่งหนี้ จำนวนหนี้ และที่อยู่ของผู้ถูกทวงหนี้
2. ออกหนังสือทวงหนี้
3. เมื่อครบกำหนดเวลาตามหนังสือทวงหนี้

3.1 กรณีลูกหนี้มิได้ปฏิเสธหนี้มายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถือว่าลูกหนี้ตกเป็นหนี้เด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการขอให้ศาลออกคำบังคับและออกหมายบังคับคดีเอากับทรัพย์สินของผู้ถูกทวงหนี้

3.2 กรณีปฏิเสธหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดสอบสวนผู้ถูกทวงหนี้เกี่ยวกับคำปฏิเสธหนี้ และสอบสวนลูกหนี้ประกอบสำนวนทวงหนี้ เมื่อสอบสวนเสร็จเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการทำความเห็น ในกรณีเห็นว่าไม่มีหนี้ต่อกันจะมีความเห็นให้จำหน่ายหนี้ หรือในกรณีเห็นว่าเป็นหนี้ต่อกันจะมีความเห็นยืนยันหนี้

4. ผู้ถูกทวงหนี้มีสิทธิร้องคัดค้านความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันทราบคำสั่ง

สำนวนขอปฏิบัติตามสัญญา

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญาที่ลูกหนี้ได้ทำไว้กับผู้ร้อง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนขอปฏิบัติตามสัญญาเพื่อดำเนินการสอบสวนและมีคำสั่ง กรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามสัญญา ผู้ร้องขอปฏิบัติตามสัญญามีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ และผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ภายใน 2 เดือน นับแต่วันทราบคำสั่ง

สำนวนร้องขอถอนส่วน

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องว่าผู้ร้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมมา ร่วมกับลูกหนี้ ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถอนส่วนในทรัพย์สินของผู้ร้องให้แก่ผู้ร้อง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนร้องขอถอนส่วน ส่งสำนวนคำร้องให้โจทก์และลูกหนี้ และดำเนินการสอบสวน ทำคำสั่ง และนัดฟังคำสั่ง โดยผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้

สำนวนขอหักกลบลบหนี้

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องว่า ผู้ร้องเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ของลูกหนี้ประสงค์ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการหักกลบลบหนี้ให้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตั้งสำนวนหักกลบลบหนี้ เพื่อดำเนินการสอบสวน ทำคำสั่งและนัดฟังคำสั่ง โดยผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้

สำนวนสาขาคดีแพ่ง

สำนวนสาขาคดีแพ่งเป็นสำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีแพ่งที่ค้างดำเนินการ อยู่ในชั้นศาลแทนลูกหนี้ หรือกรณีดำเนินการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้ (ประวิณวัชร อิศรางกูล ณ อยุธยา, 2545, น. 23-30)

2.4 บทบาทของเจ้าหนี้ในการบังคับคดีล้มละลาย แยกออกเป็น

2.4.1 บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในที่นี้หมายถึงบุคคล 2 ประเภทคือ

1. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เสนอคำฟ้องคดีล้มละลาย
2. เจ้าหนี้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ด้วยเหตุ 2 ประการ

คือ

ก. แต่งตั้งขึ้นด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ตามข้อ 1 ละเลยไม่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่วางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง (มาตรา 145, 146)

ข. แต่งตั้งขึ้นโดยที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีที่ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลล้มละลาย (มาตรา 88) (วิชา มหาคณ, 2553, น. 219)

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 11 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลเป็นจำนวนห้าพันบาทในขณะยื่นคำฟ้องคดีล้มละลาย และจะถอนคำฟ้องนั้นไม่ได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาต” และมาตรา 155 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่ระวังประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้และรับผิดชอบในบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าเสียหาย และค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลายนั้น เพื่อประกันการรับผิดชอบนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกประกันจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ตามจำนวนที่เห็นว่าจำเป็น” แสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์มีหน้าที่สำคัญ คือ

1. เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในคดีล้มละลาย 2 ประการ คือ

(1) วางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลพร้อมกับฟ้อง จำนวนห้าพันบาท และ

(2) วางเงินประกันค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าจำเป็น ซึ่งตามประกาศกรมบังคับคดี กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่ายขึ้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังนี้ (1) คดีล้มละลายที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเป็นเงิน 8,000 บาท (2) คดีล้มละลายที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เป็นเงิน 10,000 บาท โดยค่าใช้จ่ายนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะได้รับคืนในภายหลังหากสามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้

ในทางปฏิบัตินั้น เงินประกันค่าใช้จ่ายที่โจทก์วางไว้ต่อศาลก็คือค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั่นเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้วิธีไปเบิกเงินจำนวนหนึ่งพันบาทจากศาลมาเป็นค่าใช้จ่ายเบื้องต้นสำหรับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อเงินจำนวนนั้นหมดไปแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะใช้อำนาจตามมาตรา 155 ให้โจทก์นำเงินมาวางเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นว่าจำเป็น หากโจทก์ขัดขืนก็หมายความว่ากระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายไม่อาจดำเนินการไปได้เพราะไม่มีค่าใช้จ่าย มาตรา 156 จึงบัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ขัดขืน หรือละเลยไม่ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่ให้ประกันตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 155 ภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งความ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยความเห็นชอบของที่ประชุมเจ้าหนี้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหนี้คนอื่นเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แทนต่อไป” อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเจ้าหนี้คนใดยอมรับทำหน้าที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลของขอให้ยกเลิกคดีล้มละลายตามมาตรา 135 (1)

2. คอยระวังประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

3. ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย (คอยสืบหาทรัพย์สิน เป็นผู้นำเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์สิน (ถ้าหากมีโดยเร็ว) หลักฐานประกอบหนี้สินมีอะไรบ้าง ช่วยหาผู้ซื้อ ผู้สุ่ราคา)

4. ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย ที่ถูกยึดหรืออายัดในคดีอื่น และคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล (ถ้ามี) เพื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้เข้าไปดำเนินคดีแทน

จึงกล่าวได้ว่า เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสนอคำฟ้องก็ตี หรือได้รับการแต่งตั้งในที่ประชุมเจ้าหนี้ก็ตี เป็นผู้มีความสำคัญหลายอย่างในการบังคับคดีล้มละลาย และมีสิทธิพิเศษกว่าเจ้าหนี้อื่นบางประการ เพราะลำพังแต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นไม่อาจจะทราบถึงกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ได้จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ช่วยเหลือให้ความรู้ งานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะดำเนินไปได้ด้วยดี

2.4.2 อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

1. แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินและที่อยู่ของลูกหนี้และผู้ล้มละลาย
2. ติดตามสอดส่องทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการ
3. ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวม จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลาย
4. ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ภายใน 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ไปตรวจคำขอรับชำระหนี้ตามวันเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด ต้องไปประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งเมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และต้องไปศาลในวันไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยตามวันเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด (สุพร อิศรเสนา, 2552, น. 26-27)

2.5 มาตรการในการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

2.5.1 การยื่นคำขอรับชำระหนี้

เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการในกฎหมายล้มละลายโดยยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จะรับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยวิธีอื่นไม่ได้ ถึงแม้จะเป็นเจ้าหนี้ซึ่งศาลพิพากษาคดีแล้ว หรือฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณา ก็ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาก็ตาม” และมาตรา 91 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดี

ล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน กำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน ...”

คำขอรับชำระหนี้ดังกล่าวต้องทำตามแบบพิมพ์โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สิน และข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็น หลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้ต้องเสีย ค่าธรรมเนียมตามมาตรา 179 ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย สองร้อยบาท เว้นแต่เป็นคำขอ ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกินห้าหมื่นบาท

ในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องขอรับชำระหนี้ ให้เสียค่าธรรมเนียมสองร้อยบาท

กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ จำแนกตามประเภทของเจ้าหนี้ ดังนี้

ก. เจ้าหนี้ในราชอาณาจักร (มาตรา 91) จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน กำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด “วันโฆษณา” หมายถึงวันซึ่งเจ้า พนักงานพิทักษ์ทรัพย์ลงประกาศโฆษณา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวัน มาตรา 28 (ตามทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องปิด ประกาศ ณ สำนักงานเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ หรืออาจจะส่งไปโฆษณาทางวิทยุ และก็ยัง ส่งไปประกาศคำสั่งไปให้หน่วยราชการต่างๆ เช่น กระทรวงการคลัง กรมศุลกากร กรมสรรพากร หอ ทะเบียน หุ่นส่วนบริษัทกลาง เป็นต้น) ซึ่งเว้นแต่ว่าวันใดเป็นวันโฆษณาค้างครั้งสุดท้าย

ข. เจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร หมายถึงเจ้าหนี้ที่เป็นคนไทยหรือต่างประเทศอยู่นอก ราชอาณาจักร อาจร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขยายเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ได้อีกไม่เกิน 2 เดือน ซึ่งรวมแล้วต้องไม่เกิน 4 เดือน นับแต่วันโฆษณา

ค. กรณีมีเหตุตามมาตรา 91/1 หมายถึง เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน กำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง แต่ยื่นคำร้องต่อศาลว่าประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้และ แสดงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา หากศาลเห็นว่ากรณีเป็น เหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้อื่นคำขอรับชำระหนี้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งเจ้าหนี้ที่ยื่น ขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ ภายหลังการแบ่งทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้อื่นคำขอรับชำระหนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงการใดที่ศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว

ง. ผู้ได้รับความเสียหาย (ตามมาตรา 92) เพราะการที่ทรัพย์ถูกยึดตามมาตรา 109 (3) หรือเพราะถูกเพิกถอนการโอนตามมาตรา 115 หรือเพราะถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธ

ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาตามมาตรา 122 ก็ดี ให้ยื่นขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันอาจขอใช้สิทธิหรือนับแต่คดีถึงที่สุด

จ. เจ้าหนี้ผู้ชนะคดีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (ตามมาตรา 93) เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีที่ค้างพิจารณาแทนลูกหนี้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แพ้คดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่คดีถึงที่สุด

ฉ. เจ้าหนี้ซึ่งเกิดในระหว่างเวลาศาลสั่งเห็นชอบการประนอมหนี้จนถึงวันที่ศาลสั่งยกเลิกการล้มละลาย (มาตรา 60, 63) กฎหมายมิได้กำหนดโดยเฉพาะให้ขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาเท่าใดควรเอากำหนดเวลาตามมาตรา 91 มาใช้อนุโลม คือ ภายใน 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำพิพากษาให้ล้มละลาย

ช. เจ้าหนี้ซึ่งเกิดในระหว่างศาลสั่งปลดการล้มละลายจนถึงเวลาที่ศาลสั่งเพิกถอนการปลดการล้มละลาย (มาตรา 81) เจ้าหนี้ควรขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่โฆษณาคำสั่งเพิกถอนปลดการล้มละลาย

ซ. การขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ต่างประเทศ (ตามมาตรา 178) หมายถึง คนต่างประเทศโดยเฉพาะโดยไม่กำหนดว่าหนี้เกิดขึ้นที่ใด กำหนดเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้เป็นไปตามมาตรา 91

ฅ. การขอรับชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกัน (ตามมาตรา 101) ถ้าลูกหนี้ร่วมถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามส่วนที่มีสิทธิไต่เบี่ย เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้แล้วเต็มจำนวน (รวมทั้งผู้ค้ำประกัน, ผู้ค้ำประกันร่วม)

ข้อสังเกต 1. หากเจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน ตามมาตรา 27 มาตรา 91 เจ้าหนี้ก็จะมาฟ้องลูกหนี้ให้รับผิดชอบในทางแพ่งมิได้ (หมายความว่าหนี้เดิมระงับ)

2. ในกรณีที่ประกันด้วยบุคคล (ค้ำประกัน) เมื่อเจ้าหนี้ไม่ยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 27, 91 เจ้าหนี้ก็หมดสิทธิบังคับชำระหนี้เอาที่ลูกหนี้ แต่ยังสามารถฟ้องบังคับผู้ค้ำประกันได้ เพราะผู้ค้ำประกันยังคงรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 688 อยู่

3. ถ้าไม่ใช่หนี้เงิน เจ้าหนี้ก็ไม่ต้องยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 27, 91 แต่เจ้าหนี้ต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติในการชำระหนี้ให้ได้ตามมาตรา 22 (1) เช่นกรณีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ร้องขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติตามคำบังคับในเรื่องการโอนที่ดินของลูกหนี้ให้ตน(สุธีร์ ศุภนิตย, 2552, น. 117-123)

การพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ มีกระบวนการพิจารณาเป็นขั้นตอนดังนี้

ก. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดตรวจคำขอ ตามมาตรา 104 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับ

นัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายมาพร้อมกันเพื่อตรวจคำขอรับชำระหนี้โดยแจ้งความให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

ข. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน ตามมาตรา 105 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการพิจารณาและมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ ไม่ว่าจะป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้หรือบุคคลใดมาสอบสวนหรือให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารเพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินได้”

ค. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งคำขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 106 ซึ่งบัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้รายใด ถ้าเจ้าหนี้อื่น ลูกหนี้ หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อื่นไม่โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น

คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใด ถ้ามีผู้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนแล้วมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้ (2) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน (3) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน และมาตรา 108 ซึ่งบัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้มีคำสั่งอนุญาตแล้วนั้น ถ้าต่อมาปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ส่งไปโดยผิดหลง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยกคำขอรับชำระหนี้หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้มีคำสั่งอนุญาตไปแล้วได้”

คำสั่งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ภายใน 14 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคัดค้าน ให้ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนคำขอรับชำระหนี้มาตรวจและสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำคำชี้แจงในเรื่องที่เป็นปัญหาตามที่เห็นสมควรได้ หากศาลเห็นสมควรไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ให้ดำเนินการไต่สวนโดยเร็วเท่าที่จำเป็น

2.5.2 การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้

กฎหมายล้มละลายคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในอันที่จะให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 หรือเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น ตลอดจนเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้มุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่นในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น ซึ่งหากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวนี้แล้วกฎหมายล้มละลายในส่วนที่ต้องการคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ก็จะไร้ความหมาย เพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ เนื่องจากลูกหนี้สามารถยกย้ายถ่ายเทหรือโอนทรัพย์สินของตนไปได้ตามใจชอบนั่นเอง

ก. การเพิกถอนการฉ้อฉล (มาตรา 113)

การเพิกถอนการฉ้อฉลนั้นเป็นไปตามหลักที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ซึ่งนิติกรรมใดๆ อันลูกหนี้ได้กระทำการทั้งที่รู้หรือจะเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลาภนอกแต่การนั้นมีรู้เท่าถึงข้อความจริงอันเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการทำให้โดยเสนาหาท่านว่าเพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับแก่นิติกรรมใดอันมิได้มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน”

ส่วนมาตรา 113 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติไว้ว่า “การขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอได้โดยทำเป็นคำร้อง” แสดงให้เห็นว่าในคดีล้มละลายนั้น ผู้ที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ใช่เจ้าหนี้ของลูกหนี้แต่อย่างใด (สุธีร์ ศุภนิตย์, 2552, น. 173-174)

ในมาตรา 113 นั้นหมายความว่า เจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 มีสิทธิเพียงไร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีสิทธิเพียงนั้น กล่าวคือ ร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ถ้า

- (1) ลูกหนี้ได้กระทำการนิติกรรมใดๆ ลง
- (2) ทั้งรู้หรือจะเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ
- (3) ผู้เป็นคู่สัญญาหรือผู้ได้รับประโยชน์จากนิติกรรมนั้นได้รู้ถึงข้อความจริงอันเป็นทางที่เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย เว้นแต่กรณีให้โดยเสนาหา เพียงแต่ลูกหนี้รู้ฝ่ายเดียวก็พอที่จะขอเพิกถอนได้

กำหนดอายุความการขอให้เพิกถอน มาตรา 113 วรรคสอง ห้ามมิให้ขอเมื่อพ้น 1 ปีนับแต่เวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รู้ต้นเหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือพ้น 10 ปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมนั้น

การเพิกถอนการฉ้อฉลอันมีข้อสันนิษฐาน (มาตรา 114)

มาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติว่า “ถ้านิติกรรมที่ขอเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 113 นั้นเกิดขึ้นภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น หรือเป็นการทำให้โดยเสนาหาหรือเป็นการที่ลูกหนี้ได้รับค่าตอบแทนน้อยเกินสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ลูกหนี้และผู้ที่ได้ลาภนอกแต่การนั้นรู้หรือจะเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบ”

ซึ่งหมายความว่า หากนิติกรรมที่ขอเพิกถอนการฉ้อฉลนั้น เกิดขึ้นภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น หรือเป็นการทำให้โดยเสนาหา หรือเป็นการที่ลูกหนี้

ได้รับคำตอบแทนน้อยเกินสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ลูกหนี้และผู้ได้ลาภออกแต่ การนั้นรู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบ อันเป็นข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 114 ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการพิสูจน์ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการดำเนินการเพื่อเพิกถอน การฉ้อฉลของลูกหนี้

ข. การเพิกถอนการให้เปรียบ (มาตรา 115)

มาตรา 115 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติว่า “การโอน ทรัพย์สินหรือการกระทำใดๆ ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือน ก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการ กระทำนั้นได้

ถ้าเจ้าหนี้ผู้ได้เปรียบเป็นบุคคลภายในของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการ โอนหรือการกระทำตามวรรคหนึ่งที่ได้กระทำขึ้นในระหว่างระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย และภายหลังนั้น”

หลักการตามมาตรานี้ต่างจากกรณีการเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 113 และ มาตรา 114 เพราะเป็นการเพิกถอนการโอนหรือการกระทำที่ลูกหนี้ได้กระทำต่อเจ้าหนี้ของตน (ต้อง เป็นเจ้าหนี้อยู่ก่อน) โดยไม่คำนึงถึงความสุจริตของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะเจตนาของลูกหนี้เท่านั้นว่าการ ชำระหนี้เป็นผลให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างเจ้าหนี้ มาตราการนั้นกฎหมายล้มละลายได้ สร้างขึ้นมาเป็นการเฉพาะ ไม่ปรากฏหลักการนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะการที่ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้คนใดยอมเป็นสิทธิของลูกหนี้ แต่การที่กฎหมาย ล้มละลายถือหลักการว่าหากมีการปฏิบัติการชำระหนี้ในช่วงเวลา 3 เดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลาย โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้คนอื่นนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์ต้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้น เพราะเหตุว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่ลูกหนี้ รู้ตัวว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงรีบทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งไปยอมเป็นการให้เปรียบแก่ เจ้าหนี้ได้ ซึ่งการเพิกถอนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้กระทำให้แก่เจ้าหนี้คนใด ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ เจ้าหนี้คนนั้น ทั้งนี้เพราะยังสามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ในหนี้ดังกล่าวได้ตามมาตรา 92

มาตรา 115 วรรคสอง ได้ขยายหลักการออกไปอีกกล่าวคือถ้าเจ้าหนี้ผู้ ได้เปรียบเป็นบุคคลภายในของลูกหนี้อันลูกหนี้ได้โอนหรือกระทำการใดในช่วงระยะเวลา 1 ปี ก่อนมีการ ขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น ย่อมสามารถที่จะเพิกถอนได้ บุคคลภายในของลูกหนี้หมายความว่า

(1) กรรมการ ผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ หุ่นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการ หรือผู้สอบบัญชีของลูกหนี้

(2) ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นเกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการของลูกหนี้

(3) คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของลูกหนี้หรือของบุคคลตาม (1) หรือ (2)

(4) ท่างหุ้นส่วนสามัญที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) เป็นหุ้นส่วน

(5) ท่างหุ้นส่วนจำกัดที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) เป็นหุ้นส่วน
จำพวกไม่จำกัดความรับผิด หรือเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดที่มีหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของหุ้นทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัด

(6) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) (2) หรือ (3) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (4) หรือ (5) ถือหุ้นรวมกันเกินกว่าร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทนั้น

(7) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่ลูกหนี้หรือบุคคลตาม (1) ถึง (6) ถือหุ้นรวมกันเกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทนั้น

(8) กรรมการ ผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด บุคคลผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจการ หรือผู้สอบบัญชีของห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ตาม (4) (5) หรือ (6) หรือ (7) แล้วแต่กรณี หรือคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลดังกล่าว (สุธีร์ ศุภนิตย์, 2552, น. 177-178)

อนึ่ง การร้องขอให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามมาตรา 115 ย่อมไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอก (ผู้รับโอนคนที่สอง) อันได้มาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนก่อนมีการขอให้ล้มละลาย ตามมาตรา 116

ค. การเพิกถอนตามมาตรา 24

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 24 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้น หากลูกหนี้กระทำนิติกรรมภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ นิติกรรมย่อมตกเป็นโมฆะตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 โดยไม่สนใจว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะสุจริตหรือเสียค่าตอบแทนหรือไม่ เพราะถือว่าเป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ตกเป็นโมฆะ

การร้องขอให้เพิกถอนอาจจะมีเจ้าหนี้ผู้ร้องขอเพิกถอน แต่การยื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว โดยการร้องศาล ไม่ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าการชำระหนี้หรือการทำนิติกรรมตกเป็นโมฆะ เพราะโมฆะเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย

อยู่แล้ว แต่ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการชำระหนี้หรือการโอนทรัพย์สิน และผลของนิติกรรมที่ตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 วรรคสอง ถ้าจะต้องคืนทรัพย์สินอันเกิดจากโมฆะกรรม ให้ใช้หลักเรื่องลาภมิควรได้ ซึ่งมาตรา 419 การฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินฐานลาภมิควรได้นั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น (เกิดเหตุโมฆะ)

2.5.3 การทวงหนี้ (มาตรา 119)

หากปรากฏว่าลูกหนี้ผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้ลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะติดตามทวงหนี้สินนั้นเข้ามาในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ วิธีการทวงหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 119 คือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหนังสือทวงหนี้ไปยังผู้นั้นในหนังสือทวงหนี้จะระบุไว้ว่า หากจะปฏิเสธหนี้ให้ปฏิเสธภายใน 14 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือทวงหนี้ หากไม่ปฏิเสธถือเป็นหนี้เด็ดขาด ในทางปฏิบัติหากผู้ถูกทวงหนี้ไม่ปฏิเสธหนี้ภายในกำหนดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือเตือนให้ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ชำระหนี้อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกคำสั่งบังคับเสมือนหนึ่งผู้นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากบุคคลนั้นยังไม่ชำระหนี้ อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อทำการยึดทรัพย์ชำระหนี้ต่อไป

แต่ถ้าหากว่าผู้ได้รับหนังสือทวงหนี้ปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 14 วัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดสอบสวน โดยให้ผู้ถูกทวงหนี้นำพยานมาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนทำนองเดียวกับคดีในศาล แต่เป็นเรื่องการสอบสวนเท่านั้น ถ้าสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ถูกทวงหนี้เป็นหนี้ก็จะแจ้งยืนยันหนี้ไปยังผู้ถูกทวงหนี้พร้อมทั้งแจ้งไปด้วยว่าหากจะคัดค้านประการใดก็ให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งยืนยันหนี้ แต่ถ้าหากสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้ถูกทวงหนี้ไม่ได้เป็นหนี้ให้จำหน่ายชื่อผู้ถูกทวงหนี้ออกจากบัญชีพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกทวงหนี้ทราบ

หากผู้ได้รับหนังสือยืนยันหนี้นั้นได้ไปร้องคัดค้านต่อศาล ศาลจะแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อต่อสู้คดีกับผู้ถูกทวงหนี้ต่อไป การพิจารณาคดีก็เหมือนอย่างคดีปกติ เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็อาจอุทธรณ์ฎีกาไปตามรูปคดี (พิชัย นิลทองคำ, 2544, น. 133-134)

2.5.4 การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเช่นเดียวกับการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์ในคดีแพ่ง ทรัพย์ที่จะทำการยึดได้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์ของลูกหนี้ หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้โอนให้บุคคลภายนอกจะต้องมีการร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนเสียก่อนดังมาตรการที่กล่าวไว้ในข้างต้น เมื่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้วางเงินประกันค่าใช้จ่ายแล้วและประสงค์จะทำ

การยึดทรัพย์ของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไปทำการยึดเองหรือขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดให้ก็ได้ ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มักจะขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดให้ โดยมีเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือผู้แทนเป็นผู้นำยึด การยึดจะต้องกระทำตั้งแต่เวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก จะยึดเวลากลางคืนไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุฉุกเฉินโดยได้รับอนุญาตจากศาล ถ้ามีผู้ขัดขวางให้เจ้าพนักงานร้องขอความช่วยเหลือจากตำรวจเพื่อดำเนินการได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 279 (วิชา มหาคุณ, 2553, น. 120)

คดีล้มละลายบางเรื่องเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่สามารถนำยึดทรัพย์ของลูกหนี้ได้ เนื่องจากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินให้ยึดและลูกหนี้มิได้ขอประนอมหนี้ เมื่อลูกหนี้ (จำเลย) ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถจะรวบรวมทรัพย์สินได้เจ้าหนี้ทั้งหลายตามคำสั่งศาลเพียงแต่มิได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินในคดี ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นคือลูกหนี้ล้มละลายแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่มีอะไรจะดำเนินการอีกเกี่ยวกับคดีล้มละลายเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลปิดคดีเพื่อที่จะให้ไม่เสียเวลาทำงานเรื่องนี้อีกต่อไปจนกว่าจะเกิดมีกรณีใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่นตรวจพบภายหลังว่าแท้จริงลูกหนี้ยังมีทรัพย์สินอยู่และสามารถยึดนำมาชำระหนี้ได้กรณีเช่นนี้จะมีการขอให้ศาลมีคำสั่งเปิดคดีเพื่อดำเนินงานส่วนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ต่อไป (พิชัย นิลทองคำ, 2545, น. 65)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายทรัพย์ที่ยึดไว้ในคดีล้มละลายได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ตามมาตรา 19 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เว้นแต่เป็นของเสียหายหรือห่วงโซ่ไว้จะเป็นการเสียหายหรือค่าใช้จ่ายเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์นั้นของเสียหายเช่นยึดผลไม้ของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการขายทอดตลาดผลไม้ที่ยึดทันทีหรือห่วงโซ่ไว้จะเสี่ยงต่อความเสียหายเช่นยึดรถยนต์ของลูกหนี้ไว้นานๆ รถยนต์ที่ไม่ได้ออกวิ่งหรือติดเครื่องก็จะเสียเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะขายทอดตลาดทรัพย์ก่อนลูกหนี้ล้มละลายหรือถ้าเข้าไว้จะเสียค่าใช้จ่ายเกินส่วนของทรัพย์เช่นต้องเสียค่ารักษาทรัพย์สูง หรือเสียค่าเฝ้าสถานที่แพง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็อาจจะหาหรือศาลหรือที่ประชุมเจ้าหนี้ขอขายไปก่อนมีคำพิพากษาได้ตามมาตรา 123

การขายทรัพย์ในคดีล้มละลาย หากทรัพย์ที่ยึดอยู่ในกรุงเทพมหานคร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะแจ้งให้เจ้าพนักงานกองยึดอายัดและจำหน่ายทรัพย์สินทำการขายทรัพย์ที่ยึดโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไปดูการขายทรัพย์ที่ยึดด้วย ในกรณีทรัพย์ที่ยึดอยู่ต่างจังหวัด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีที่ยึดทรัพย์ทำการขายทรัพย์ที่ยึดแต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจขายตามวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุด การขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ตามมาตรา 123 ประกอบด้วย มาตรา 41 (พิชัย นิลทองคำ, 2545, น. 76-77)

2.5.5 การแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

เมื่อศาลทำคำสั่งความเห็นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้เสร็จเรียบร้อยแล้วและในคดีนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้มากพอสมควรจะแบ่งได้ ก็จะทำเนิการแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 124 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ ได้กำหนดให้ทำการแบ่งทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ทุกระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาต่อไปโดยมีเหตุสมควรและก่อนทำการแบ่งทรัพย์สินทุกครั้ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันปิดไว้ที่สำนักงานและส่งแจ้งความไปยังบรรดาเจ้าหนี้และลูกหนี้ให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อให้มาตรวจบัญชีส่วนแบ่ง หากมีผู้คัดค้านบัญชีส่วนแบ่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่ง และถ้ามีการคัดค้านบัญชีส่วนแบ่งไปยังศาล ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลื่อนการจ่ายเงินไปตามมาตรา 127 ลำดับการแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 130 ส่วนการแบ่งครั้งสุดท้ายเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องดำเนินการตามมาตรา 131

ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถแบ่งทรัพย์สินในระหว่างเจ้าหนี้ได้ทุกระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานขออนุญาตขยายเวลาแบ่งทรัพย์สินต่อศาลเสียก่อนวันครบกำหนด 6 เดือนนั้น เหตุที่ต้องขยายแบ่งก็อาจจะมาจากว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมทรัพย์สินไม่ได้หรือยังสอบสวนคำขอไม่เสร็จ หรือรวบรวมทรัพย์สินยังไม่เสร็จ จึงจำเป็นต้องขอขยายแบ่งทรัพย์สินต่อศาลทุก 6 เดือน ทางปฏิบัติศาลก็จะอนุญาตให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขยายแบ่งได้ตลอดเพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่ทราบจะทำอย่างไรได้ในเมื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ได้ ก็ย่อมจะแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ยังไม่ได้เพราะมีบางกรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบถามเจ้าหนี้ว่าจะขัดข้องหรือไม่ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลเพื่อปิดคดี เมื่อเจ้าหนี้ขอให้ชะลอการรายงานศาลปิดคดีไว้ก่อน เพื่อจะสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป ก็จำเป็นจะต้องขยายระยะเวลา (พิชัย นิลทองคำ, 2545, น.111-112)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย โดยสังเขป

บทที่ 3

แนวทางปฏิบัติงานและคำวินิจฉัยของศาล ที่เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

3.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอรับชำระหนี้

หนี้ที่จะยื่นขอรับชำระหนี้ได้ ต้องเป็นหนี้ที่มีมาก่อนวันที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และจะต้องเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นโดยการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือเป็นหนี้ที่ไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้และต้องไม่เป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้ทำขึ้นโดยรู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

3.1.1 วิธีการยื่นคำขอรับชำระหนี้

เจ้าหนี้ต้องไปขอรับแบบพิมพ์คำขอรับชำระหนี้ (ล.29) ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อนำมากรอกข้อความ โดยต้องระบุประเภทหนี้ จำนวนที่ขอรับชำระหนี้ ทรัพย์หลักประกัน รวมถึงพยานหลักฐานแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ต้องกรอกให้ครบถ้วนชัดเจนและแนบต้นฉบับที่เป็นพยานหลักฐานแห่งหนี้ให้เรียบร้อย ซึ่งอาจมอบอำนาจให้บุคคลใดมายื่นก็ได้โดยใช้ใบมอบอำนาจตามแบบพิมพ์ของกรมบังคับคดี หากเจ้าหนี้เป็นนิติบุคคล ต้องมีหนังสือรับรองของนายทะเบียนด้วย โดยในวันที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้อาจบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการยื่นขอรับชำระหนี้โดยบรรยายถึงที่มาแห่งมูลหนี้โดยละเอียด ซึ่งหากไม่เป็นที่สงสัยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไม่เรียกมาให้การสอบสวนอีก

สถานที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ได้แก่ สำนักงานบังคับคดีทั่วประเทศ หรือในส่วนกลางสามารถยื่นได้ที่ฝ่ายคำคู่ความ สำนักงานเลขานุการกรม

กรณียื่นคำขอรับชำระหนี้ให้ฝ่ายคำคู่ความ สำนักงานเลขานุการกรม ฝ่ายคำคู่ความจะตรวจและรับคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายที่ยื่นภายในกำหนด 2 เดือนนับแต่วันประกาศโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและตั้งสำนวนคำขอรับชำระหนี้ส่งกองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบ แต่หากเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้เกินกำหนดระยะเวลา ฝ่ายคำคู่ความจะส่งคำขอรับชำระหนี้ให้กองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบพิจารณาสั่งในวันนั้น หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งรับคำขอรับชำระหนี้ไว้พิจารณา จะส่งให้ฝ่ายคำคู่ความตั้งสำนวนคำขอรับชำระหนี้

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2558 โดยมีการเพิ่มมาตรา 91/1 ดังนั้น หากเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยอาศัยเหตุตามมาตรา 91/1 ให้

เจ้าหน้าที่นำส่งสำเนาคำสั่งอนุญาตของศาลที่เจ้าพนักงานศาลรับรองด้วย หากไม่สามารถนำส่งได้ให้ยื่นคำชี้แจงเหตุขัดข้องพร้อมนำส่งหลักฐานอื่นประกอบ เช่น สำเนาคำร้องที่ยื่นต่อศาล สำเนารายงานกระบวนการพิจารณา ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่นำส่งสำเนาคำสั่งศาลฉบับเจ้าพนักงานศาลรับรองภายใน 15 วันนับแต่วันยื่นขอรับชำระหนี้ หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้วเจ้าหน้าที่ไม่นำส่งโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งไม่รับคำขอไว้พิจารณา ทั้งนี้ ถ้าในเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91/1 อยู่ระหว่างการแบ่งทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะแจ้งการรับคำขอรับชำระหนี้ให้กองติดตามและเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลายทราบทันที

กรณียื่นคำขอรับชำระหนี้ในส่วนภูมิภาค สำนักงานบังคับคดีส่วนภูมิภาคจะตรวจและรับคำขอรับชำระหนี้ไว้ และส่งสำเนาคำขอรับชำระหนี้ไปยังฝ่ายคำคู่ความ สำนักงานเลขานุการกรม เพื่อตั้งสำนวนไว้ที่ส่วนกลางและจะส่งต้นฉบับคำขอรับชำระหนี้ให้ฝ่ายคำคู่ความโดยเร็วเพื่อนำส่งให้กองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบ สอบสวนและมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ต่อไป เว้นแต่มีเหตุอันอันสมควร อธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายอาจสั่งให้สำนักงานบังคับคดีส่วนภูมิภาคดำเนินการแทน

3.1.2 ค่าธรรมเนียม

เจ้าหน้าที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ อัตรา 200 บาท แต่หากเป็นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือหนี้ไม่เกิน 50,000 บาท ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

3.1.3 ระยะเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ จำแนกตามประเภทของเจ้าหน้าที่ ดังนี้

ก. **เจ้าหน้าที่ในราชอาณาจักร** (มาตรา 91) เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะประกาศคำสั่งในหนังสือพิมพ์รายวันหนึ่งฉบับและนำไปลงในราชกิจจานุเบกษาด้วย ในการนี้ เจ้าหน้าที่ทั้งหลายแม้จะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้เป็นโจทก์ จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 2 เดือน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประกาศโฆษณาคำสั่ง ซึ่งในทางปฏิบัติจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลงในราชกิจจานุเบกษา หากเจ้าหน้าที่ไม่มายื่น จะขอรับชำระหนี้จากลูกหนี้อีกไม่ได้แม้ภายหลังลูกหนี้จะพ้นจากการล้มละลายไปแล้วก็ตาม เว้นแต่เป็นเจ้าหน้าที่มีประกันเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ก็อาจไม่ต้องยื่นขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจสอบทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน แต่หากประสงค์จะขอรับชำระหนี้ก็ต้องดำเนินการภายในกำหนดเวลาดังกล่าวเช่นกัน โดยต้องระบุเงื่อนไขในการขอรับชำระหนี้ไว้ตามกฎหมาย

ข. **เจ้าหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักร** หมายถึงเจ้าหน้าที่เป็นคนไทยหรือต่างประเทศอยู่นอกราชอาณาจักร อาจร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขยายเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ได้อีกไม่เกิน 2 เดือน ซึ่งรวมแล้วต้องไม่เกิน 4 เดือน นับแต่วันโฆษณา

ค. เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยอาศัยเหตุตามมาตรา 91/1 หมายถึง เจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง แต่ยื่นคำร้องต่อศาลว่าประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้และแสดงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา หากศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งเจ้าหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการแบ่งทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงการไต่ที่ศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว

ง. ผู้ได้รับความเสียหาย (ตามมาตรา 92) เพราะการที่ทรัพย์ถูกยึดตามมาตรา 109 (3) หรือเพราะถูกเพิกถอนการโอนตามมาตรา 115 หรือเพราะถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาตามมาตรา 122 กิติ ให้อื่นขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันอาจขอใช้สิทธิหรือนับแต่คดีถึงที่สุด

จ. เจ้าหนี้ผู้ชนะคดีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (ตามมาตรา 93) เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีที่ค้างพิจารณาแทนลูกหนี้ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แพ้คดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่คดีถึงที่สุด

ฉ. เจ้าหนี้ซึ่งเกิดในระหว่างเวลาศาลสั่งเห็นชอบการประนอมหนี้จนถึงวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลาย (มาตรา 60, 63) กฎหมายมิได้กำหนดโดยเฉพาะให้ขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาเท่าใดควรเอากำหนดเวลาตามมาตรา 91 มาใช้อนุโลม คือ ภายใน 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำพิพากษาให้ล้มละลาย

ช. เจ้าหนี้ซึ่งเกิดในระหว่างศาลสั่งปลดการล้มละลายจนถึงเวลาที่ศาลสั่งเพิกถอนการปลดการล้มละลาย (มาตรา 81) เจ้าหนี้ควรขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือน นับแต่โฆษณาคำสั่งเพิกถอนปลดการล้มละลาย

ซ. การขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ต่างประเทศ (ตามมาตรา 178) หมายถึงคนต่างประเทศโดยเฉพาะโดยไม่กำหนดว่าหนี้เกิดขึ้นที่ใด กำหนดเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้เป็นไปตามมาตรา 91

ณ. การขอรับชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกัน (ตามมาตรา 101) ถ้าลูกหนี้ร่วมถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามส่วนที่มีสิทธิไต่เบี่ย เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้แล้วเต็มจำนวน (รวมทั้งผู้ค้ำประกัน, ผู้ค้ำประกันร่วม)

3.1.3 นิตตรวจคำขอรับชำระหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับคำขอรับชำระหนี้ จะกำหนดนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ โดยจะแจ้งให้เจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้และส่งบันทึกชี้แจงข้อเท็จจริงประกอบมูลหนี้และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ก่อนหรือภายในวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ และแจ้งให้บรรดาเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้านี้ยื่นคำโต้แย้งเป็นหนังสือพร้อมสำเนาต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 7 วันนับแต่วันตรวจคำขอรับชำระหนี้

กรณีเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามคำสั่งศาลตามมาตรา 91/1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรับนัดบรรดาเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หากไม่มาถือว่าไม่ติดใจโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ หากเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ประสงคจะโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ ให้ยื่นคำโต้แย้งเป็นหนังสือพร้อมสำเนาต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 7 วันนับแต่วันตรวจคำขอรับชำระหนี้

3.1.4 การพิจารณาคำขอรับชำระหนี้

สำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่ไม่มีผู้โต้แย้ง เมื่อเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ได้โต้แย้ง และไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่ได้ตามมาตรา 94 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอรับชำระหนี้ ภายใน 15 วันนับแต่วันครบกำหนดโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ โดยไม่ต้องทำการสอบสวน

สำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่มีผู้โต้แย้ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะส่งหมายนัดสอบสวนไปยังเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้และผู้โต้แย้งภายใน 3 วันนับแต่วันครบกำหนดโต้แย้ง ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกำหนดวันนัดสอบสวนเจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้และผู้โต้แย้ง รวม 2 นัด ห่างกันไม่เกิน 15 วัน และหากไม่นำพยานไปสอบสวนตามกำหนดนัดโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องหรือขอเลื่อน ให้ถือว่าฝ่ายที่ไม่มา ไม่มีพยานหรือไม่ติดใจนำพยานไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้มีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนต่อไป

การขอเลื่อนวันนัดทำการสอบสวน ให้แจ้งเหตุที่ขอเลื่อนและให้เลื่อนกรณีจำเป็น แต่ทั้งนี้ไม่ให้เลื่อนไปเกินกว่า 20 วันนับแต่วันขอเลื่อน หากการขอเลื่อนไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าไม่มีพยานหรือไม่ติดใจนำพยานมาให้การสอบสวน อย่างไรก็ตาม หากคำขอรับชำระหนี้มีหลายมูลหนี้หรือมีผู้โต้แย้ง และเจ้านี้ยื่นคำร้องขอเลื่อนการสอบสวนออกไปเกิน 20 วัน หรือเลื่อนการสอบสวนมากกว่าหนึ่งนัด เมื่อมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้เลื่อนได้ตามความเหมาะสม เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ภายใน 15 วันนับแต่วันเสร็จการสอบสวน แต่หากมีกรณีจำเป็นไม่อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดดังกล่าว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อขออนุญาตขยายระยะเวลา เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งสำนวนคำขอรับชำระหนี้แล้ว จะแจ้งคำสั่งให้เจ้านี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้หรือผู้โต้แย้ง ทราบโดยเร็ว

อนึ่ง ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจพบว่าคดีล้มละลายใดเป็นคดีล้มละลายที่ไม่มีทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะงดดำเนินการสำนวนคำขอรับชำระหนี้ไว้จนกว่าจะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพียงพอที่จะทำการแบ่งทรัพย์สินได้

3.1.5 การคัดค้านคำสั่งคำขอรับชำระหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ประการใด ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลภายใน 14 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อศาลมีคำสั่งชี้ขาดตามมาตรา 106 วรรคสี่แล้ว สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลต่อไปได้

ตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาล

มูลหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ เจ้าหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27 เท่านั้น จะมาฟ้องบังคับชำระหนี้ไม่ได้

ฎีกาที่ 686/2551 พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 26 และมาตรา 27 ที่ห้ามมิให้เจ้าหนี้ฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้นั้น ห้ามเฉพาะหนี้เงิน ส่วนหนี้ที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่กันซึ่งเจ้าหนี้ไม่อาจขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ เพราะมีหนี้เงินไม่อยู่ในบังคับที่ห้ามมิให้ฟ้อง และโดยเหตุที่ผู้ล้มละลายไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินหรือต่อสู้อุทธรณ์ใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองอีกต่อไป แต่เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวตาม มาตรา 22 (1) (3) ทั้งหนี้ที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินก็เกิดขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โจทก์จึงฟ้องจำเลยในฐานะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ล้มละลายให้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่โจทก์ได้

หนี้ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าจะยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เจ้าหนี้ก็สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 94

ฎีกาที่ 2420/2548 บริษัท ส. ขอให้เจ้าหน้อออกหนังสือสัญญาค้ำประกันบริษัทต่อบุคคลอื่น มีข้อตกลงว่าหากเจ้าหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลอื่นแล้ว บริษัท ส. จะชดเชยให้เจ้าหนี้โดยมีจำเลย (ลูกหนี้) ที่ 2 ทำหนังสือสัญญาค้ำประกันบริษัท ส. ดังนี้ แม้หนี้ตามหนังสือสัญญาค้ำประกันที่จำเลย (ลูกหนี้) ที่ 2 ทำไว้กับเจ้าหนี้จะเป็นหนี้ที่มีเงื่อนไขแต่มูลหนี้ตามสัญญาดังกล่าวล้วนเกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลย (ลูกหนี้) ที่ 2 เด็ดขาด เจ้าหนี้จึงมีสิทธินำหนี้ที่มีเงื่อนไขดังกล่าวมายื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 94

การที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ยังไม่เป็นการแน่นอนว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้หรือไม่ เพียงใด เพราะคำขอรับชำระหนี้ นั้นศาลอาจมีคำสั่งยกคำขอหรืออนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ดังนั้น ถ้าเจ้าหนี้ยังมีได้รับชำระหนี้อยู่เพียงใด เจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันของลูกหนี้อยู่เพียงนั้น

ฎีกาที่ 5737/2545 แม้อโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อและเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ที่เช่าซื้อจะเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย ด้วยการยื่นคำขอรับชำระหนี้

ของบริษัทผู้รับประกันภัยในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27,91 ก็เพื่อเป็นการรักษาสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยไว้เท่านั้น และเป็นการไม่แน่นอนว่าจะได้รับชำระหนี้เพราะคำขออาจถูกยกหรืออนุญาตทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ตามมาตรา 107 การเข้าถือเอาประโยชน์ของโจทก์จึงมิใช่เป็นกรณีที่โจทก์ได้รับชดใช้ค่าเสียหายตามสิทธิเรียกร้องนั้นแล้ว เมื่อโจทก์ยังมิได้รับชดใช้ค่าเสียหายแต่อย่างใด โจทก์จึงชอบที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้จำเลยทั้งสามร่วมกันรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อและสัญญาค้ำประกันได้

การที่เจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หรือยื่นคำขอรับชำระหนี้เกินกำหนดเวลา เจ้าหนีื่อย่อมไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายและหมดสิทธิที่จะเรียกร้องจากลูกหนี้ในมูลหนี้ นั้นอีกต่อไป แต่ก็ไม่ทำให้ลูกหนี้รวมหรือผู้ค้ำประกันของลูกหนี้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปด้วย

ฎีกาที่ 9339/2551 ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดและพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว แต่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้นี้มิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ย่อมเป็นผลให้โจทก์หมดสิทธิที่จะเรียกร้องหนี้รายนี้จากลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27 และมาตรา 91 โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้บัญญัติให้หนี้ที่ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ระงับไป เพียงแต่เจ้าหนี้หมดสิทธิเรียกร้องเอาหนี้ดังกล่าวจากลูกหนี้เท่านั้น เมื่อหนี้ยังไม่ระงับผู้ค้ำประกันจึงไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 698 ดังนั้น ผู้ค้ำประกันจึงยังต้องรับผิดชอบต่อโจทก์อยู่และหนี้จำนองก็ยังไม่ระงับไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 744 ผู้จำนองยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญาจำนองเช่นกัน ดังนั้นจำเลยทั้งสองซึ่งได้ทำสัญญาค้ำประกันและสัญญาจำนองไว้แก่โจทก์ จึงยังคงต้องผูกพันรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันและสัญญาจำนองต่อไป โจทก์ย่อมฟ้องจำเลยทั้งสองได้

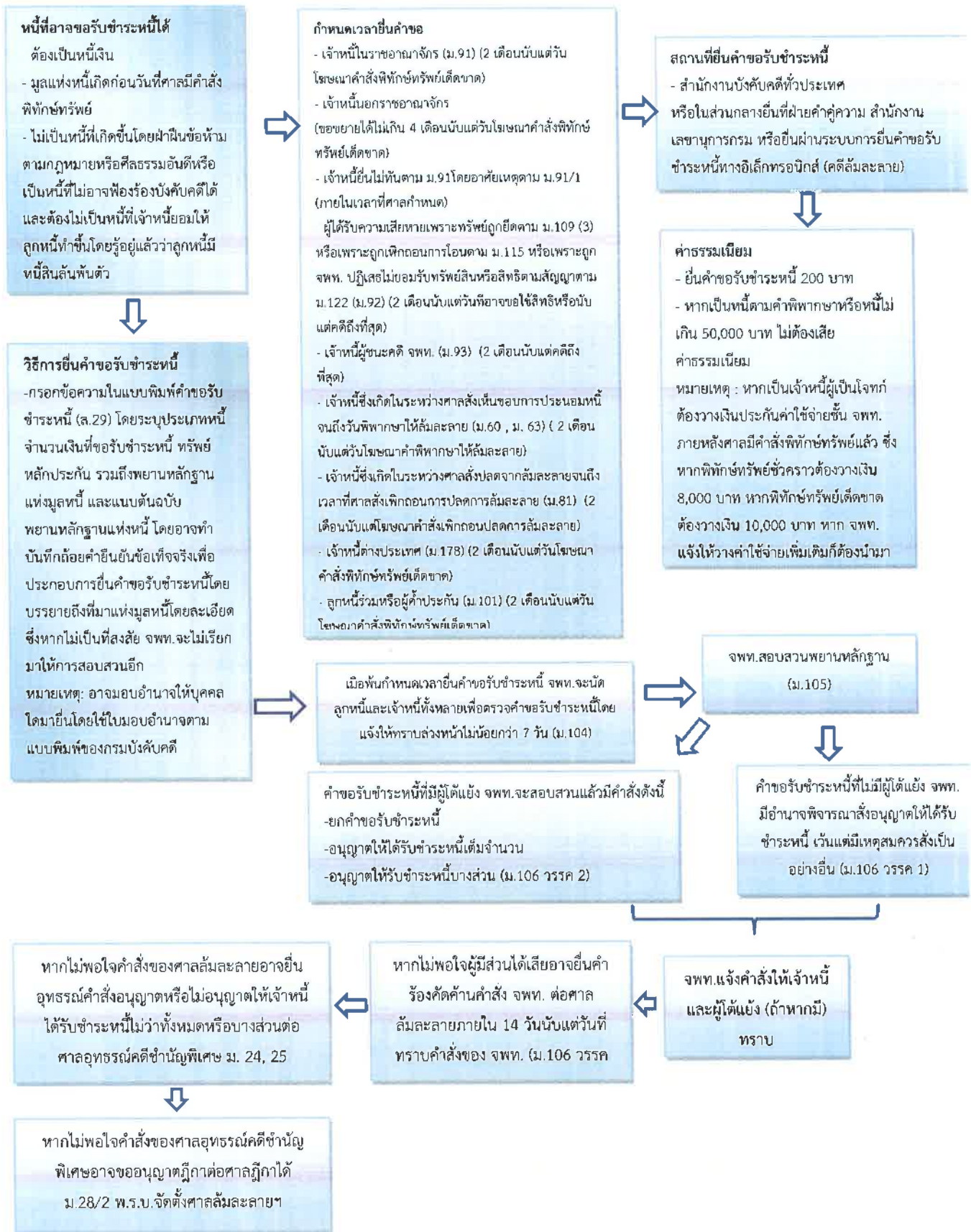
อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเพิ่มเติมมาตรา 91/1 อันถือเสมือนเป็นการขยายระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ ได้มีคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ ดังนี้

คำสั่งศาลล้มละลายกลางที่ สล307/2562 ผู้ร้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดอุดรธานี นำยึดที่ดินของจำเลยรวม 3 แปลง บิดาของจำเลยยื่นคำร้องขจัดทรัพย์ในคดีดังกล่าว ศาลจังหวัดอุดรธานีพิพากษายกคำร้องขจัดทรัพย์ ต่อมาผู้ร้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยกคำร้องด้วยเหตุว่าผู้ร้องไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ร้องเพ่งทราบว่าจำเลยถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเนื่องจากจำเลยมาศาลจังหวัดอุดรธานีและนำประกาศของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มายื่นต่อศาลจังหวัดอุดรธานี ผู้ร้องเป็นเพียงชาวบ้านมีบ้านเรือนอยู่ในสวนในไร่อ่านหนังสือไม่ออกไม่ทราบมาก่อนว่าต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีนี้ ผู้ร้องเข้าใจว่าเมื่อยึดที่ดินของจำเลยแล้วขายได้เงินก็จะได้รับชำระหนี้ เมื่อผู้ร้องทราบจำเลยถูกพิทักษ์เด็ดขาดในวันที่มีการไต่สวนคำร้องขจัดทรัพย์ที่ศาลจังหวัดอุดรธานีในวันที่ 4 เมษายน 2562 ผู้ร้องมิได้นิ่งนอนใจชวนขายภายใน 5 วัน มอบอำนาจให้

นาย น. ยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในวันที่ 9 เมษายน 2562 ซึ่งล่วงพ้นกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 คือวันที่ 7 มีนาคม 2562 เพียงเดือนเศษเท่านั้น ทั้งผู้ร้องเป็นชาวบ้านมีอาชีพทำไร่อายุ 80 ปี ไม่รู้หนังสืออ่านและเขียนไม่ได้ กรณีจึงมีเหตุสุดวิสัยและเหตุอันสมควรที่จะให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ จึงมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ร้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาได้อีกไม่เกิน 2 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

คำสั่งศาลล้มละลายกลางที่ สล178/2563 ผู้ร้องเป็นส่วนราชการเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาตามยอมในคดีของศาลจังหวัดดลิ่งชัน จำเลยไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา ต่อมาวันที่ 12 มีนาคม 2562 ผู้ร้องทราบว่าจำเลยถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559 และพิพากษาให้ล้มละลายเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2560 ขณะที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาด ผู้ร้องอยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบหาทรัพย์สินของจำเลยเพื่อบังคับคดี แต่เนื่องจากระบบโครงสร้างองค์กรหรือหน่วยงานราชการของผู้ร้อง รวมทั้งระบบบริหารงานบุคคลกับภารกิจงานเป็นจุดอ่อนของหน่วยงานผู้ร้อง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถติดตามประกาศคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทางราชกิจจานุเบกษาและขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของจำเลยได้ทันภายในกำหนดเวลา 2 เดือน บุคลากรของผู้ร้องไม่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีตามกระบวนการของกฎหมาย ผู้ร้องต้องดำเนินการโดยทำหนังสือสอบถามและประสานไปยังพนักงานอัยการเจ้าของคดี ผู้ร้องได้ชวนคุยกับพนักงานอัยการและส่งหมายบังคับคดีรวมทั้งหาหรือไปยังอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำบาดาลเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาโดยตลอด ศาลเห็นว่าเป็นปัญหาข้อขัดข้องภายในระบบโครงสร้างหน่วยงานของผู้ร้องเอง ไม่ใช่เหตุสุดวิสัยตามกฎหมายที่จะทำให้ระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของผู้ร้องขยายออกไปแต่อย่างใด ทั้งไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะให้ผู้ร้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามมาตรา 91/1 จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

การยื่นคำขอรับชำระหนี้

หมายเหตุ เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จพท. จะประกาศคำสั่งในเว็บไซต์กรมบังคับคดีและนำไปลงในราชกิจจานุเบกษา เจ้านี้ต้องมายื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อจพท. ภายใน 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่ง โดยจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลงโฆษณาวันหลังสุด เว้นแต่เจ้านี้มีประกันเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ อาจไม่ต้อยื่นขอรับชำระหนี้แต่ต้องยอมให้จพท. ตรวจสอบทรัพย์สินเป็นหลักประกันแต่หากประสงค์ขอรับชำระหนี้ต้องดำเนินการภายในกำหนดเวลาดังกล่าวเช่นกันโดยต้องระบุเงื่อนไขการขอรับชำระหนี้ไว้ตามกฎหมาย

3.2 ขั้นตอนการขอให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้

3.2.1 เจ้าหนี้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้

แม้มาตรา 113 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย บัญญัติว่าการขอให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอได้โดยทำเป็นคำร้อง ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดตัวบุคคลที่มีอำนาจในการร้องขอให้เพิกถอนไว้โดยเฉพาะคือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่กฎหมายล้มละลายได้คุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้โดยให้สิทธิเจ้าหนี้ยื่นคำร้องพร้อมพยานหลักฐานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามมาตรา 113 - 116 และมาตรา 22, 24 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ในอันที่จะให้ศาลเพิกถอนการฉ้อฉลของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 หรือเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น ตลอดจนเพิกถอนการโอนที่ลูกหนี้มุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่นในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น กฎหมายล้มละลายต้องการคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ เพราะหากลูกหนี้สามารถย้ายถ่ายเทหรือโอนทรัพย์สินของตนไปได้ตามใจชอบ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ จึงมีบทบัญญัติในส่วนนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ได้โอนไปยังบุคคลอื่นให้กลับคืนมายังกองทรัพย์สินของลูกหนี้

ทั้งนี้ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อให้ดำเนินการร้องขอเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 113 แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีความเห็นไม่เพิกถอน ผู้มีส่วนได้เสียซึ่งได้รับความเสียหายจากคำวินิจฉัยนั้นมีสิทธิร้องคัดค้านการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้มาตรา 146 เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งกลับหรือแก้ไขคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ร้องขอเพิกถอนการฉ้อฉล (เอื้อน ขุนแก้ว, 2558, น. 256)

3.2.2 ออกหมายนัดสอบสวน

เมื่อมีการตั้งสำนวนเพิกถอนการโอนหรือการกระทำแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหมายเรียกหรือออกหมายนัดผู้รับโอนหรือผู้รับการกระทำรวมทั้งบุคคลภายนอกมาสอบสวนเสร็จแล้วจะออกหมายนัดสอบสวนพยานเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้เพิกถอน และลูกหนี้มาสอบสวนต่อไป หากทรัพย์สินที่จะสอบสวนเป็นทรัพย์สินทะเบียนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือไปยังเจ้าพนักงานผู้รับจดทะเบียนขอให้แจ้งแก่ผู้มาติดต่อขอทำนิติกรรมว่าทรัพย์สินอยู่ระหว่างดำเนินการสอบสวนเรื่องเพิกถอนการโอนหรือการกระทำ

การนัดสอบสวน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกำหนดวันนัดสอบสวนผู้ร้องหรือผู้ที่เกี่ยวข้องรวม 2 นัด ห่างกันไม่เกิน 15 วัน และแจ้งว่าถ้าผู้ร้องหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่นำพยานไปให้การสอบสวนโดยมิแจ้งเหตุขัดข้องหรือร้องขอเลื่อนคดี ผู้ร้องหรือผู้ที่เกี่ยวข้องยินยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ โดยถือว่าฝ่ายที่ไม่มาไม่มีพยานหรือไม่ตั้งใจนำพยานมา

ให้การสอบสวน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำความเห็นหรือคำสั่งตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวน การขอเลื่อนวันนัดสอบสวนในกรณีที่เป็น ไม่ให้เลื่อนไปเกินกว่า 20 วันนับแต่วันขอเลื่อน หากเหตุที่ขอเลื่อนไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าไม่มีพยานหรือไม่ตั้งใจนำพยานมาให้การสอบสวน

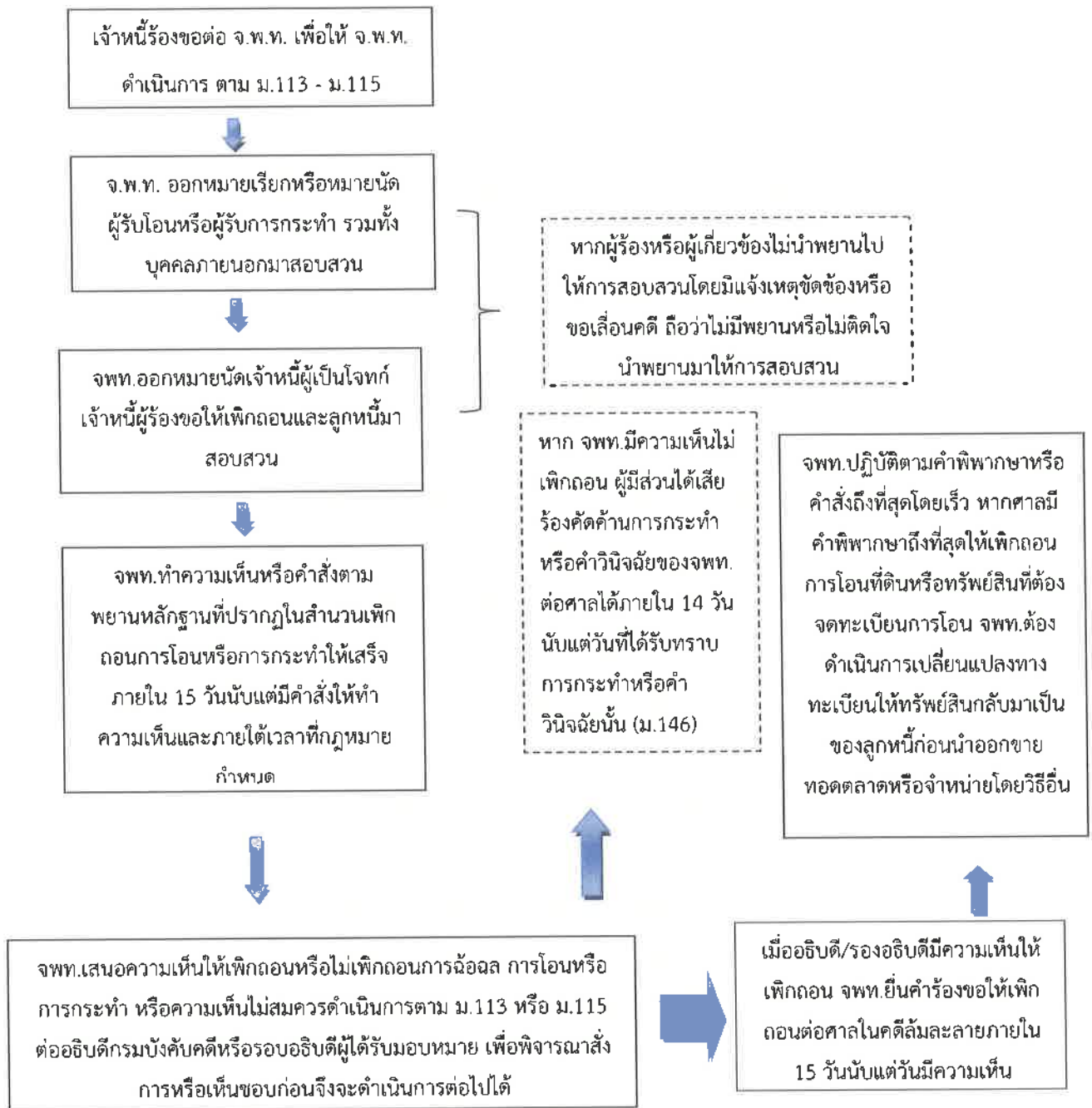
3.2.3 การพิจารณาการขอให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการสอบสวนพยานหลักฐานหมดทุกฝ่ายแล้ว จะพิจารณาทำความเห็นให้เสร็จภายใน 15 วันนับแต่มีคำสั่งให้ทำความเห็นและภายใต้เวลาที่กฎหมายกำหนดเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อมีคำสั่งต่อไป ซึ่งความเห็นให้เพิกถอนหรือไม่เพิกถอน การฉ้อฉล การโอนหรือการกระทำ หรือความเห็นไม่สมควรดำเนินการตามมาตรา 113 หรือมาตรา 115 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องเสนอต่ออธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมาย พิจารณาสั่งการหรือเห็นชอบก่อนจึงจะดำเนินการต่อไปได้

3.2.4 ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้

เมื่ออธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายมีความเห็นให้เพิกถอนการฉ้อฉล การโอนหรือการกระทำของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะยื่นคำร้องขอเพิกถอนต่อศาลในคดีล้มละลายภายใน 15 วันนับแต่วันมีความเห็น โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีเรื่องใหม่และดำเนินการในชั้นศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้เข้าไปดำเนินคดีในชั้นศาล เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยเร็ว ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนการโอนที่ดินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นที่จะต้องจดทะเบียนการโอน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรีบดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนกลับมาเป็นของลูกหนี้ก่อนการนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น

การเพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้

หมายเหตุ การเพิกถอนการโอนหรือการกระทำของลูกหนี้ ตาม ม.113-116 ของ จพท. นั้น เป็นการกระทำแทน เจ้าหนี้ในการร้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลตาม ปพพ. ม.237 ดังนั้น อายุความร้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลจึงต้องเริ่มนับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้รู้ถึงมูลเหตุให้เพิกถอน ทั้งนี้ ตาม ปพพ. ม.240

3.3 ขั้นตอนการทวงหนี้

หากปรากฏต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลใดชำระเงิน หรือส่งมอบทรัพย์สิน และไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลมีคำสั่งรับคำร้อง ขอให้ฟื้นฟูกิจการ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหนังสือทวงหนี้โดยเร็ว เพื่อให้บุคคลนั้นชำระเงิน หรือส่งมอบทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่หากปรากฏว่าศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ผู้ถูกทวงหนี้เด็ดขาด หรือมีคำสั่งตั้งผู้ทำแผนในคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และยังอยู่ในระยะเวลายื่นขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนำหนี้ดังกล่าวไปยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีนั้นๆ

3.3.1 ตรวจสอบกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทราบได้ว่าลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่นได้ดังต่อไปนี้

- 1) ปรากฏจากการสอบสวนกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้
- 2) จากการยึดและรวบรวมสมุดบัญชีและเอกสารต่างๆ ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 19
- 3) เอกสารที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอมาจากนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เช่น บัญชีผู้ถือหุ้น งบดุลฉบับล่าสุด เป็นต้น

ขั้นตอนต่อมาเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะจัดส่งพนักงานบัญชี ฝ่ายบัญชีและทรัพย์สิน กองคำนวณและเฉลี่ยทรัพย์ ตรวจสอบรายละเอียดเกี่ยวกับมูลหนี้ จำนวนหนี้ รวมทั้งตรวจสอบว่ามูลหนี้ดังกล่าวมีการค้ำประกันหรือมีการจดทะเบียนจำนองไว้เป็นประกันหนี้หรือไม่ แล้วให้พนักงานบัญชีรายงานพร้อมแนบเอกสารและหลักฐานแห่งหนี้เสนอเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำสั่งตั้งสำนวนทวงหนี้เพื่อใช้ปฏิบัติในการทวงหนี้

3.3.2 ออกหนังสือทวงหนี้

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหนังสือทวงหนี้ไปยังลูกหนี้ของผู้ล้มละลาย ในหนังสือทวงหนี้จะระบุไว้ว่า หากจะปฏิเสธหนี้ให้ปฏิเสธภายใน 14 วัน นับแต่วันได้รับหนังสือทวงหนี้ หากไม่ปฏิเสธถือเป็นหนี้เด็ดขาด ในทางปฏิบัติหากผู้ถูกทวงหนี้ไม่ปฏิเสธหนี้ภายในกำหนดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือเตือนให้ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ชำระหนี้อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกคำบังคับเสมือนหนึ่งผู้นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากบุคคลนั้นยังไม่ชำระหนี้ อีกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อทำการยึดทรัพย์ชำระหนี้ต่อไป แต่ถ้าหากว่าผู้ได้รับหนังสือทวงหนี้ปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 14 วัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะนัดสอบสวน โดยให้ผู้ถูกทวงหนี้นำพยานมาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนทำนองเดียวกับคดีในศาล แต่เป็นเรื่องการสอบสวนเท่านั้น ถ้าสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ถูกทวงหนี้เป็นหนี้ก็จะแจ้งยืนยันหนี้ไปยังผู้ถูกทวงหนี้พร้อมทั้งแจ้งไปด้วยว่าหากจะคัดค้านประการใดก็ให้

ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งยืนยันหนี้ แต่ถ้าหากสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้ถูกทวงหนี้ไม่ได้เป็นหนี้ให้จำหน่ายชื่อผู้ถูกทวงหนี้ออกจากบัญชีพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกทวงหนี้ทราบ สำหรับหนี้ที่มีการฟ้องเรียกเรื่องไว้แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะเข้าไปดำเนินการแทนลูกหนี้ ส่วนกรณีที่ถูกหนี้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะดำเนินการบังคับคดีต่อไป

3.3.3 กรณีที่ต้องมีการสอบสวน

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหมายนัดภายใน 3 วันนับแต่วันได้รับหนังสือปฏิเสธหนี้ โดยจะกำหนดวันนัดสอบสวนผู้ถูกทวงหนี้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องรวม 2 นัด ห่างกันไม่เกิน 15 วัน และแจ้งว่าถ้าไม่นำพยานไปสอบสวนตามนัดโดยมิได้แจ้งเหตุขัดข้องหรือร้องขอเลื่อน ผู้ถูกทวงหนี้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องยินยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยถือว่าฝ่ายที่ไม่มาไม่มีพยานหรือไม่ตั้งใจนำพยานมาสอบสวน ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำความเห็นต่อไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวน

การขอเลื่อนนัดวันสอบสวน ให้เลื่อนโดยเคร่งครัดและกรณีจำเป็น แต่ทั้งนี้มิให้เลื่อนไปเกินกว่า 20 วันนับแต่วันขอเลื่อน หากเหตุที่ขอเลื่อนไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าไม่มีพยานหรือไม่ตั้งใจนำพยานมาให้การสอบสวน

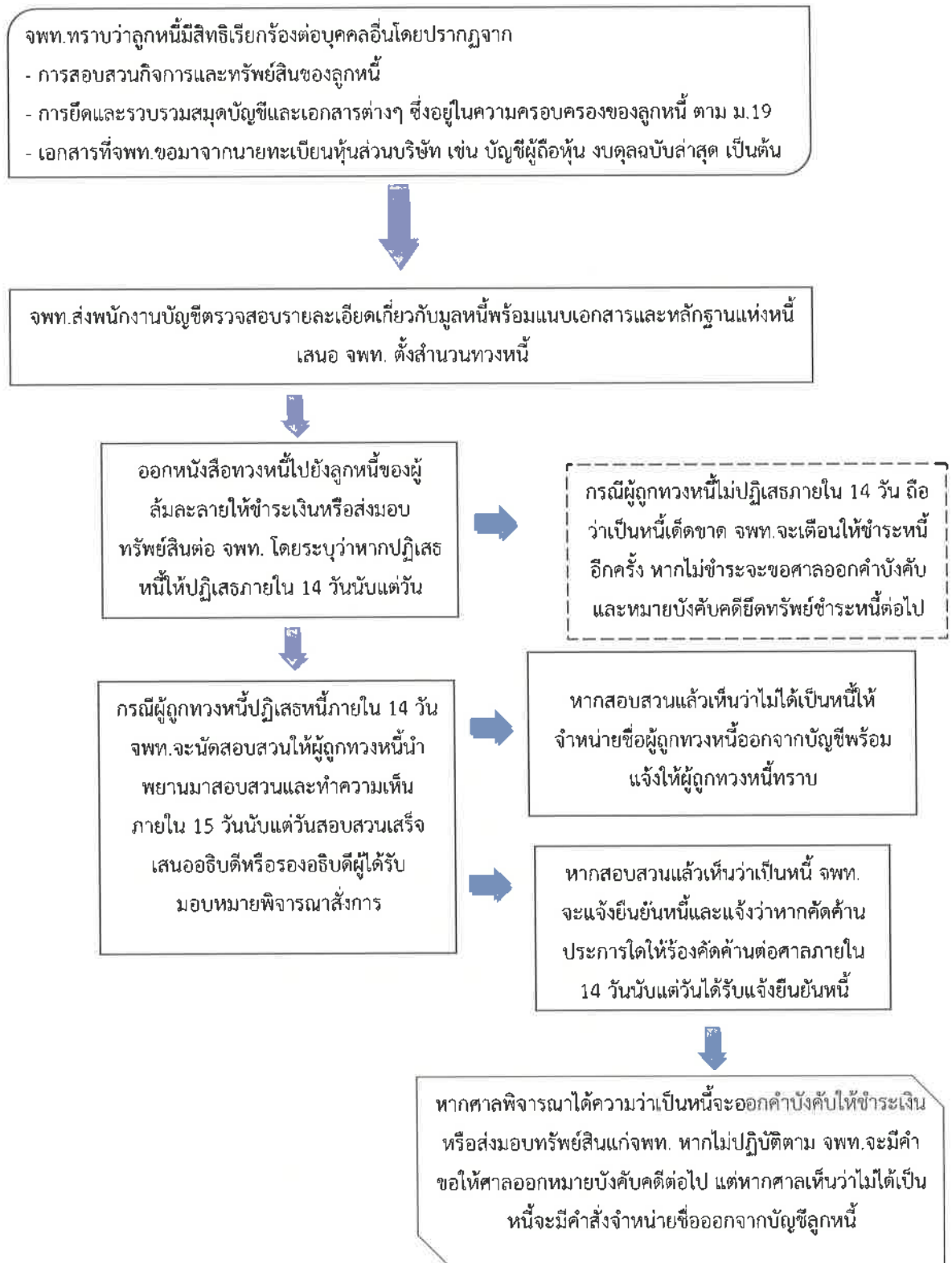
3.3.4 การพิจารณาสำนวนทวงหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการสอบสวนเสร็จในวันใด จะทำความเห็นภายใน 15 วันนับแต่วันสอบสวนเสร็จ และเสนอความเห็นให้อธิบดีหรือรองอธิบดีผู้ได้รับมอบหมายพิจารณาสั่งการหรือเห็นชอบก่อนจึงจะดำเนินการต่อไปได้ ในกรณีจำเป็นไม่อาจทำความเห็นให้เสร็จภายในกำหนดดังกล่าวจะขออนุญาตขยายระยะเวลาต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

3.3.5 การคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาล

ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งยืนยันหนี้ ผู้ถูกทวงหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลภายใน 14 วันนับแต่วันได้รับหนังสือยืนยันหนี้ ศาลจะแจ้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อต่อสู้คดีกับผู้ถูกทวงหนี้ต่อไป การพิจารณาคดีก็เหมือนอย่างคดีปกติ หากศาลพิจารณาได้ความว่าเป็นหนี้ จะออกคำบังคับให้ผู้ถูกทวงหนี้ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้ จะมีคำสั่งจำหน่ายชื่อจากบัญชีลูกหนี้ ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็อาจอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ตามรูปคดี ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาลเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้คัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งในเรื่องนั้นนั้นได้

การทวงหนี้

หมายเหตุ หากปรากฏว่าผู้ถูกทวงหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือมีคำสั่งตั้งผู้ทำแผนในคดีฟื้นฟู
กิจการของลูกหนี้ จพท. จะนำหนี้ดังกล่าวไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีนั้นๆ

3.4 ขั้นตอนการยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

การยึดทรัพย์และขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเช่นเดียวกับการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินในคดีแพ่ง ทรัพย์ที่จะทำการยึดได้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์ของลูกหนี้ หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้โอนให้บุคคลภายนอกจะต้องมีการร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนเสียก่อนดังมาตรการที่กล่าวไว้ในข้างต้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์ได้เองโดยไม่ต้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทน

3.4.1 เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้มีประกันขอให้ทำการยึด

แม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้สืบหาทรัพย์สินนั้นได้ แต่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้มีประกันก็มีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องหรือคำแถลงต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ทำการยึดทรัพย์ โดยเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องเป็นผู้นำชี้ในการยึดทรัพย์ รวมทั้งนำขายทอดตลาดทรัพย์เพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบหากเกิดกรณีนำยึดทรัพย์ที่มีไซ้ของลูกหนี้ เจ้าหนี้ผู้นำยึดต้องส่งเอกสารประกอบการยึดอสังหาริมทรัพย์ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก/น.ส.3 ข/น.ส.3) หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด หรือเอกสารสำคัญที่ดินอื่นๆ หรือในกรณีไม่มีต้นฉบับเอกสารสิทธิ์อยู่ในครอบครอง ให้คัดสำเนาที่เป็นปัจจุบันซึ่งเจ้าพนักงานที่ดินรับรองไม่เกิน 1 เดือน พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือสัญญาจำนอง สัญญาเช่า เป็นต้น
2. สำเนาแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ ทายาท คู่สมรส ผู้รับจำนอง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่ยึดที่เป็นปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน 1 เดือน พร้อมหลักฐานการเปลี่ยนชื่อ-สกุล (หากมี)
3. หนังสือสำคัญการจดทะเบียนนิติบุคคลอาคารชุด ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่รับรองไม่เกิน 1 เดือน หนังสือสำคัญการจดทะเบียนนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (หากมี) ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่รับรองไม่เกิน 1 เดือน หากไม่มีการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ให้ผู้นำยึดแถลงยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษร
4. แผนที่การไปที่ตั้งทรัพย์ที่ยึดซึ่งมีรายละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะทราบได้ว่าทรัพย์ที่ยึดตั้งอยู่ที่ใด โดยระบุสถานที่สำคัญซึ่งอยู่ใกล้เคียง พร้อมสำเนา
5. ภาพถ่ายปัจจุบันของทรัพย์ที่จะยึด พร้อมแถลงรายละเอียดของทรัพย์ที่จะยึด เช่น สภาพ ขนาด พื้นที่ ลักษณะของสิ่งปลูกสร้าง เลขที่สิ่งปลูกสร้าง ส่วนต่อเติม เป็นต้น
6. ราคาประเมินที่ดินหรือห้องชุดของทางราชการซึ่งเจ้าพนักงานที่ดินรับรองหรือผู้นำยึดแถลงรับรอง
7. เอกสารอื่นๆ ที่ต้องใช้ประกอบการพิจารณาค่าขอยึดทรัพย์ตามความจำเป็นแก่กรณี เช่น สำเนาค่าฟ้องหรือสำเนาคำพิพากษา สำเนาบัญชีค่าฤชาธรรมเนียม เป็นต้น

กรณียึดสังหาริมทรัพย์ เจ้าหนี้ผู้นายึดต้องนำส่งเอกสารประกอบการยึด ดังต่อไปนี้

1. สำเนาแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาที่เป็นปัจจุบันซึ่งนายทะเบียนรับรองไม่เกิน 1 เดือน

2. หากสังหาริมทรัพย์ที่นำยึดเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือทรัพย์มีทะเบียน เช่น เครื่องจักร รถยนต์ ให้ผู้นายึดนำส่งเอกสารหลักฐานอื่นๆ ประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม เช่น สำเนาคำขอปลูกสร้างอาคาร ทะเบียนเครื่องจักร คู่มือจดทะเบียนรถยนต์ เป็นต้น

3. เอกสารอื่นๆ เช่น สำเนาบัญชีค่าธรรมเนียมนำเนาค่าฟ้อง หรือสำเนาคำพิพากษา

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการยึดทรัพย์แล้วจะดำเนินการแจ้งรายการทรัพย์ที่ยึดให้ลูกหนี้ ผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลทรัพย์ บุคคลอื่นซึ่งมีชื่อในทะเบียนว่าเป็นเจ้าของทรัพย์ และเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์นั้นทราบแล้วแต่กรณี รวมทั้งปิดประกาศยึดทรัพย์ ณ ที่ตั้งทรัพย์ เพื่อให้การยึดมีผลตามกฎหมาย

กรณีการยึดทรัพย์ส่วนนองหนี้ มิใช่ทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายโดยตรงแต่เป็นทรัพย์ของผู้ถูกนองหนี้ในส่วนนองหนี้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการถึงขั้นออกหมายบังคับคดีแล้วจะต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการ โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกไปมอบอำนาจให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เป็นผู้นำยึดในคดีแพ่ง และเมื่อบังคับคดีได้เงินมาแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำเงินเข้ากองทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

3.4.2 เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินค่าธรรมเนียมยึดทรัพย์

นอกจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากเป็นกรณีพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ต้องวางเงิน จำนวน 8,000 บาท หากเป็นกรณีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ต้องวางเงิน จำนวน 10,000 บาท โดยหากวางเงินชั้นพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวแล้วต่อมาศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายเพิ่มอีก 5,000 บาท เว้นแต่กองทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายมีเงินเพียงพอแล้ว เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้มีประกันจะต้องวางเงินค่าธรรมเนียมในการยึดทรัพย์ จำนวน 2,500 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการแจ้งการยึดและส่งประกาศการขายทอดตลาดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

กรณีการอายัดทรัพย์ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือแจ้งอายัดไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคาร สำนักงานที่ดิน ฯลฯ เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้จะได้รับหรือทรัพย์ของลูกหนี้ ในกรณีลูกหนี้มีสิทธิได้รับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือเงินอื่นใดทำนองเดียวกัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหนังสือแจ้งอายัดเงินไปยังผู้บังคับบัญชาที่ลูกหนี้สังกัดอยู่หรือผู้มีอำนาจให้จ่ายเงินนั้นๆ ขอให้ส่งเงินดังกล่าวมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

การยึดทรัพย์

3.4.3 การขายทอดตลาดทรัพย์สิน

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายทรัพย์สินที่ยึดไว้ในคดีล้มละลายได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ตามมาตรา 19 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เว้นแต่เป็นของเสีงานหรือหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้นของเสีงานเช่นยึดผลไม้ของลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการขายทอดตลาดผลไม้ที่ยึดทันทีหรือหน่วงช้าไว้จะเสี่ยงต่อความเสียหายเช่นยึดรถยนต์ของลูกหนี้ไว้นานๆ รถยนต์ที่ไม่ได้ออกวิ่งหรือติดเครื่องก็จะเสียเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะขายทอดตลาดทรัพย์สินก่อนลูกหนี้ล้มละลายหรือถ้าช้าไว้จะเสียค่าใช้จ่ายเกินส่วนของทรัพย์สินเช่นต้องเสียค่ารักษาทรัพย์สินสูง หรือเสียค่าเช่าสถานที่แพง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็อาจจะหาหรือศาลหรือที่ประชุมเจ้าหนี้ขอขายไปก่อนมีคำพิพากษาได้ตามมาตรา 123

การประกาศขายทอดตลาด ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ทำร่างประกาศขายเมื่อกำหนดนัดขายทอดตลาดทรัพย์สินแล้ว จะส่งประกาศขายทอดตลาดให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ ในการขายทอดตลาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะให้กองบังคับคดีแห่งเป็นผู้รับผิดชอบขายทอดตลาดแทน เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดเสร็จแล้วจะส่งสำนวนคืนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อดำเนินการต่อไป

อย่างไรก็ตาม การงดการขายทอดตลาดทรัพย์สินอาจมีได้ในกรณีดังต่อไปนี้ 1. เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งรับคำร้องขัดทรัพย์สินตามมาตรา 158 2. มีมติที่ประชุมเจ้าหนี้ทั้งงดการขายทอดตลาดไว้ และ 3. งดตามคำสั่งศาล

การขายทอดตลาดทรัพย์สิน

3.5 ขั้นตอนการแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

เมื่อรวบรวมทรัพย์สินได้เพียงพอที่จะทำการแบ่งแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรวบรวมสำนวนส่งให้กองคำนวณและเฉลี่ยทรัพย์ดำเนินการแบ่งทรัพย์สินให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ ในการนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะตรวจสอบเงินค่าใช้จ่ายในคดีว่ามีพอที่จะใช้จ่ายในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ หากไม่พอเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะหมายแจ้งให้โจทก์นำเงินมาวางเพิ่มขึ้นหรือขอเงินประกันค่าใช้จ่ายในชั้นศาลที่โจทก์วางไว้จากศาล

3.5.1 การแบ่งทรัพย์สินครั้งที่ 1

การแบ่งทรัพย์สินจะกระทำเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมทรัพย์สินในคดีล้มละลายเป็นเงินสดจำนวนตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะริบดำเนินการแบ่งเงินให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ภายในระยะเวลา 6 เดือนนับแต่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้พิจารณาสิ่งคำขอรับชำระหนี้และถึงที่สุดทุกรายแล้ว แต่ในกรณีเร่งด่วนอาจแบ่งทรัพย์สินโดยกันเงินส่วนแบ่งไว้สำหรับเจ้าหนี้รายที่ยังค้างดำเนินการอยู่หรือคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ยังไม่ถึงที่สุดก็อาจกระทำได้ โดยปกติเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการแบ่งทรัพย์สินครั้งที่ 1 จะกำหนดค่าทนายความโจทก์ในคดีล้มละลาย หากไม่อาจกำหนดค่าทนายความโจทก์ในการแบ่งทรัพย์สินครั้งที่ 1 ได้ ก็ให้กันค่าทนายความไว้ก่อน (อาจถือเกณฑ์อัตราค่าทนายความสูงสุด) แล้วนำไปจ่ายในการแบ่งทรัพย์สินครั้งต่อไปก็ได้

3.5.2 การขยายระยะเวลาแบ่งทรัพย์สิน

หากไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินได้เพียงพอที่จะแบ่งหรือรวบรวมได้มีจำนวนน้อยไม่คุ้มค่าใช้จ่ายในการที่จะแบ่งในขณะนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลขออนุญาตขยายเวลาแบ่งทรัพย์สินต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น โดยในการรายงานขอขยายเวลาแบ่งทรัพย์สินในแต่ละครั้งจะต้องแสดงถึงความคืบหน้าในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งการขอขยายระยะเวลาแบ่งทรัพย์สินกรณียังไม่เคยมีการแบ่งทรัพย์สินในนับระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายเป็นต้นไป แต่ถ้าเคยมีการแบ่งทรัพย์สินแล้วระยะเวลา 6 เดือนจะนับตั้งแต่วันแบ่งทรัพย์สินครั้งหลังสุด

3.5.3 การแบ่งทรัพย์สินในกรณีลูกหนี้ขอประนอมหนี้

เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว มีเงินตามคำขอประนอมหนี้มากพอที่จะทำการแบ่งแก่บรรดาเจ้าหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะแบ่งทรัพย์สินตามคำขอประนอมหนี้

3.5.4 การแบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้าย

หากไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อีกและคดีไม่มีกิจการใดค้างปฏิบัติหรือลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ครบถ้วน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการแบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้าย และปิดคดี แต่หากจำนวนเงินที่รวบรวมมีจำนวนไม่เพียงพอในการแบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้าย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำบัญชีรับ-จ่าย และสอบถามบรรดาเจ้าหนี้ว่าจะคัดค้านในการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลขอให้มีคำสั่งปิดคดีตามพระราชบัญญัติฯ มาตรา 133 เพื่อรายงานศาลขอให้มีคำสั่งปิดคดี

อนึ่ง คำสั่งปิดคดีนี้มีผลเพียงระงับการจัดการต่างๆ ไว้แต่ไม่ทำให้คดีล้มละลายสิ้นสุด และไม่ทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หลุดพ้นจากหน้าที่ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พบว่าบุคคลล้มละลายมีทรัพย์สินขึ้นใหม่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลขอให้มีคำสั่งเปิดคดีต่อไป

เมื่อได้แบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้ายหรือไม่มีทรัพย์สินแบ่งให้แก่เจ้าหนี้แล้วเป็นเวลา 10 ปีและไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลให้สั่งยกเลิกการล้มละลายตามพระราชบัญญัติฯ มาตรา 135 (4) ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะจัดทำบัญชีแสดงรายการรับ-จ่าย และรายงานผลการปฏิบัติงานให้ศาลทราบ

การแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

คู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของนิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ฉบับนี้เกิดจากการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย แนวคำวินิจฉัยของศาล ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการ เพื่อนำมารวบรวมเป็นขั้นตอนและวิธีการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย อาทิเช่น กระบวนการการยื่นคำขอ รับชำระหนี้ การเพิกถอนการกระทำของลูกหนี้ การทวงหนี้ การยึดทรัพย์และขายทอดตลาด ทรัพย์สิน และการแบ่งทรัพย์สิน ซึ่งมีความซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีล้มละลาย

4.2 ข้อเสนอแนะ

นิติกรผู้ปฏิบัติงานควรศึกษาคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายอย่างละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนแตกต่างไปจากการบังคับคดีแพ่งทั่วไป หากนิติกรผู้ปฏิบัติงานไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินการและระยะเวลาการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนนั้น ๆ จนระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าวสิ้นสุดลง อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ ดังนั้น เมื่อมีคู่มือการบังคับชำระหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้นิติกรสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทราบถึงคู่มือดังกล่าว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานด้านการบังคับชำระหนี้ของลูกหนี้ในคดีล้มละลายให้มีมาตรฐานเดียวกัน

บรรณานุกรม

หนังสือ

คณะวิชาการ The Justice Group. (2559). กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้.

กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.

ประวิณวัชร อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2545). คู่มือปฏิบัติการงานบังคับคดี. กรุงเทพมหานคร :

สุตรไพศาล.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ :

ธรรมกมลการพิมพ์.

พิชัย นิลทองคำ. (2544). กฎหมายล้มละลายภาคปฏิบัติและคู่มือเตรียมสอบ คำถาม-คำตอบ.

กรุงเทพฯ : อทตยา มิเลนเนียม.

พิชัย นิลทองคำ. (2545). 43 ขั้นตอนในการดำเนินคดีล้มละลาย ปลดหนี้ : มิใช่โกง. กรุงเทพฯ :

อทตยา มิเลนเนียม.

วิชา มหาคุณ. (2553). คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. กรุงเทพฯ :

นิติบรรณการ.

สุธีร์ ศุภนิตย์. (2552). หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

สุพร อิศรเสนา. (2552). คู่มือการบังคับคดี. กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.

เอื้อน ชุนแก้ว. (2558). กฎหมายล้มละลาย. กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 449/2549 เรื่องการปฏิบัติงานบังคับคดีล้มละลายในสำนวนทวงหนี้. สืบค้นเมื่อ

วันที่ 1 มีนาคม 2566, จาก <http://www.led.go.th>

คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 451/2549 เรื่องการปฏิบัติงานในสำนวนเพิกถอน สำนวนร้องขอตัดทรัพย์ สำนวน

ปฏิบัติตามสัญญา สำนวนหักกลบลบหนี้ สำนวนร้องกันส่วน. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม

2566, จาก <http://www.led.go.th>

คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 313/2559 เรื่อง การปฏิบัติงานบังคับคดีล้มละลายในสำนวนคำขอรับชำระหนี้ตาม

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2566, จาก

<http://www.led.go.th>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ - สกุล	นางสาวกิริณา กิตติอนุกุล
ตำแหน่งปัจจุบัน	นิติกรชำนาญการพิเศษ
คุณวุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนติบัณฑิตไทย
ชื่อหน่วยงาน	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
สถานที่ติดต่อ	78/283 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กทม. 10160
หมายเลขโทรศัพท์	065-451-5622